

SİVİL EĞİTİM

8 SINIF İÇİN

•ÖĞRENCİLER REHBERİ•

SİVİL EĞİTİM

8 SINIF İÇİN

•ÖĞRENCİLER REHBERİ•

Bu yayım Eğitimi Geliştirme Ofisi, Makedonya Sivil Eğitim Merkezi, Gençlik Eğitim Forumu temsilcileri çalışma grubu yanısıra, üniversite hocaları, öğretmenler ve sivil toplum kuruluş temsilcileri tarafından ABD'nin Uluslararası Gelişim Ajansı (USAID) üzerinden Amerikan halkının desteğiyle hazırlanmıştır. Yayımın içeriği, ABD'nin Uluslararası Gelişim Ajansı veya Amerika Birleşik Devletleri Hükümetinin görüşlerini yansıtmamaktadır.

Yayımın içeriğinin hazırlık faaliyetleri USAID'in Gençlerin Eğitimde Etniklerarası Entegrasyonu Projesi (Makedonya Sivil Eğitim Merkezi-MVEM tarafından uygulanan) kapsamında, Eğitim ve Bilim Bakanlığı ile Eğitimi Geliştirme Ofisi ve Pestalotsi Çocuk Vakfı'nın Belediyelerde Multietnik İşbirliğini Güçlendirme Projesi işbirliği ile gerçekleştirilmiştir. Eğitimi Geliştirme Ofisi ile Makedonya Sivil Eğitim Merkezi, bu Rehber'in hazırlanmasında önemli katkı sağlayan tüm uzman, işbirlikçi, öğrenci, öğretmen, veli ve dostlara teşekkürlerini sunmaktadır.

Yayım içeriğinin gelişimine katılan işbirlikçiler:

Anita Angelovska, Dona Kosturanova, Tatyana Stoyanoska Ivanova, Janeta Çonteva, İilir Memedi, Kuştrim Ahmeti, Oliver Stoyanoski, Tomislav Gaytanovski, Hari Stoyanoski, Sandra Anastasovska, Emiliya Veteroska, Maya Cvetanovska, Loreta Georgieva, Sara Kayeviç, Ana Mickovska Raleva, Nebojša Moysoski, Besnik Ramadani, Deyan Rizinski, Bore Pucoski, Tülay Tahir, Besa Reçi, Liri Starova, Cevahire Prusi Zayazi, Bojan Dimeski, Dragana Urumovska.

Redaksiyon

Mitko Çeşlarov, Ayşe Ayrulai, Gorica Mickovska, Alma Tasevska, Marko Krtolica

Konu

8. Sınıf İçin Sivil Eğitimi Rehberi

Yayım

Makedonya Sivil Eğitim Merkezi (MSEM)

Çeviri

Kefayet Abdurahman Tahir

Tasarım

KOMA

Basımevi

Evropa 92

Tiraj

100

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

373.3.035-057.874(036)

SEKİZİNCİ

VIII sınıf için sivil eğitimi : öğrenciler için rehber. - Üskup
: Makedonya sivil eğitim merkezi, 2019. - 130 str. : ilüstr. ; 30 cm

Библиографија: стр. 126-129

ISBN 978-608-4529-76-7

1. Гл. ств. насл. 2. Др. насл. ств. насл.

а) Граѓанско образование - Ученици - Основни училишта - Водичи COBISS.MK-ID 109810442

İÇERİK

<i>Konu</i>	VATANDAŞ OLARAK KENDİN İLE İLGİLİ BİLGİ	6
<i>Konu</i>	SİVİL TOPLUMDA İŞBİRLİĞİ VE BAĞLILIK	20
<i>Konu</i>	VATANDAŞ VE TOPLUM	36
<i>Konu</i>	SİVİL TOPLUMDA DİN, SANAT VE MEDYALAR	68
<i>Konu</i>	VATANDAŞ VE DEVLET	88
<i>Konu</i>	VATANDAŞ VE DÜNYA	106

ÖNSÖZ

Sevgili Öğrenciler,

Önünüzde 8. Sınıf İçin Sivil Eğitimi Rehberi bulunmakta olup, size ilham vereceğini ve kendiniz ile toplumda ve dünyadaki rolünüz konusunda düşünmenizi sağlayacağını umut ediyoruz.

Rehberi okurken sivil olarak kendinizle ilgili görüşten hareket etme, ondan sonra ise topluluktaki diğer sivillerle işbirliği ve bağlantı konusunda düşünme imkanına sahip olacaksınız. İçeriklerden haklarınız ve toplumdaki sorumluluklarınız yanısıra, yerel ve ulusal düzeyde karar alma süreçlerine nasıl dahil olmanız gerektiğini öğreneceksiniz. Rehber, size devlet ile sivil arasındaki en önemli süreçler yanısıra, sivil ile dünya arasındaki ilişkiye de giriş sağlayacaktır.

Sivil Eğitimi dersinde öğrenim görerken siz öğrencilerin, kendi topluluğunun gelişimine katkı sağlayan aktif ve haberdar/bilgili siviller olmanız beklenmektedir. Bundan dolayı bu Rehber, sizin bilgi ve algınızı artıran içerikler sunması yanısıra, ders sırasında, okulda ve yerel toplulukta yürütülecek faaliyetleri sunmaktadır. Faaliyetler, size analiz yapma, düşünme ve sizi çevreleyen dünyaya yönelik eleştirel yaklaşmanız konusunda ilham vermeleri ve aynı zamanda gönüllülük ve gençlik faaliyetleri yoluyla topluluğu iyileştirme yönünde teşvik etmeleri için oluşturulmuştur. Bu sayede, sivillik davranışını geliştirmeniz ve kendi sivillik hak ve yükümlülüklerinizi gerçekleştirmeniz konusunda azimli olmanız beklenmektedir.

Son olarak Rehber içerikleri, yaşitlarınızla işbirliğini, takım ruhunu ve entegrasyonu güçlendirmenize ve birlikte daha iyi bir toplum oluşturmanıza katkı sağlayacaktır.

Konu

1

VATANDAŞ OLARAK KENDİN İLE İLGİLİ BİLGİ

Bu
konunun
asıl amacı

kişilik kavramının
anlaşılması,
şahsi özelliklerin
değerlendirilmesi
ve kişinin kendi
özelliklerinin değişik
sivil atyapılarıyla
birleştirilmesinin
sağlanması elde
edebilmesidir.

Kimlik Nedir ve HANGİ ŞEKİLDE OLUŞTURULUR?

İnsanın kendi kimliğini oluşturulması, hayata merhaba demesiyle birlikte başlayarak onun hayatının tamamı boyunca devam eden bir süreçtir. Kendimiz ile ilgili bilinçli olabilmek durumu, özel ve değişik özelliklerimizin farkında olabilmek, aynı zamanda diğer birçok insan ile eş zamanlı benzerliklerimizin olabileceğini görebilmek, kişinin en erken yaşlarından başlayan ve gelişen bir durumdur. Bu durum, insan hayatında çok önemli yerlere sahip olabilen çıkarlar, ihtiyaçlar ve istekler halinde insan kimliğinin gelişim sürecine farklı şekillerde etki eden aynı olmayan dönemlerle birlikte karşımıza çıkan **bireysel** ve **grup kimliğinin** oluşturulduğu sürecinin başladığını göstermektedir.

Örneğin:

Sara beşinci sınıfta okurken çok başarılı öğrenci olmak onun için çok önemliydi ve zamanının büyük bir kısmını ders çalışarak geçiriyordu. Sekizinci sınıfta okurken, okul arkadaşları tarafından kabul edilmek kendisi için yine çok önemliydi. Bundan dolayı zamanının büyük bir kısmını ders çalışarak geçirmenin yanı sıra, arkadaşlarıyla iletişim kurmak ve onlarla birlikte olmak için de vakit harcıyor. Sara, başarılı bir öğrenci olmak istiyor, fakat aynı zamanda kendi kimliği için önemli bir durumu temsil eden kendi çevresinde de ilginç biri olmak istiyor.

Fiziksel daha doğrusu insanın dış özellikleri ve doğum yeri gibi kimliğin oluşturulmasında etkili olabilecek özellikler öncesinden belirlenmiş olan **unsurlardır**. Örneğin: yaşam yeri, kültür, eğitim, meslek, arkadaş ve dost ilişkileri, sosyal guruplara ait olmak, değerler, çıkarlar vs. Kişinin oluşturulması sürecinde bu anılan unsurların hangi şekilde etki edebilecekleri durumu, kişinin kabullenmesine ve söz konusu duruma ne kadar önem vermesine bağlıdır.

Gençler, kendi gelişim süreçlerinde kendi kimlikleriyle ilgili şiddetli bir arayış içerisinde bulunurlar. Kendilerini ifade etmeye çalışırken sordukları soru şudur: **BEN KİMİM?** Bu sorunun cevabı başta kendi çevrelerine bağlıdır. Bunun dışında aile, okul, yaşıt ve daha geniş çaptaki değişik sosyal guruplarında gençlerin rollerinin ne olduğu da oldukça büyük önem taşır.

BİREYSEL KİMLİK, her bireyin aslında özel olduğu, farklı olduğu ve diğer insanlara göre kendine özgü olduğu temeli üzerine kuruludur. Kişilik, bireyin kendine ait özelliklerinden aynı zamanda diğerleriyle olan iletişiminden ortaya çıkar. Öyle anlaşılıyor ki bireysel kimlik, bireyin değerlerinin, fikirlerinin, duygularının ve amaçlarının üzerine kurulu olan fakat diğerleriyle kıyaslanan bir kimliktir. Bu durum aslında, "Ben diğerlerinden farklıyım, özelim ve hayatım boyunca yaşayacağım ve karşılaşacağım değişikliklere rağmen ben olacağım" duygusunu gösterir.

Kimlik, belirli bir guruba ait olarak koruma altında bulunan daha doğrusu ait olabilme ihtiyacı şeklinde de değerlendirilebilir. Gençler, kendilerini daha başarılı bir şekilde keşfedebilmek adına duygularını ve ihtiyaçlarını araştırdıktan sonra diğerleriyle kıyaslamaya başlar. Bu araştırmanın neticesinde elde ettikleri sonuçlarla birlikte kendi yerlerini bulmaya çalışarak ve farklılıklarını ortaya koyarak diğerleriyle bağlantıları hangi şekilde kurduklarını incelerler.

Buldukları farklı rollerde bireysel pozisyonlarını bulabilmek amacıyla (bunlar çocuk, öğrenci, komşu, arkadaş, spor kulüpleri üyeleri vs olabilir) Kendim için ne istiyorum? İstediğim şeyi hangi yollarla elde edebilirim? Birey olarak benim için ve aynı zamanda arkadaşlarım için hangi hususlar kabul edilebilir, hangileri ise kabul edilemez? Ben, hangi şekilde olmak isterim? sorularına gerçek anlamda cevap bulabilmek adına sahici becerileri geliştirmeleri gerekir.

Bizler, hepimiz birer guruba ait üyeleriz. Bunlardan bazıları belirli bir yapıya sahip olmakla birlikte üye olarak bireysel ve özel görevlere sahiptirler. Bunlardan her birinin yapıları vardır ve bu yapılar üyelere verilen ödevlerle organize edilir. Bunlar formal guruplardır daha doğrusu spor kulüpleri, okullarda belirli dersler kapsamında düzenlenen öğrenci kolları, izcilik, sivil toplum kuruluşları, okul birliği, gençlik kulüpleri vs. Bunlardan bir kısmına dünyaya gelmemizle birlikte dahil oluruz veya diğer insanlarla aslında ortak olan çıkar benzerliklerimizle de birleşmiş oluruz. Örneğin: bir gurup yaşıt, bir gurup doğa aşığı ya da bir gurup bir çeşit müzik aşığı vs.

Örneğin:

Bir spor kulübünün taraftarıyız ve o kulüp maç sonunda mağlup oluyorsa o zaman biz hüznede boğuluyoruz. Aynı kulüp maç sonunda galip geliyorsa o zaman biz hem mutluyuz hem de gururluyuz.

Belirli bir sosyal guruba ait olabilmek ve üyelerin özel olduklarını hissettirebilmek duygusu aslında **gurup kimliğidir**. Belirli bir guruba dahil olma durumu, hareket haline geçebilmemizi motive etmekte en önemli duygu olan bireysel anlamda emin olabilmek ile bağlantı içerisindedir. Diğer taraftan ait olmak, gurur, utanmak, memnuniyet, korku, şans, hüzün, aşk ve bunun gibi diğer birçok önemli duyguyla bağlantılıdır.

Bizim gurup kimliğimizdeki duygusal bakış açısı büyük bir önem taşır çünkü bizim davranışlarımızın ve aynı zamanda iyi halimizin de temelini oluşturur.

Belirli gurup kimliğine verilen değer, bizim bulunduğumuz duruma bağlı olan bir husustur. Bu durum şu şekilde açıklanabilir.

Örneğin:

Art erkek bir çocuktur, öğrencidir, 14 yaşındadır, daha büyük kardeştir ve Manastır'lıdır. Anılan kimliklerden herhangi birinin onun için ne kadar önemli olacağı, kendi bulunduğu duruma bağlı olan bir şeydir. Uluslararası bir yarışmada devleti spor dalında temsil ediyorsa eğer, o zaman kendisi Kuzey Makedonya Cumhuriyeti vatandaşı olduğunu söyler. Müziğin konuşulduğu yeni bir ortam içerisinde bulunması durumunda o, rap müzik dalını sevdiğini söyler. Eğer ev ortamında bulunuyor ise o zaman kendisi küçük kız kardeşinin abisi rolünde olduğu için, onun ders ödevlerinde kardeşine yardımcı olur ve iyi pizza yapar. Bütün bu açıklamalara bakıldığında gurup kimliği hususunun söz konusu olması halinde kişinin bulunduğu duruma göre belirli ortamlarda kendisine bir yer edinir.

Gurup kimliği durumunun ve toplumsal anlamda cinsiyet rollerinin konuşulduğu ortamlarda cinsiyet kimliği konuları ciddi bir şekilde ele alınır. Bu kavramı daha iyi bir şekilde anlayabilmemiz açısından toplumsal anlamda cinsiyet özellikleri ve biyolojik anlamda cinsiyet özellikleri arasındaki farklılıkları iyi kavramamız gerekir. Biyolojik anlamındaki cinsiyet farklılıkları, erkekler ve bayanlar arasındaki biyolojik farklılıkları içerir. Toplumsal anlamdaki cinsiyet özellikleri ise büyüme ve gelişmeyle birlikte elde edilen özelliklerdir. Günlük hayata bakıldığında, erkek çocuklardan ve kız çocuklardan ortamın ve diğerlerinin beklentilerine göre farklı şekillerde davranmaları beklentisi mevcuttur.

Bir toplum, yaptıkları işlerin kendi cinsiyetleriyle bağlantısı bulunmasına rağmen insanın cinsiyetine daha doğrusu erkek veya bayan olduğuna göre insana farklı roller yükler. Örneğin: bir temizlik malzemesi daha doğrusu deterjan reklam filmi hazırlanırken, o rolü mutlaka bir bayan üstlenir. Halbuki bir aile içerisinde cinsiyet farklılığı gözetmeksizin ailenin tüm fertleri ev sorumluluklarıyla yakından ilgilenmelidir. Dolayısıyla ev temizliği konusunda hem erkekler hem bayanlar birlikte güç sarfederek evi temizleyebilir ve diğer taraftan da tekrardan birlikte araba lastiğini değiştirebilir.

Toplumsal anlamdaki cinsiyet rolleri, toplumun kendisinin kız çocuklarına ve erkek çocuklarına daha doğrusu bayanlara ve erkeklere hangi şekilde baktığını içerir. **Toplumsal anlamındaki cinsiyet kişiliği** ise, kendi cinsiyetinizi bireysel anlamda hangi şekilde yaşadığınızdan ibarettir.

Örneğin:

Buzda kayma alanında en başarılı olan Evgeniy Pluşenko'ya bulunduğu çevre tarafından buzda paten ile ilgilenmesi dayatıldığı zaman çok başarılı olamamıştır. Çünkü bu spor, genellikle bayanlar tarafından yapılan spor olarak kabul edilmiştir. Ünlü bilim kadını Mariya Kiri Skolovska, bilimde çok hırslı bir kişi olmasaymış Nobel Ödülü'ne layık olamazmış. Mariya Kiri'nin yaşadığı döneme bakılırsa, bayanların yapabileceği alanların sınırlı olduğunu görmek mümkündür.

Bundan dolayı herkes, kendi şahsi istekleri, çıkarları ve ihtiyaçları doğrultusunda hareket ederek bir seçim yapmalıdır. Toplumsal anlamda cinsiyet eşitliği çağdaş dönemlerde önemli bir vatandaşlık değeri olarak önümüze çıkmaktadır.

Belirli bir etnik gurup mensubu olmak, o gurubun özelliklerini kabul etmek ve aynı guruba bağlılık duygusu içerisinde bulunmak etnik kimliği oluşturmaktadır. **Etnik kimlik**, belirli bir etnik guruba mensup olmakla bağdaştırılır. Diğer taraftan milli kimlik ise, bir devletin varlığı ve sizin ona ait olmanızla birleştirilir.

Örneğin:

Dünyamızda 5000'in üzerine etnik kimlik mevcuttur (Örneğin: İtalyan, Makedon, Arnavut, Türk, Fin, Roman, Puncabi, Zulu, Tutsi, Kürt vs). Fakat dünyada sadece 200 ülke bulunduğundan dolayı bu kadar sayıda milli kimlik bulunmamaktadır.

Bir guruba ait olan bireyleri ortak tarih, ortak köken ve ortak gelenek birbirlerine bağlar, dolayısıyla bu durum onların daha güçlü olmasını sağlar. **Milli kimliğin** de etnik kimlikle benzerlikleri vardır. Birden fazla etnik guruba ait üyelerin yaşadığı bir ülkeye ait olma duygusundan ortaya çıkmakta olan gurup kimliğinin yanında milli kimliğin önemi oldukça büyüktür.

Vatandaş kendi ülkesine, onun tanıttığı değerlere, orada yaşayan ve aynı değerleri paylaşmakta oldukları diğer bireylere karşı bir aitik duygusu geliştirir. Bir ülkenin düzeni ve o ülkedeki devlet kurumlarının işlevselliği, o ülkeye karşı aitik duygusu üzerine etkilidir.

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, kendisinde yaşayan tüm vatandaşlara ait bir ülkedir. Dolayısıyla, Anayasa'ya göre vatandaşların etnik, kültür, dil ve din kimlikleri garanti altına alınmıştır.

Biliyor Muydunuz...

1

Psikolog Erik Erikson “**kimlik krizi**” tanımını ortaya atan kişidir. Genç insanlar ve hatta daha olgunlar bile kendi kimlikleriyle ilgili bir bunalım ve bir emin olmama durumu ile karşı karşıya kalabilirler. Örneğin gençleri kendi dış görüntüleriyle ilgili bir takım değişikliklere maruz kalabilirler. Bunun yanı sıra kim oldukları ve diğerlerinin kendileri hakkında düşüncelerinin ne olduğu gibi sorular onları yakından ilgilendirir. Bütün bu durumlar kişinin kendi kimliğine ve insanın bireysel kimliğine etki eden durumlardır. Yaşanan değişikliklerin bazıları geçicidir, bazıları ise kalıcı olabilir.

2

Oyuncakçı dükkanlarında genellikle “**kızlara**” ve “**erkeklerle**” ait olan oyuncakların yerleştirildiği raflar yerleştirilmiştir. Buradan da görüldüğü gibi erkek çocukların ve kız çocukların farklı ilgi alanlarının bulunduğunu ve büyüdüklerinde farklı rollere bürünmek adına hazırlık yapmaları gerektiği anlaşılır. 2012 yılında İsveç’te bulunan bir oyuncakçı dükkanı kendi ürünlerini sergilemek adına farklı bir karışım yapmaya karar vererek değişik tür oyuncakları değişik bir şekilde kombinlemiştir. Bu şekilde yapılan bir düzenleme sayesinde her çocuk, çevresinin kendi cinsiyetine dayattığı değil, kendi istediği oyuncakı alabilecek ve oyun oynayabilecektir. Bu hareket ile birlikte orada bulunan diğer oyuncakçı dükkanlar da aynı örnek üzerine düzenleme yapmıştır.

Ders Faaliyeti

Öncelik: *Ben kimim?*, Bundan sonra ise ek cümleler:

- ▶ Benim en önemli ilgi alanlarım .....
- ▶ Benim en önemli değerlerim .....
- ▶ Benim en önemli ihtiyaçlarım .....
- ▶ Benim hayatımdaki en önemli olaylar .....
- ▶ Yakınarımdan elde etmiş olduğum en önemli özellikler .....
- ▶ Benimiçinokuldanaldığım en önemlitecrübe .....
- ▶ Benim en iyi arkadaşlarım .....
- ▶ Benim en sevdiğim hobim .....
- ▶ Benim en sevdiğim şarkı .....

Bundan sonra düşün ve aşağıdaki soruları yanıtlamaya çalış:

- ➔ Cümleleri tamamlamak sana zor geldi mi? Neden?
- ➔ Sana göre, kendi kendimizi keşfetmemize ne gibi şeyler destek sağlayabilir ve bunu yapabilmek için ne kadar zamana ihtiyacımız olur?
- ➔ Yukarıda ifade edilenlerden herhangi birinin şimdiye kıyasen önümüzdeki 5 yıl içerisinde değişebileceğini düşünüyor musun? Açıklamaya çalış.

Benim Kimliğime Etki Eden Şey Nedir?

- ➔ Senin kişiliğinin oluşturulması üzerine etkisi bulunan en önemli beş kilit unsurun neler olduğu üzerine fikir üretmeye çalış. Bu sürece etki teşkil edebilen unsurların birkaçı şunlar olabilir: cinsiyet, yaş, dış görünüş, köken, aile, sağlık, kişinin özellikleri, tecrübe, değerler, amaçlar, kararlar, çıkarlar, yaşam şekli, diğerlerinin sana karşı olan davranışları (veliler / ebeveynler, arkadaşlar, öğretmenler, antrenörler...), farklı sosyal guruplar vs.

KİŞİSEL VE GURUP Özellikleri

İnsanlar davranışları, çıkarları, zevkleri, alışkanlıkları, gelenekleri ve bunun gibi diğer hususlarda kendi aralarında farklılaşırlar. İki birebir aynı veya iki tamamen farklı insan yoktur. İnsanlar arasında mevcut olan farklılıklar dünyayı daha zengin, daha ilginç yapmakla birlikte öğrenme, gelişme ve birbirimizi tamamlama imkanı sağlar. Tüm insanlar kendi dış görünüşleri, yetenekleri, düşünceleri, ihtiyaçları, tespitleri, çıkarlarını içeren özelliklerle bir karışım teşkil eder ve topluluklarının daha zengin olmasına katkı sağlar.

İnsanlar arasında çok sayıda benzerlikler mevcuttur muhakkak. Değişik şartlarda yaşayan insanların bile hobileri ve çıkarları aynı olabilir. İnsanlar genellikle güvenlik, saygı, dostluk, aşk, oyun, eğlence, kendi kendilerini ifade etmek gibi hususlarda ortaya çıkan ihtiyaçlarında birbirlerinden farklılaşabilirler.

Bizden her birimiz beğendiğimiz ve beğenmediğimiz belirli özelliklere, süreçlere ve davranışlara sahibiz. Kendimizde çok beğendiğimiz ve aslında o özelliğimizle gurur duyduğumuz hususları dile getirmekten çekiniriz çünkü böyle bir durumda hava atmış gibi oluruz. Bu durumun diğerleri tarafından hangi şekilde karşılanacağını bilemeyiz. Büyüme ve gelişme sürecimizde kendimizde değerli bulduğumuz ve emin olamadığımız özelliklerimizi korkmadan ve çekinmeden hangi şekilde ortaya koyacağımızı öğreniriz.

Farklı insanlar biim özelliklerimizi farklı şekillerde değerlendirebilir ve son derece doğal bir şeydir. Bazen diğerlerinin değerlendirme şekillerini bilmemiz önemlidir. Onların "gözlerinden" duruma bakmamız gerekir bazı durumlarda. Kendi davranışlarımızı, bunların sonuçlarını ve diğerlerine karşı nasıl yansıdığını bu şekilde daha iyi anlayabiliriz.

Bizim için son derece değerli olan ve bizi iyi tanıyan bir gurubun düşüncesini ortaya atmaktan hoşlanırsanız normal şartlar altında. Çevremizde bulunan herkesin düşüncesi bizim hakkımızda aynı değildir. Bizler, yaşam tecrübelerimizi her insanla aynı şekilde paylaşmayız. Diğerlerinin hakkımızdaki düşünceleri, bizde kendimizle ilgili mevcut olan düşüncelerle her zaman çakışmayabilir çünkü bizim bütün özelliklerimiz herkese açık değildir. Bizler, en samimi düşünce ve hareketlerimizi bazan en yakınlarımızla paylaşırız ve bazan da sadece kendimizde kalmasını isteriz.

Bunları Biliyor Muydunuz...

1

Kendimizi ifade etmek aslında düşüncelerimizi, kendi kişiliğimizi, duygularımızı, müzik veya sanat veya diğer bazı araç ya da faaliyet ile en otantik bir şekilde ortaya koymamızdır.

2

1995 yılında Avrupa Konseyi "**Herkes Farklı – Herkes Eşit**" ifadesi altında bşr kampanya başlattı. Bu kampanyanın asıl amacı İkinci Dünya Savaşı'nın bittiğinden 50 yılın geötiğini belirlemek ve ayrımcılığın tüm şekillerine karşı olmamız gerektiğini vurgulamaktır.

Ders Faaliyeti

Faaliyet 1: **Kendimde** **beğendiklerim neler,** **beğenmediklerim** **nelerdir?**

Alışkanlıklardan, çıkarılardan, insanlar arasındaki irtibatlarından oluşan hangi özelliklerin senin hoşuna gidiyor hangileri gitmiyor konuları üzerine düşünmeye çalış. Bunun yaptıktan sonra bir sonraki sayfada bulunan tabelayı doldur. Her sırada yazılı olan her çalışma için kendi düşünceni ifade ederek senin beğenip beğenmediğini değerlendir. Bunun sonrasında aynı durumun senin velilerin / ebeveynlerin için ne ifade ettiklerini belirt.

Örneğin her zaman ev ödevlerini yazmış olduğun durumunun senin için hoş bir durum olduğunu düşünüyorsan o zaman "Ben" sütununu X ile işaretlemen gerekir. Eğer velilerin bu şekilde düşündüğünü ifade etmek istiyorsan o zaman onların sütununda aynı işaretleme yapman gerekir. Eğer arkadaşların için de aynı hususu paylaşmak istiyorsan o zaman tekrardan aynı işaretleme belirlenen sütunda yapman ve işaretleme gerekecektir (örnek olarak sunulmuş olan tabelaya göz atabilirsin).

Verilen cevapları yanında bulunan öğrenci arkadaşınla paylaşabilirsin. Sizin hoşunuza giden ve aynı zamanda gitmeyen iki önemli hususu arkadaşınızla paylaşmayı deneyin. Bunun yanı sıra arkadaşınızın veliler/ebeveynler hususunda vermiş olduğu cevaplarda farklılıklar mevcut olan kısımlar üzerine düşüncelerinizi ifade etmeye çalışın.

Tabela No. 1.

Kendimde beğendiklerim neler, beğenmediklerim nelerdir

ÖZELLİKLER, ÇIKARLAR, ALIŞKANLIKLAR, DEĞERLER, KİŞİLER ARASI İLİŞKİLER, ELDE EDİLENLER...	BEN		EBEVEYNLER/VELİLER		ARKADAŞLAR	
	Beğeni-yorum	Beğenmi-yorum	Onlar Be-ğeniyor	Onlar Be-ğenmiyor	Onlar Be-ğeniyor	Onlar Be-ğenmiyor
Ev ödevlerimi her zaman yazıyorum	×		×			×
Arkadaşlarımla bir yerde buluşmaya karar verdiğimizde, genellikle o yere ben ilk varıyorum ve diğerlerini bekliyorum		×	×		×	

Ondan sonra sıradaki soruları cevaplamaya çalış:

- Hangisini yazman daha zor oldu – kendinde beğendiğin özellikler mi yoksa beğenmediklerin mi? Neden?
- Kendinde beğendiğin özellikleri hangi sıklıkla gösteriyorsun?
- Kendinde beğenmediğin özelliklerle nasıl başa çıkıyorsun? Onları ne kadar gösteriyorsun? Onları düzeltmeyi deniyormusun?
- Bizim beğendiklerimiz her sefer diğerleri tarafından da olumlu karşılanıyor mu? Değerlendirme arasındaki farklılıkların sebebi nedir?

Faaliyet 2:

Araştırma Faaliyeti: Grup Kimlikleri

2 numaralı Grup kimlikleri tabelasını dikkatlice gözlemlen. Devamında, seni en iyi şekilde tarif eden özellikleri sunulan kategorilerden sadece 3 tanesini seçerek birine anlatman gerektiğini düşün.

Üç kategori seçiminden sonra onları önceliklerine göre sırala. 1 ile işaretleyeceğin kategori kendini ifade etmede en önemli olarak yer alsın, 2 daha az önemli, ve 3 en az önemliyi belirtsin.

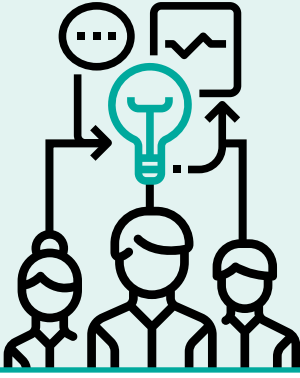
Tabela No. 2. Grup Kimlikleri

KİMLİK KATEGORİLERİ	Ben....'yum	Önemine göre 1'den 3'e kadar sırala
Sporcu		
Gönüllü		
İzci		
Erkek/Bayan		
Öğrenci		
Sanatçı		
Bilgisayar oyuncusu		
Öğul/kız/erkek kardeş, kız kardeş/tek çocuk		
Makedon Türk Sırp Boşnak	Arnavut Ulah Roman diğer (ekle).....	
..... 'li/lı (Ülkeyi yaz)		
..... 'li/lı/lü (şehir/köy belirtiniz)		
İnsan		

Devamında, kendi cevaplarını sınıftaki diğer öğrencilerin cevapları ile kıyasla ve aşağıdaki soruları yanıtla:

- ➔ Dört kategori ayırmanın zor oldu mu? Seçimini nasıl yaptın? Onlar neden en önemlileri oldu?
- ➔ Gelecekte bu sıralamanın değişebileceğini düşünüyor musun?
- ➔ Seçim seçimlerin sınıftaki diğer öğrencilerin seçimlerinden farklılanıyordu? Açıkla.

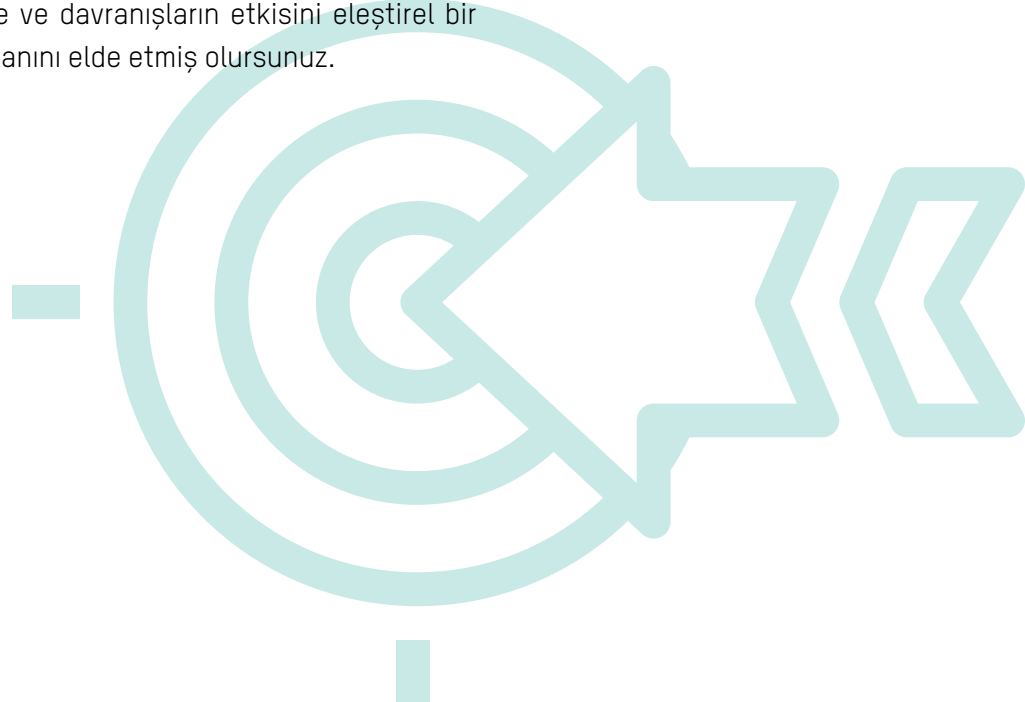

Okul Kapsamındaki Faaliyetler

Guruplar halinde organize olup, öğretmeninizin de desteğini alarak okul sınırları içerisinde daha önce belirlemiş olduğunuz yer ve zamanda bir faaliyet gerçekleştirin. 3 adet hamer kağıt, 3 adet keçeli / renkli kalem okul içerisinde bulundurulması gerekir. Öğretmenleri ve öğrencileri nasıl hissettiklerine dair düşüncelerini yazmaları üzere onları davet ediniz. Konular aşağıdaki gibidir:

- ➔ Mevcut durumun (örnek olarak: kendimi enerjik/yorgun/iyimser/şanslı/güvensiz/korkmuş vb hissediyorum);
- ➔ En sevdiğim müzik;
- ➔ En sevdiğim tatlı;
- ➔ Okulda en sevdiğim faaliyet;
- ➔ Okulumu düşündüğümde aklıma ilk gene şey?.

Bu faaliyetin asıl amacı kimliğin oluşturulması doğrultusunda günlük hayatımızla bağlantısı bulunan unsurların oldukça büyük önem taşıdığını öğrenmektir. Bundan hareketle sizler, başkalarına ait düşünce ve davranışların etkisini eleştirel bir biçimde analiz etme imkanını elde etmiş olursunuz.

Konu

2

SİVİL TOPLUMDA İŞBİRLİĞİ VE BAĞLILIK

Bu
konunun
asıl amacı,

çok kültürlü
toplumlar
içerisinde insanlar
arasındaki
benzerliklerin
ve farklılıkların
ile getirilerin
anlaşılmasıdır.

Sivil Toplumunda İnsanlar ARASINDAKİ BENZERLİKLER VE FARKLILIKLAR

Tüm vatandaş toplumlarının toplumsal hayatta belirli haklarının olması **sivil toplumun** ana özelliğidir. Bu durum, demokrasinin ana sütununu temsil eder. Dolayısıyla her vatandaş, farklı şekillerde bile olsa (oy kullanarak, sivil toplum kuruluşlarında bir araya gelerek, gönüllü faaliyetlere katılarak vs.) kaliteli bir yaşamın geliştirilmesi şartlarının oluşturulmasında kendi kararlarını alabilmeli ve bu kararlarıyla katkı sağlayabilmelidir. Sivil toplumunun bir diğer önemli özelliği özgürlük, hakça temsil, eşit olma, farklılıklara karşı saygılı olma ve tüm insanların haklarını önemseme gibi hususlardan ibarettir.

Bizim ülkemiz demokratik, sivil toplumunu üzerine kurulu olan ve birden fazla kültürün bir arada yaşadığı, Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'na, en yüksek yasal işlem olarak, saygı duyma prensiplerinin oldukça üst safhada yer aldığı bir ülkedir.

Birden fazla kültürlere ait mensupların bir arada yaşadığını ifade ederken, farklı etnik yapılar, farklı dinler, farklı dilleri konuşan vatandaşların aslında bir arada yaşadıklarını dile getirmek isteriz. Bütün bu kültürlerin hepsi çok özel olmakla birlikte kendi aralarında farklılaşan ve kendi aralarında ayrılan kültürler olduklarını söylemek isteriz.

Kültür ile İlgili Hangi Hususu Bilmemiz Gerekir?

Kültür, belirli bir topluma ait mensupların ya da bir toplum sınırları içerisinde hayatlarını sürdürmekte olan grupların yaşam şekilleri anlamını taşır. Bu durum aslında şu anlama geliyor; kültür dediğimiz zaman sadece müziği, sanatı, edebiyatı ve bunun gibi dalları düşünmüyoruz. Kültür derken, belirli bir toplum içerisinde yaşayan insanlar arasındaki iletişim, giyim kuşam tarzı, yeme içme usulü, nikah ve evlenme ile bağlantısı bulunan gelenek ve görenekler, aile

hayatı, çalışma şekilleri, dini merasimler hatta ve hatta boş zamanlarının doldurulması durumunu düşünürüz. İnanışlar, fikirleri, sözlü gelenekler ve değerler, hatta mimari yapılar (binalar, tarihi eserler), semboller, sanatsal eserler (resimler, heykeltraş eserleri) ve teknoloji de aynı zamanda bir kültürdür.

Önemli, değerli ve talep edilenlerin ne olduğunu belirleme fikirleri bir kültürün temelini oluşturur. Bu gibi afaki fikirler bir toplum içerisindeki davranışlarda önemli yerleri olan ve belirli kültür mensupları tarafından değer gören ve yaşamlarını sürdürdükleri toplum içerisinde temsil edilen değerleri ifade eder. Değerler, düzgün olan ve hatalı olan değerleri ortaya koyarken diğer taraftan **normlar**, kültür değerlerinin temelini oluşturan ve yansıtan davranış kurallarını temsil ederler. Değerler ve normlar bir araya geldiklerinde bir kültür mensubu üyelerin kendi çevreleri içerisinde davranışları şekli gösterirler.

Japonya'da çorba içilirken son derece sesli ve gürültülü içmek normal olarak algılanır fakat diğer birçok ülkede aynı hareketi yapmak son derece rahatsız edici bir durumdur. Diğer taraftan bizim toplumumuzda baş parmağın kaldırılarak gösterilmesi gayet iyi bir hareket, Malezya'da aynı parmağı göstermek, küçük düşürücü bir hareket olarak değerlendirilir.

Bütün kültürlerin kendi aralarında farklılaştıklarını yukarıda ki kısımlarda dile getirmiş olduk fakat her kültür, eşit derecede önemli olup kendi içinde farklı şekilde değer bulur. Aynı nesnelerin, aynı faaliyetlerin ve aynı olayların farklı kültürlerde farklı anlamları olabilir. Örneğin belirli kültürlerde beyaz renk ve güzel anların kutlanmasını işaret ederken diğer bir takım kültürlerde aynı renk hüznün işaretidir. Kültür farklılıkları çoğu durumlarda şiddetin sebebi de olabilir. Belirli bir kültüre ait mensuplar, farklı bir kültüre ait mensuplar hakkında bilgi sahibi olmadıkları zaman genelde bu gibi durumlar ile karşı karşıya kalınır.

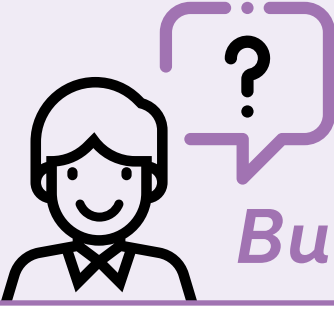
Öyle bir zamanda yaşıyoruz ki, kültürlerin karışımından kaçmamız mümkün değildir. Bu gibi durumlara düşmemizin en büyük sebeplerinden biri, farklı bir ülkenin sınırları içerisinde (dolayısıyla diğer bir kültür kapsamında) öğrenim görmek amacıyla ortaya çıkan eğitimdeki **hareketlilik**dir. Diğer önemli bir sebep, çalışma piyasasında yaşanmakta olan daha büyük hareketlilik (bir ülkenin insanların çalışmak için başka bir ülkeye gitmeleri). Diğer taraftan, vize serbestliğiyle mümkün olan farklı ülkeleri görmek ve orada çalışabilmek de farklı kültürleri tanımayı sağlar. Birden fazla kültürün bir araya gelme şartları oluşturulduğunda söz konusu kültürlerle mensup olan kişiler arasında iletişim alanı ortaya çıkar. Bu şekilde yapılan irtibatlar sayesinde onlar kendi aralarında tanışarak, farklılıkların yanı sıra aslında çok fazla ortak noktalarının bulunduğunu, hayatlarındaki meydan okumaların benzer olduğunu, ihtiyaçlarının ve isteklerinin aslında aynı olabileceğini görürler.

Örneğin:

Denis, öğrenci mübadelesi çerçevesinde Almanya'ya gittiğinde arkadaşlarından ayrı kalacağı ve yeni ortama nasıl uyum sağlayacağı tedirginliğinden dolayı oldukça üzgündü. Dili çok az bildiği için, aynı zamanda o ülkenin kültürünü, ilgi alanlarını ve gençlerin nelerden hoşlandığını çok fazla bilemediği için yeni arkadaşlar edinip edinemeyeceği hususunda çok düşünceliydi. Yaşlıları tarafından kabullenip edilmeyeceğini de çok fazla düşünüyordu. Derslerin başlamasıyla birlikte dahil olma konusunda sorunlar yaşadı. Fakat öğrencilerle daha samimi olmaya başladığında aslında ortak ilgi alanlarının olduğunu keşmetti. Mesela aynı müzik tütü dinlediklerini, aynı filimleri seyrettiklerini, bilgisayarda aynı oyunları oynadıklarını gördü. Bütün bunlar Denis'in yaşlılarıyla daha rahat bir şekilde iletişime geçebileceğini ve birbirlerine daha yakın olabilmeleri amacıyla kendisiyle ilgili birçok şeyi paylaşabileceğini göstermiş oldu.

İletişim ve tanışma, farklı kültürlerle ait mensuplar arasındaki olumlu irtibatlarla ilgili hususların tanınması ve iletişim haline geçmelerinden oluşur. Karşılıklı iletişimin temelinde samimiyet, açık görüşlü olabilmek, saygı duyabilmek, yeni şeyler öğrenmek amacıyla ilgili olabilmek gibi temel işbirliği değerleri yatar. Bu durum, demokratik vatandaşlık toplum prensiplerine ulaşılması bağlamında oldukça büyük önem taşır.

Bunları Biliyor Muydunuz...

1

1950 yılında, Avrupa Birliği enstitülerinde sadece 4 dil konuşulmuştur. **2018 yılında ise resmi olarak tam 24 dil konuşulmaktadır.** Her üye ülke, kendi resmi diliyle temsil edilir, dolayısıyla o ülke ve kendi resmi dil Avrupa Birliği'nde resmi olarak kullanılmaya başlar.

2

Avrupa Birliği'nin temel değerleri şunlardır: insan ve insan haklarının itibarına saygılı olmak, özgürlük, demokrasi, eşitlik ve adalete saygı göstermek. Bu hususların tamamı Temel Haklar Anlaşması'yla birlikte net bir şekilde kabullenmiştir.

Ders Faaliyetleri

Yazımızın alt kısımlarında sunulan değerler listesinden, senin için gerçekten büyük önem taşıyan 10 değer seç. Söz konusu listede, senin herhangi bir değerinin anılmadığını veya kapsamadığını düşünüyorsan, rahat bir şekilde ekleyebilirsin. Bu seçimi yapmakla birlikte, senin kişisel değerler listeni hazırlamış oldun. Şimdi ise, bu listeden senin için daha önemli olan 5 değer seç. Ondan sonra da düşün ve o 5 değerden 3 tanesini seç. Bu 3 tanesi, senin için en önemli değerler olmalıdır.

Son 3 değer seçimini yaptıktan sonra, bunların aslında senin için neden bu kadar önemli oldukçarı üzerine düşünmeye gayret göster. Seçim yaparken kendini çok zorladın mı yoksa o seçimi yapmak senin için gayret kolay bir hareket miydi? Bundan sonraki aşamada, yanında bulunan öğrenci arkadaşınla seçilen değerler üzerine konuşun.

Ders sırasında, sizin için önemli olan değerler üzerine sınıfın tamamıyla bir görüş alışverişi yapmaya çalışın. Söz konusu fikir alışverişine öğretmeniniz de katıldıktan sonra, onun değerler listesiyle sizin değerler listenizin aynı olup olmayacağını değerlendirin.

Değerler Listesi:

→ BARIŞ	→ MUTLULUK	→ YARATICILIK
→ ZENGİNLİK	→ AŞK	→ MERAKLILIK
→ ŞANS	→ AİLE	→ SAĞLIK
→ BAŞARI	→ BILGELİK	→ SAMİMİYET
→ DOSTLUK	→ GERÇEKLIK	→ PROFESYONELLİK
→ KUTLAMA	→ DURUM	→ SORUMLULUK
→ GÜÇ	→ KABULLENMEK	→ GÜVENLİK
→ ETKİ	→ CESARET	→ İYİMSERLİK
→ EŞİTLİK	→ İŞBİRLİĞİ	→ MOTİVASYON
→ _____	→ _____	→ _____

TOPLULUK

Mensubiyeti

Bizler, doğduğumuzdan itibaren belirli bir topluluğa ait oluruz. Topluluk derken, ortak birkaç şeyi olan belirli bir insan topluluğundan bahsedilir. Örneğin aynı coğrafyada yaşamakta olan ve aynı amaçları paylaşmakta olan ortak özelliklere (cinsiyet, yaş, etnik mensubiyet) sahip insanlar topluluğu düşünülmektedir. Toplulukların genellikle daha öncesinden belirlemiş oldukları normları vardır ve bu normlardan hareketle onların yaşamlarını sürdürmeleri ve başarılı olmaları mümkün olur.

İnsan büyük ve gelişir. Ondan sonraki aşamalarda da farklı topluluklara ait olur (Örneğin: aile, okul, fakülte, çalıştığı yer, yaşadığı smp veya belediye). Söz konusu topluluklar içerisinde insanın belirli bir role sahip olması kaçınılmazdır. Dolayısıyla insan, bu rollerinden hareketle kendi kişiliğini inşa etmekle birlikte (Konu 1’de açıklanan durumlarda olduğu gibi: Her Vatandaş Olarak Kendin ile İlgili Bilgiler) o topluluğa ait diğer kişilerle irtibat halinde geçmiş olur. Topluluk içinde yaşayan insanlar kendilerini geliştirmiş olur, desteklemiş olur ve birbirlerine yardımcı olur. Dolayısıyla bu şekilde aralarındaki engeller aşılmış olur. İnsanlar, sürekli olarak iletişim halinde buldukları zaman kendilerine destek olurlar, birbirleriyle ilgilenirler ve ortak amaçlarına ulaşabilmek adına birlikte hareket ederler.

Her öğrencinin bilgi ve beceri elde etmesi amacıyla ortak bir yolda ilerledikleri bir yerdir sınıf. Sınıfta yer alan her öğrenci farklı teşviklerle ve meydan okumalarla karşılaşır. Mesela bir sınıfta okuyan Ana’nın matematiği çok iyidir, Samir ise tarih dersinden çok başarılıdır. Eğer Ana Samir’e matematik konularıyla alakalı, Samir ise Ana’ya tarih konularıyla alakalı destek olursa, o zaman her ikisi anlamadıkları konuları daha iyi bir şekilde pekiştirecek ve daha iyi sonuçlar elde edecektir. Bu durumda her iki taraf ortak amaçlarına ulaşacaktır.

Bir topluluk içerisinde yaşayan üyeler, o topluluktan birçok şey öğrenecekleri gibi, insanlar da ait oldukları topluluğa birçok şey kazandırabilecek ve onların katkısı da çok büyük olabilecektir. Bireylerin veya gurupların ait oldukları toplulukla ilgili memnuniyetsizliklerini ifade etmeleri durumunda, o topluluğun belirlediği kurallar, normlar, şartlar ve genel durumuna bir karşı çıkma ile karşı karşıya gelinir. Bu durumda topluluğun daha iyiye gitmesi teşvik olur. Böyle vakalarda mensuplar bir tartışma ortamı oluşturarak iyileştirme önerilerinde bulunur. Önerilen çözümlerin gerçekleşmesi amacıyla bahsekonu topluluk üyeleri (Örneğin: sınıf veya okul topluluğu sınırları içerisindeki okul öğrencileri, bir belediye veya semt içerisindeki vatandaşlar vs.) çok farklı şekillerde organize olabilir ve somut faaliyetler önerebilirler. Vatandaşlık toplumları sınırları içerisinde topluluğa karşı hareket haline geçebilmek işi, gönüllülükle birlikte gerçekleştirilir.

GÖNÜLLÜLÜK, bir topluluk içerisindeki hayat kalitesini yükselterek daha doğru-su insanları toplumsal hayata aktif bir şekilde dahil ederek gerçekleştirilen bir faaliyet çeşididir. Gönüllüler, kendi şahsi zamanını, emeğini, yeni bilgiler, beceriler ve tecrübelerin elde edilebileceği faaliyetlerle ilgili bilgisini ortaya koyar. Onlar yeni dostluklar elde ederler. Kendi amaçlarına ulaşabilmek ve kendi topluluğunun ilerlemesine katkı sağlayabilmek amacıyla diğer insanlara yardımcı olurlar.

Gönüllüler, belirli bir kutlamanın organize edilmesine, hayvanlara yardımcı olmak amacıyla düzenlenen merasimlerin gerçekleştirilmesine, ihtiyaç sahibi insanlara yardımcı olabilmek adına gıda ve eşya toplanmasına, çevrenin bilinçli bir şekilde korunmasıyla ve temiz yaşam alanlarının çoğaltılmasıyla ilgili faaliyetler düzenlenmesine, okul, belediye, sivil toplum kuruluşları ve devlet kurumları sınırları içerisinde farklı sebeplerle farklı merasimlerin tertiplenmesine destek sağlayabilir. Diğer taraftan gönüllü olabilmenin faydaları ve getirisi çok büyüktür çünkü insanın ait olduğu topluluk içerisindeki iletişimin geliştirilmesinde önemli rol oynar. Dolayısıyla gönüllüler, becerilerin geliştirilmesine ve aktif vatandaşlık için vazgeçilmez olan tecrübelerin elde edilmesine büyük katkı sağlar.

Bunları Biliyor Muydunuz...

1

Barış Gücü (Peace Corps) Amerika'nın bağımsız devlet ajansıdır. Dünya barışı ve dostluk üzerine kurulu olan ajans, destek talep eden dünyanın her yerindeki ülkelere gönüllü sağlar. Barış Gücü 1961 yılında Başkan Con F. Kenedi tarafından kurulmuştur. Bizim devletimizdeki misyonu ise 1996 yılında başlamıştır, gönüllüleri İngilizce lisanın öğrenilmesi ve yerel yönetimlerin geliştirilmesi hususlarında farklı çalışmalar yürütmektedir.

2

Bizim devletimizde İzcilik Birliği 1921 yılından beri var olan bir birliktir. Onların asıl misyonu, izcilik metodu ve formal olmayan eğitim sayesinde çocukların ve gençlerin asıl ait oldukları yeri bulabilmelerinde ve kendi karakterlerini oluşturabilmelerinde destek sağlamaktır. Kendi kararlarını ortaya koyarak topluma daha aktif bir şekilde katılmak ve kendi ortamlarını daha güzel yaşanacak bir hale getirmek asıl amaçları arasında yer alır. Yedi yaşını geçmiş olan her Kuzey Makedonya Cumhuriyeti vatandaşı izcilik birliğine üye olabilir.

3

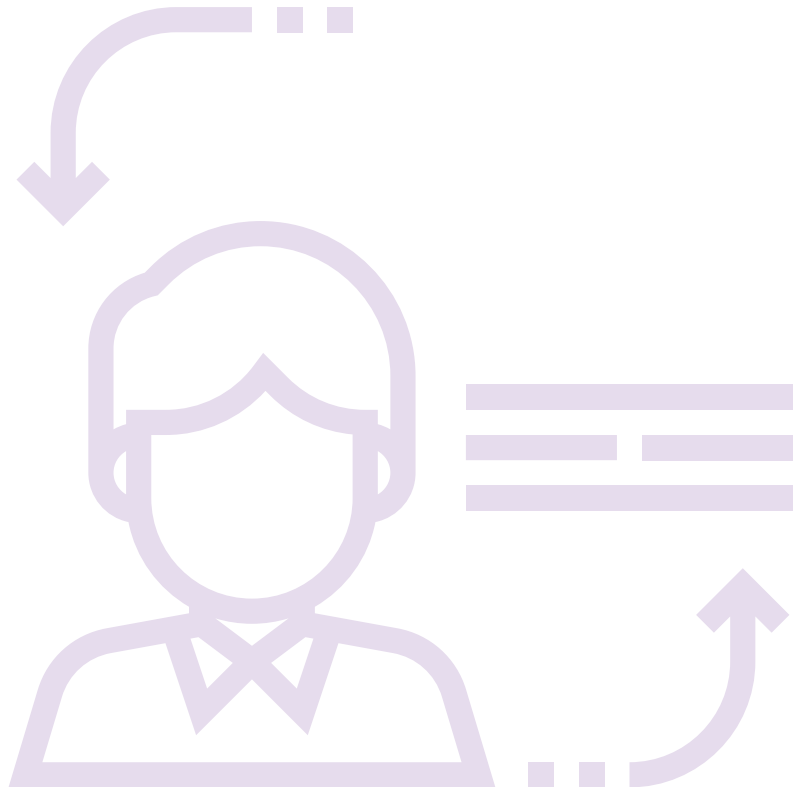
Dünyada 1 milyarın üstüne vatandaş **gönüllü** olarak çalışır.

Ders Faaliyetleri

Sizin sınıfınızın haritasını çizin. Her öğrencinin ve Sivil eğitimi dersinden öğretmeninizin ismini buraya yazınız. Her kişi için, kendisinin başarılı olduğunu bildiğiniz ve sizin sınıf topluluğunuzun daha başarılı ve daha iyi olabilmesiyle ilgili daha büyük katkılar sağlayacağını düşündüğünüz işleri yazınız.

Sizin sınıfınızda neleri değiştirmeyi istediğiniz husuları dile getiriniz. En az iki amaç ortaya koyunuz (Örneğin: 1. Arkadaşlığımızın geliştirilmesi ve 2. Sınıfımızın okul başarısının yükseltilmesi). Verilen amaçlar doğrultusunda sizden her birinizin hangi şekilde hareket edebileceğini düşününüz.

TOPLULUKTAKİ İŞBİRLİĞİ ve Bağlılık

Günümüz dünyasında sadece tek bir kültüre veya sadece tek bir topluluğa ait olan bir ülke bulunmamaktadır. Örneğin: Bizim devletimizin sınırları içerisinde farklı kültürlere ve farklı etnik gruplara ait vatandaşlar yaşamaktadır (Makedon, Arnavut, Türk, Roman, Sırp, Boşnak, Ulah vs). Farklı kültürlere ait vatandaşların veya toplulukların yaşadığı toplumlar çok kültürlüdürler. **Çok kültürlülük**, kendi ırklarıyla, etnisiteleriyle, dilleriyle ve diğer özellikleriyle farklılaşan bir niteliktir. Çok kültürlü toplum, farklı kültürleri ve farklı etnisiteleri kabullenerek farklı topluluklar arasındaki toplumsal eşitliğin elde edilmesini destekler. Eşitlik demek, bir toplum sınırları içerisinde yaşamakta olan her kültürün aynı muameleyi görmesi demektir. Dolayısıyla her grubun kültür özellikleri, kendi kimliklerinin bir kısmı olarak kabul edilir ve saygı duyulur.

Bir toplum içerisindeki insanlar farklı kültürlerden gelmelerine rağmen, okullar, dernekler, şirketler gibi kurumlar içerisinde kendi aralarında bir bağ kurarak bir araya gelmeyi başarırlar. Bağlılıklarının bu şekilleri yardımıyla onlar, kendi aralarında işbirliği yapar, iletişime geçer ve düşünce ile fikirlerini paylaşırlar. Bütün bunların yanında farklı kültürlere ait insanlar, kendi aralarındaki etnik, dini veya kültürel sebeplerden dolayı değişik açıdan düşünme ile karşı karşıya kalabilir.

Farklılıklara karşı saygı duymak, diğer kültürlere ait bireylerin farklı değerlerinin, farklı davranışlarının, inançlarının olabildiğini kabullenmek anlamını taşır. Bu kabullenmeyi yaparken onların iyi veya kötü olduğuna bakmamız lazım. Onlar bizim yakınımızda veya uzağımızda olabilir, beğenebiliriz veya beğenmeyebiliriz. Onlar için tartışmak yerine, belirli bir kültür hakkında yeni birşeyler öğrendiğimiz şekilde değerlendirmemiz gerekir. Kendilerine ait değerlere karşı saygılı olan farklı kültürlerin yaşadığı çok kültürlü toplum içerisindeki insan hayatı için büyük önem taşır.

Örneğin:

Üsküp'teki Eski Çarşı, farklı kültürel sembollere değer verilen bir yer olarak bilinir. Orada geleneksel yemekler, eski zanaatler, tarihin farklı dönemlerinde inşa edilmiş kültürel ve tarihi yapılar (camiler, kiliseler, hanlar, hamamlar, bedestanlar) görebiliriz. Diğer taraftan Çarşı içerisinde sanat galerileri, müzeler, fakülteler, okullar görebiliriz. Burada konserler, tiyatro oyunları, moda defileleri, film festivalleri ve bunun gibi organizasyonlar yapılır. Çarşı sınırları içerisinde bizim devletimizdeki konuşulan tüm dilleri duyabilirsiniz. Burası insanların iletişim kurduğu, kendi aralarında birbirlerine saygı duyduğu ve tüm kültürel değerleri gerçek anlamda kıymetlendirdiği bir ortamdır.

Bu etkileşim şekli, farklı kültürler arasındaki işbirliğinin hangi şekilde geliştirilebileceğinin sadece bir örneğidir. Diğer kültürlerle ait mensuplarla doğrudan iletişime geçtiğimiz durumlarda bizler, kültürler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları görmekle birlikte bunun aslında neden böyle olduğunu sorgulamaya geçebiliriz. Bu gibi hareketler sayesinde bizler **tolerans** ve farklı kültürler arasındaki birlikte yaşamayı inşa etmede önemli olan farklılıklara karşı saygılı olma duygusunu geliştiririz. Başka bir kişiye karşı toleranslı olmak, farklı bir kişiliğe karşı anlayışlı olmak ve onunla ilgilenmek anlamını taşır. Bu şekilde hareket edildiği zaman değişik insanlarla ilgili daha fazla bilgi edinebilir ve onunla birlikte başarılı bir diyalog haline geçebiliriz.

Sadece bir topluluk içerisindeki farklı grupların mevcudiyetini tanımak bizim için yetersiz kalabilir. Yan yana yaşamak yerine insanlar beraber yaşayabilir. Toplumun ilerlemesi için farklı guruplara ait insanların birbirlerini tanımaları ve kendi aralarında anlayışlı olmaları önemli bir gelişmedir. Diğer taraftan, bir toplum içerisinde yaşayan değişik kültürlerin ve onlara ait tüm bireylerin kendi haklarını uygulayabilmek ve potansiyellerini ortaya koyabilmek adına aynı imkanlara sahip olması oldukça önemlidir. Toplumsal hayata önemli katkılar sağlayabildiğinden dolayı ve aynı zamanda kendi değerleriyle büyük önem taşıyan kültürlerle karşı büyük ölçüde saygı gösterilmesi gerekir. Bu şekilde hareket edildiği zaman farklılıklara ve karşılıklı toleransa saygı duyulmakla birlikte, bir arada olmak ve hayatı beraber yaşamakla geçirmek mümkün olur.

Bunları Biliyor Muydunuz...

1

Eğitim ve Bilim Bakanlığı, eğitimde etnikler arası entegrasyonun geliştirilmesi doğrultusunda oğrencilerle birlikte ortak faaliyetler dzenlenmesi amacıyla **okullara her yıl belirli miktarda maddi destek sağlar.**

2

UNESCO tarafından 1995 yılında dzenlenen Genel Konferansı çerçevesinde **Tolerans Prensipleri Anlaşması kabul edilmiştir.** Bu durumda tolerans kavramı řu şekilde tanımlanır: Saygı duymak, bizim dnyamızdaki zengin kltür çeşitliliğinin kabul edilmesi ve ona bdyk değer verilmesi, bizim hitap şekillerimiz ve insan olunması.

Ders Faaliyetleri

Faaliyet 1:

Okulunuzun müdürü ile sizin okulunuz sınırları içerisinde ortak faaliyetlere imza atabilen, öğretmenlerle belirli girişimlerde bulunabilen, farklı etnik guruplara ait olan ve farklı dillerde eğitim gören okul entegrasyon ekibinin bulunup bulunmadığı üzerine konuşunuz. Söz konusu ekip üyelerinin kimler olduğunu bulunuz, onlarla söyleşi yapınız, uygulanan faaliyetlere göz atınız ve elde edilen bilgiler üzerine bir tarama yaparak kalan bilgilerden bir sunum yapınız.

Okul sınırları içerisinde faaliyet gösteren okul entegrasyon ekibinin çalışmalarını kendi sınıfı kapsamında sizin her biriniz tarafından sunulmalıdır. Bu sunum içerisinde ortak yapılan faaliyetlerin tanımı, okul, belediye, yerel yönetimler ve toplum işbirliğinin iyileştirilmesi girişimleri açıklanmalıdır.

Faaliyet 2:

Guruplara ayrılınz ve gurupların her biri hayallerinde dahi olsa ziyaret etmeyi düşündüğü bir ülke seçmelidir. Her gurup yer, insanlar, gelenekler, yeme içme alışkanlıkları, dil, din ve ülke ile ilgili diğer ilginç hususlar hakkında araştırma yapar. Bundan sonra, hayallerinizde ziyaret ettiğiniz ülke hakkında en güzel bilgileri içeren bir sunum hazırlayınız. Sınıf arkadaşlarınız için yaptığınız sunumun daha güzel olması için elinizden geleni yapınız. Bu ülkeler arasında en önemli ve ortak hususların ne olduğu üzerine düşününüz.

Faaliyet 3:

Bizim devletimizde kullanılmakta olan diğer dillerde nasıl yazıldığını ve hangi şekilde telafuz edildiğini öğrenmek istediğiniz birkaç kelime/deyim seçiniz (Örneğin: Makedonca, Sırpça, Arnavutça, Boşnakça, Türkçe). Bu kelimeler şu şekilde olabilir: tolerans, birlikte yaşamak, bir arada bulunmak, barış, haklar, eşitlik, hak vs, veya "İyi günler", "Nasılsın?", "İsmin ne?", "Teşekkür ederim" vs.

Birden fazla dilde kelimeleri yazabileceğiniz kağıt poşetler yapınız. O poşetleri okul içerisinde veya dışında sembolik bir fiyata satabileceğiniz bir faaliyet yapınız. Bu faaliyetten toplayacağınız para ile okula eğitim malzemeleri veya okulun ihtiyacı olduğunu düşündünüz farklı malzemeler alınız.

Bu şekilde yapılacak çalışmalar sayesinde: 1) Bizim devletimizde hayatlarını sürdüren farklı etnik guruplar arasında kullanılmakta olan değişik kelimeler öğrenmiş, 2) dönüştürülebilir (naylon yerine kağıt) malzeme kullanımı hususunda halkın bilinçlenmesini yükseltmiş, ve 3) okuldaki şartların yükselmesine katkı sağlamış olacaksınız.

Konu

VATANDAŞ VE TOPLUM

3

Bu konunun asıl
amacı öğrencidir:

- ▶ Demokratik toplum değerlerini analiz etmeli ve oradaki kendi rolünü bulmalıdır,
- ▶ İnsan haklarının hangi şekilde demokratik toplumu ilerlettiği üzerine değerlendirme yapmalı ve onun gelişmesi için çaba sarfetmelidir,
- ▶ Çocuk haklarını ve onların korunması ihtiyacını bilmelidir,
- ▶ Ayrımcılığı farketmeyi denemeli ve gerektiği gibi hareket etmeyi bilmelidir.

VATANDAŞIN Toplumdaki Rolü

Vatandaş, toplumsal hayatın içerisinde aktif bir rolü olan ve kendi hemşehrileriyle birlikte eşit olmasına imkan sağlayan özgürlük, hak ve sorumluluğa sahip bir insandır.

Antik dönemlerden beri vatandaş, en kutsal değerlere sahip, iyilikle dopdolu olan, her bakımdan oldukça eğitilmiş ve kültürlü bir kişilik olarak değerlendirilen insandır. Söz konusu değerlerden hareketle çağdaş medeniyetin temelleri atılmış olup demokrasinin en önemli yapı taşları inşa edilmiştir. Demokrasi kavramı Eski Yunan kelimeleri "demos – halk" ve "kratos – yönetim" kelimelerinden gelir ve "halk yönetimi" anlamını taşır. Diğer kelimelerle anlatmak gerekirse demokrasi, insanlar tarafından oluşturulan, saygı duyulması gereken ve uygulanması gereken kurallar sistemidir.

Demokrasinin yapısında yer alan temel prensipler ve onun yakınlığını anlatmakta olan fikirler şunlardır:

- ▶ Hayatla ilgili ortak normları olan özgür ve eşit haklara sahip vatandaşlardan ibaret olan topluluk şeklindeki halk;
- ▶ İnsanların ortak eşitliği ve eşit hakları;
- ▶ Özgürlükler ve haklar baıklarına devredilemezler ve aynı zamanda dokunulmazlığa sahiptirler. Diğer taraftan devlet yönetimi bunları korumak zorundadır;
- ▶ Hukuk devleti, kişisel hak ve özgürlükleri koruma altına almakla birlikte demokratik toplumun gelişimine ilişkin olumlu şartların ortaya çıkmasına destek sağlar.

Vatandaşların hak ve özgürlükleriyle bağlantısı bulunan değerler ve prensipler temellerinden hareketle demokrasi, bir yönetim şekli olarak gelişmeye başlamıştır. Buradan hareketle demokrasinin gelişimine ilişkin en önemli kriterler şunlar sayılır: konuşma, ifade ve medya özgürlüğü; din özgürlüğü; bir araya gelme özgürlüğü; yasalar önünde eşit bir şekilde koruma altında bulunma hakkı, yasal sürece düzgün dahil olma hakkı ve yargılanma hakkı.

Bir sivil toplum içerisindeki vatandaşın rolü kendi hak ve özgürlüklerinin yerine getirilmesi sayesinde doldurulur. Fakat vatandaş olmak, hem kendine karşı hem de diğer vatandaşlara karşı son derece sorumluluk sahibi olmak anlamlarını taşır. Bir vatandaşın kendi hak ve özgürlüklerini hangi şekilde yerine getirdiği sorusunu kendimize sorduğumuz zaman, bir topluluk içerisindeki kurallara ne kadar saygı duyduğu ve o topluluğun iyileştirilmesi için ne gibi katkılar sağladığı kısmını düşünürüz. Vatandaşın asıl rolü, karar alma mekanizmasına dahil olabilmesidir ve bunu yaparken hem kendisiyle, hem de topluluğa ait diğer vatandaşlar ile de yakından ilgilenmelidir.

Vatandaşlar bir araya gelerek, kendi kendilerini organize ederek ve farklı alanlardan projeler önererek, herkesin iyiliği için belirli hareketlerde bulunma adına demokratik yönetim üzerine etkilerini ortaya koymaya çalışır. Genel seçimler, yerel seçimler ve referandumlarda kendi oylarını ortaya koyarak karar almada katkı sağlarlar.

Bir karar alma zorunda olduğumuz zaman herşeyden önce bu kararımızın kendimize ve yakın çevremize hangi şekilde etki edeceğini düşünürüz.

Karar vermek durumunda olduğumuz her sefer, bu kararın bize ve çevremize nasıl etki edeceğini düşünürüz ve bu yüzden soydaşlarımıza zarar vermeyecek, aksine toplumun gelişmesine yardımcı olacak doğru kararlar alma sorumluluğunu üstlendiğimizi hatırlarız.

Vatandaşlar aldıkları kararlar ile çevrelerine etkiler, değiştirir ve şekillendirir. Vatandaşlar, çevre, sosyal, kültürel, bilimsel, insani, eğitim, spor ve diğer çıkar ve amaçlar doğrultusunda anayasal hakları olan bir araya gelme ve organize olma haklarını kullanabilirler. Vatandaşların ihtiyaç ve çıkarları doğrultusunda inisiyatif başlatarak bunu yerel ya da merkezi yönetime iletebilirler.

Örneğin:

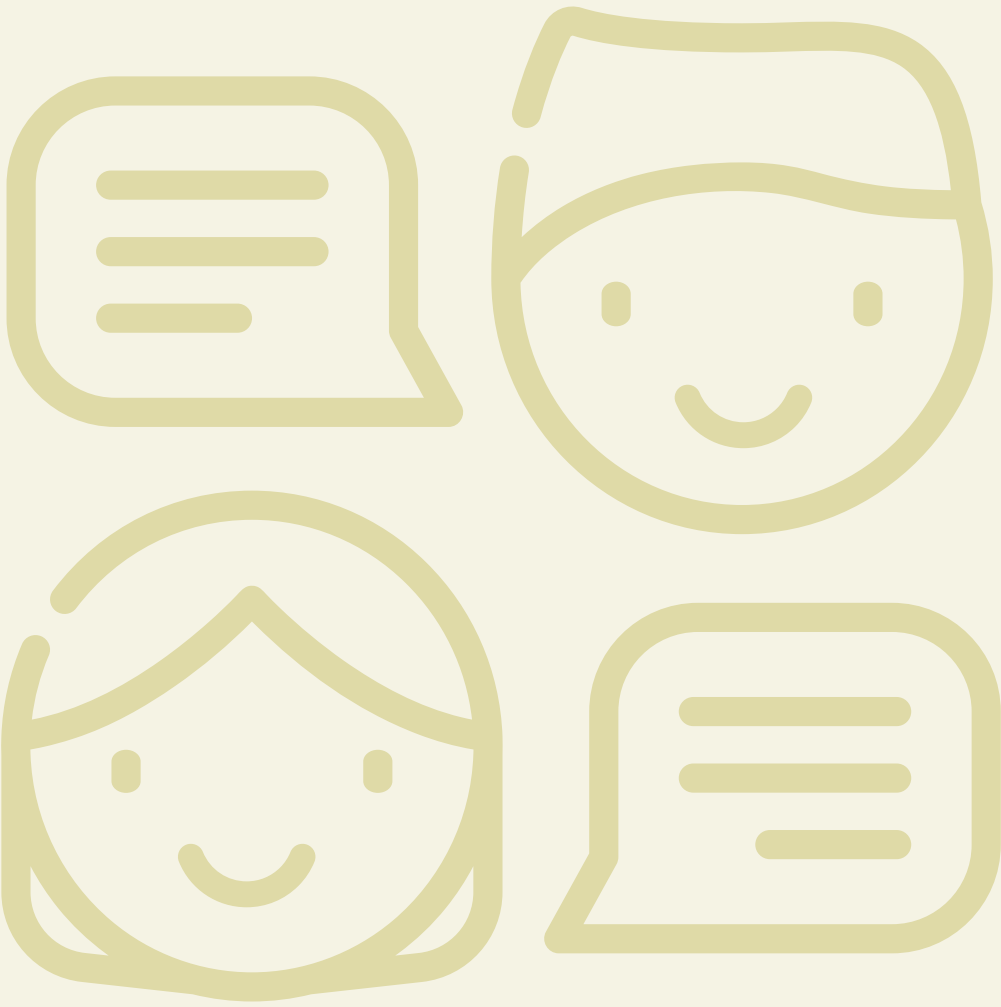
Azra'nın yaşadığı binada engelli rampası bulunmamaktadır. Onun komşuları Sara ve Damyan'ın bu tarz bir rampaya ihtiyaçları vardır. Çözüm bulmak amacıyla Azra, bina sakinlerini toplantıya davet eder. Toplantıda tüm sakinler konuşur ve bina girişine engelli rampasının yapılması için belediyeye başvurmaya karar verirler. Belediye, üç ay sonra bina sakinlerinin talebine olumlu cevap verir ve tekerlekli sandalye kullanan Sara ve 4 aylık bebeği ile binaya girmekte zorluk çeken Damyan'ın hareket etmeleri kolaylaşmış olur.

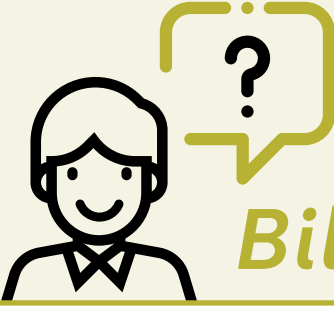
Demokrasinin temel ve en önemli unsurlarından biri katılımdır. Topluma dahil olunmanın sağlanması birkaç farklı şekilde olabilir. Gençler açısından bakıldığında onlar için en önemli husus gençlerin katılımıdır daha doğrusu gençlerin farklı faaliyetlere, projelere ve kendileri için büyük önem taşıyan kararları getirme aşamasında genç politikaların oluşumu sürecine dahil olmaları oldukça büyük önem taşır. Örneğin, bir grup faaliyetine dahil olma, öğrenme metodlarına interaktif bir şekilde dahil olma, müzakere ve tartışmalara katılma, sorumlulukları paylaşmaya ve karar alma aşamalarına katılma.

Tabela 1'de Rocer Hart'ın eseri olan "katılım basamakları" gösterilmiştir. 0, çocukların ve gençlerin dahil olma durumlarını 8 basamak olarak değerlendirmiştir. Bu durum değerlendirme kriteri olarak kullanılmakla birlikte, bir topluluk içerisindeki ortak sorunlara çözüm bulabilme aşamalarına gençlerin ne derece dahil olduklarını gösterir. Basamaklarda bir soruya katılma hususundaki en yüksek derece ilk başta gençlerin soru girişimini ortaya atmaları, ondan sonra daha yetişkinlerle buna çözüm bulmalarıyla başlar. Diğer taraftan, gerçek anlamda bilgi sahibi olmadan ve karar ile birlikte onların getirmiş olduğu çözümlere etki edemeden gençlerin bir projeye dahil olmaları durumunda en düşük dereceli katılım söz konusu olur.

Tabela 1 Katılım Basamakları

	BASAMAK	TANIM	OKULDA ÖRNEK
KATILIM	Gençler ve yetişkinler ortak bir şekilde kararlar alır.	Gençler fikirler verir, faaliyetler hazırlar ve buna dahil olmaları için yetişkinlere davette bulunur.	Öğrenciler, bisikletlerini park edebilmek için kendi okullarının önünde park yeri ister. Okul ve farklı organizasyonlarla birlikte ortaklıklar kurarak önerilerde bulunup, belediyeden bu konularla ilgili destek talep ederler.
	Gençler girişimlerde bulunur ve yönetir.	Gençler fikir sahibidirler ve projenin hangi şekilde uygulanacağına dair kararlar alır. Yetişkinlere ulaşmak mümkündür. Onlar destek verir, gençlere inanır ve faaliyetlerin onların yürütülebileceğine güvenirlir.	Bir gurup öğrenci ekoloji gününde bir faaliyet yapabilmek adına müdürden izin alır. Öğrenciler, faaliyetin tam olarak ne olacağına ve hangi mesajları vereceklerine dair karar verir. Okul da buna tam destek sağlar.
	Yetişkinler girişimde bulunur ve kararları gençlerle birlikte alır.	Yetişkinler fikir verir fakat gençler karar alma, planlama ve projeyi uygulama aşamalarına dahil olur.	Öğretmen, insan hakları günü münasebetiyle mevcut olan fikirleri okul kapsamında öğrencilere danışır. Öğrenciler, okul müzik gurupları tarafından bir konserin düzenlenmesini önerir. Öğretmenler ve öğrenciler bir araya gelerek söz konusu töreni tasarlar ve organize ederler.
	Yetişkinler gençlere danışır ve gençleri bilgilendirir.	Yetişkinler projeyi tasarlayıp uygulamaya koyarlar. Gençlerin düşünceleri ise uygulama aşamalarında kabul edilir. Gençler, kendileri tarafından ortaya atılan düşüncelerle ilgili geri dönüş bilgileri alır.	Okul yakınlarında bulunan park ile ilgili düşüncelerin ortaya atılması amacıyla belediye, öğrencilerle birlikte danışma toplantıları organize eder. Onlar, nelerin değişmesi gerektiğini ve nelerin inşa edilmesinin faydalı olacağını dile getirir. Belediye, park ile ilgili karar alma aşamalarında gençlerin kararlarının ve önerilerinin ne kadar etkili olduğunu dile getirir.
	Gençler görevlendirilir ve aynı zamanda bilgilendirilir.	Yetişkinler projeye ilgili kararlar alıp, gençler ise projeyi algılamaya çalışır. Yetişkinler onların düşüncelerine saygı duyar.	Okuldaki yuvarlak masada iki konuşmacı – öğrenci için yer vardır. Öğrenciler, kimlerin temsilci olacağına ve yetişkinlerle çalışacak olan arkadaşın kim olacağına karar vermeye çalışır. Diğer taraftan, tartışma sırasında onların rolünün ne olacağını bulmaya çalışır.
KATILMAMA	Tokenizm.	Faaliyetler kapsamında gençler bir takım roller edinir fakat yaptıkları iş ile ilgili seçim yapma hakları ve hangi şekilde katılacakları hakkı kendilerinde mevcut değildir.	Kurumların öğrenciler ve öğretmenlerle birlikte yapacakları konferans için okulun kendisi temsilci seçmelidir. Öğretmen, konferansa katılacak olan öğrencinin seçimini yapar. Bu öğrenci ne için hazırlık yapacağını bilmez ve diğer öğrencilere konu ile ilgili zamanı yoktur.
	Dekorasyon.	Belirli sınırlandırmalar yapılarak gençlere rol verilir fakat karar alma aşamalarında onların belirli bir görevleri yoktur.	Okul kapsamında, tamamının yetişkinler tarafından tasarlanmış olduğu bir tören düzenlenir. Öğrencilere, giymeleri gereken birer bulöz ve ellerine birer metin verilir. Öğrenciler, söz konusu törenin ne için düzenlendiğine dair bilgi sahibi değildir.
	Manipülasyon.	Yetişkinlerde tam anlamıyla bir otorite vardır ve onlar kendi güçlerini kötüye kullanabilir. Gençlerin fikirlerini ve seslerini kendi çıkarları için kullanabilirler.	Okul, bir otel sınırları içerisinde ilköğretim okulu mezuniyet töreni düzenlemek ister. Törenin nasıl bir yerde yapılmasının uygun olacağı konusunu konuşmak üzere öğrencilere davet ederler. Öğrencilerin bu konuyla ilgili diğer tavırlarının olmasına rağmen okul, kendisi tarafından sunulan birinci öneride kalır ve öğrencilerle anlaşma sağladığını dile getirir.

Biliyor Muydunuz...

1

Anayasamızın 22. Maddesine istinaden: “18 yaşını doldurmuş olan her vatandaş seçim yapma hakkına sahiptir. Seçim hakkı eşittir, geneldir ve özgür bir şekilde gizli oy kullanılır” (KMC Anayasası, 2019).

2

Amerikan Başkanı Con Kenedi bir fırsatta şu açıklamayı yapmıştır: “Devletin senin için neler yapabileceğini sorma, sen devlet için neler yapabilirsin, onu sorgula”. Bu açıklamasıyla birlikte, ülkenin ileriye gitmesi sürecinde vatandaşların aktif rol almalarını teşvik etmiştir.

3

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti’nde **eğer 14 yaşını doldurduysanız** velinizin veya ebeveyninizin izniyle **bir sivil toplum kuruluşuna üye olabilir**, **15 yaşını doldurduysanız** tekrardan velinizin veya ebeveyninizin izniyle **bir sivil toplum kuruluşu kurabilirsiniz**.

Ders Faaliyeti

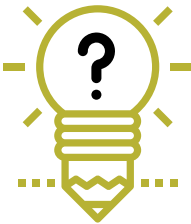
Faaliyet 1:

Karar alma sürecine dahil olduğunuz (tartışma programı, okuldaki ders dışı faaliyet, kutlama veya gezi) herhangi bir durumu hatırlamaya çalışınız ve Rocer Hart basamağını kullanarak gençlerin katılım seviyesi üzerine bir değerlendirme yapınız.

Gençlerin katılım seviyesini gördükten sonra bugünkü perspektiften baktığınız zaman söz konusu tören ile ilgili değiştirmeyi istediğiniz herhangi bir durum var mıdır? Cevabınız evet ise o zaman neyi değiştirmek isterdiniz? Kendi bakış açınızı sınıfınızda bulunan diğerlerle paylaşınız.

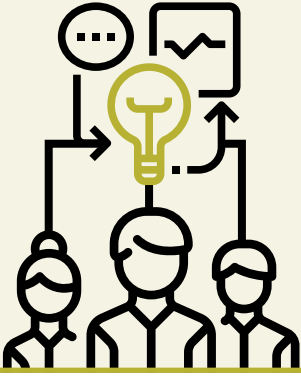
Faaliyet 2:

Maya'nın eğitim gördüğü ilköğretim okulundaki lavabolar çok kötü durumdadır. Sürekli olarak kirlidir ve oradan kötü kokular yayılır. Tuvalette sabun, çöp tenekesi, tuvalet kağıdı yoktur ve musluklar genellikle arızalıdır. Öğrenciler, tuvaletlerdeki durumun oldukça kötü olduğunu ve kullanmadıklarını kendi sınıf öğretmenlerine sürekli olarak söylerler. Öğretmenler, bu problemin farkında olduklarını fakat bu sorun ile ilgili hiçbir şey yapamadıklarını dile getirirler. Okul yönetimi, öğrencilerin tuvaletleri kullandıklarında daha dikkatli ve daha bilinçli olmaları gerektiğini, çöpleri nerelere attıklarına dikkat etmeleri gerektiğini ve bu gibi konuları dile getirir.

Düşününüz ve sınıf içerisinde tartışınız:

- ➔ Öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul yönetiminin sorumlulukları nelerdir?
- ➔ Her tarafın tatmin olabilmesi adına söz konusu sorunun hangi şekilde çözüme ulaşması gerektiğini düşünüyorsunuz?

Topluluk Faaliyeti

- Öğrenciler, çiftler çiftler ayrılarak kendi çevrelerinde bulunan (okul, belediye), kendilerini, velilerini veya komşularını rahatsız eden ve aynı zamanda çözüme ulaştırılabileceğine inandıkları altyapısal, ekolojik ve sosyal problemlerle ilgili bir çalışma hazırlama görevi üstlenirler. Ondan sonra 5 – 7 öğrenci olmak üzere guruplara ayrılırlar. Aynı konu üzerine konuşmaya devam ederler. Konular arasından en önemli bir problem seçerler. Guruplardan seçilen birer temsilci, sınıf önünde sunum yapar ve herkes önünde bir tartışma konusu açılır. Anlaşmalı bir şekilde bir problem konusu seçilir. Onun çözüme ulaştırılması üzerine yöntemler önerilir. Sorunu çözüme ulaştırmayı deneyecek olan bir ekip belirlenir. Söz konusu ekip hareket planı geliştirir: destek verebileceklerini düşündükleri kişilerle toplantıların ayarlanması (Örneğin, öğrenci birliği temsilcileri, öğretmenler temsilcileri, veliler konseyi, okul müdürü, okul birliği, belediye başkanı, belediye konseyi, yakın çevredeki ticaret alanından temsilciler). Bahse konu ekip yapılan görüşme ve konuşmalardan elde edilen sonuçları, öğrencilerin geriye kalan kısmıyla paylaşırlar, ondan sonrasında da sırada atılacak adımları birlikte planlarlar. Uzun süreden beri sorun üzerine çalışırlar. Bu süre, sorunun çözüme ulaşması veya onun çözüme ulaştırılmasıyla ilgili yetkili makamların tedbir almalarına kadar devam eder.

İNSAN

Hakları Gelişimi

İnsan hakları düşüncesi herşeyden önce antik filozoflar döneminde başlar. Onlara göre doğaları itibarıyla insanların hepsi eşittir ve kölelik, doğal olmayan ve mantıklı olmayan bir durumdur. Her insanın bir beyinle mükafatlandırıldığı savunulan Roma Hukuku da aynı duruma bağlanır. Haklar ve özgürlükler hususu ilk olarak Con Lok'un teorik düşüncesinde ortaya çıkan bir husus olmuştur. Onun hayat, özgürlük ve sahiplik ile ilgili doğal hak teorisi ilk olarak 17. Yüzyılda, temel ve anayasal bir şekilde garanti altına alınan bir belge sayesinde İngiltere'de uygulanır. Bundan sonraki dönemlerde daha doğrusu 18. Yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri de Haklar Birdirgesi oluşturur. Söz konusu bildirge günümüzde de ABD Anayasası'nın bir kısmını oluşturmakla birlikte, vatandaş hak ve özgürlüklerini garanti altına alır.

İnsan haklarındaki en önemli gelişmeler 18. ve 19. Yüzyılda daha doğrusu sivil devrimler ve kültür hareketi şeklindeki, aydınlanma süreçleri çerçevesinde ortaya çıkar. Sivil devrimler, "Özgürlük, Eşitlik ve Zenginlik" parolası üzerine ortaya çıkar. Aydınlanma fikirleri ise şunlardan ibarettir: insan itibarı, hak ve eşitlik.

Fransız Sivil Devrimi sırasında Fransa Millet Meclisi'nde 1789 yılında Vatandaşların İnsan Hakları Deklarasyonu kabul edilir. Aynı zamanda şu şekilde ifadeler mevcuttur: "İnsanlar doğar ve kendi hakları çerçevesinde eşit ve özgür kalır". Bu dönemde insan haklarının birinci nesli ortaya çıkar.

Diğer taraftan insanlık tarihinde daha doğrusu 20. Yüzyılın birinci yarısında ya da Birinci Dünya Savaşı döneminde, iki dünya savaşları arasındaki dönemde ve özellikle İkinci Dünya Savaşı sırasında insan haklarında ciddi anlamlarda kırılmalar ortaya çıkar. Bütün bu olaylar, insan hakları ve özgürlüklerine karşı daha büyük saygı duyulması hususunda insanların güçlendirilmesiyle ilgili olarak bir belgenin hazırlanması doğrultusunda uluslararası camiayı teşvik eden olaylar olur. Uluslararası topluluğun bu şekilde yürütmüş olduğu girişimleri neticesinde **İnsan Hakları Ortak Deklarasyonu** ortaya çıkmıştır. Bu deklarasyon herşeyden önce insanların temel haklarıyla alakalı birinci küresel ifade şeklini almıştır. 30

maddeden ibaret olup 10 Aralık 1948 yılında Paris'te Birleşmiş Milletler Genel Meclisi'nin onayından geçmiştir. Bahse konu deklarasyonda yerini alan haklar ve özgürlükler bundan sonraki dönemlerde uluslararası ve bölgesel anlaşmalara, anayasalara ve ülkelerin yasalarına eklenmiştir. Deklarasyonda yer alan hakların dünyada yaşamakta olan tüm insanlara eşit bir şekilde ait olduğu için deklarasyonun kendisi üniversal bir karaktere sahiptir. İnsanlara ait olan haklar hakedilmez, onlar bir yerden satın alınmaz veya miras bırakılmaz. Bu haklar, insanın dünyaya gelmesinden itibaren hepsine ait olan haklardır. Cinsiyet, yaş, ırk, dil, milliyet, zenginlik derecesi hiç farketmeksizin insanlığın tamamı eşit haklara sahiptir.

Üniversal Deklarasyonu'na istinaden Avrupa Konseyi tarafından 1950 yılında Roma'da düzenlenen konferans sırasında **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi**'ni imzalamıştır. Sözleşmeyi imzalayan her ülke, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne istinaden, insan haklarının koruma altına alınması mekanizmalarını oluşturmak adına çalışma yapmak zorundadır. Sözleşmeyi imzalayan ülkelerin bu uygulamaları ne derece yerine getirdikleri hususu Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Strazbur'da bulunan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından kontrol altında tutulur. Avrupa Sözleşmesi tarafından garanti altına alınan ayrıntılara istinaden bu sözleşmeyi imzalamış olan tüm ülke vatandaşlarının her biri, eğer haklarına zarar geldiğini düşünüyorsa o zaman Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurma hakkına sahiptir. Bizim devletimiz de aynı öyle Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzalayan ülkeler arasında yer alır.

Üniversal Deklarasyon kapsamında uluslararası anlamda kabul edilmiş olan haklar nihai değildir. Çağdaş dünyamız içerisinde hakların genişletilmesi ihtiyacı ortaya çıkar. İnsan hakları doğası öyle bir şeydir ki, verilen hakların hiçbir zaman kesilmesine gidilmez, onlar sürekli olarak genişlemeye uğrar.

Biliyor Muydunuz...

1

Con Lok, 17. Yüzyıla ait olan bir İngiliz filozofudur ve döneminin en büyük sosyal düşünürüdür. Ona göre, **insanın üç temel doğal hakkı mevcuttur: yaşama hakkı** – doğduktan sonra herkesin yaşama hakkı vardır; **özgürlük hakkı** – herkes, diğerlerinin temel haklarını zarara uğratmadan istediği işi yapma hakkına sahiptir; **mülkiyet hakkı** – kendisi tarafından oluşturulan veya ilk iki hakka bağlı olacak şekilde bir kişi tarafından hediye edilen bir şeye sahip olma hakkı herkese aittir.

2

Üniversal Deklarasyonu'nun yazı kısmı, Amerikan Başkanı Frenklin Ruzvelt'in eşi Elenor Ruzvelt'in başkanlığındaki Birleşmiş Milletler **İnsan Hakları Komisyonu** tarafından oluşturulmuştur. Söz konusu İnsan Hakları Komisyonu'na dünyanın çok farklı bölgelerinden diplomatlar dahil edilmiştir.

3

Dünyada, farklı ülkelerdeki insan haklarına ne derece saygı duyulduğunu takip eden uluslararası organizasyonlar mevcuttur. Bunlardan bir tanesi **Human Rights Watch**'tir.

Ders Faaliyeti

Benim okulumun “İnsan Hakları Derecesi”nin Ölçülmesi

Aşağıdaki kısımlarda senin için ve senin okulun için geçerli olan 10 adet ifade vardır. Her cümleyi oku ve o cümlenin senin okulunu ne derece tanımladığına karar ver. Düşünme aşamasında kendi arkadaşlarını, öğretmenlerini, okuldaki idari kadroyu (pedagog, psikolog vs.) ve okuldaki diğer görevlileri (Örneğin temizlik hizmetlileri) göz önünde bulundur. Değerlendirmeleri topla ve sonucu oluşturmaya çalış.

Puanlama Basamağı:

1	2	3	4	HC
Hiçbir Zaman (Hayır/Doğru Değil)	Nadiren	Sık Sık	Her Zaman (Evet/Doğru)	Emin Değilim

İfadeler	Puan
1. Benim okulum, kendimi güvende ve sağlam hissettiğim yerdir.	
2. Bana ait olan kendi alanımı ve bana ait olan herşey, diğerleri tarafından saygı ile karşılanır.	
3. Kendi ifadelerimi dile getirmek hususunda kendimi son derece serbest hissederim. Diğerleri tarafından bir ayrımcılık yapılabileceğini düşünmem.	
4. Benim okulum içerisinde kültür faaliyetlerine, benim kültür kimliğime, dilime ve değerlerime katılma imkanına sahibim.	
5. Benim okulumda ayrımcılığa yönelik kurallar ve prosedürler mevcuttur. Bunlar, acil durumlarda uygulanan hususlardır.	
6. Okulun içerisinde herhangi bir çatışma durumunun ortaya çıkmasında, sakin ve işbirliği yaparak bunu çözüme ulaştırmaya çalışırız.	
7. Benim okulum diğer farklı kültürler ve topluluklara ait olan öğrencileri, öğretmenleri, idare kadrosunda görev yapanları ve diğer çalışanlar ile diğer ülkelerden gelenleri kabullenir.	
8. Benim okulumda hiç kimse küçük düşürülmez ve cezalandırılmaz.	
9. Okul prosedürler ve kurallarının hazırlanması aşamasında alınması gereken kararlara son derece demokratik bir şekilde okulumda bulunan herkesin katılımı mümkündür.	
10. İnsanlar üzerine ayrımcılığın yapılmaması sorumluluğunu benim okulum içerisindeki sorumluluğu ben üstlenirim.	

Her soruya yönelik vermiş olduğun puanların toplamını bularak, senin okulundaki "insan hakları derecesi"nin toplamını bulmaya çalış.

Benim okulumdaki "insan hakları derecesi"nin toplamı _____ .

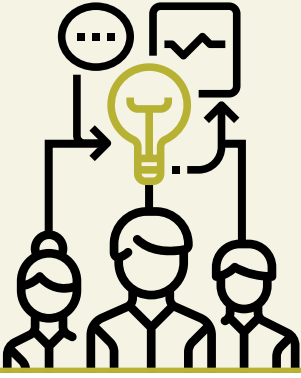
En yüksek derece = 40 "insan hakları derecesi" = okuldaki insan hakları hususuna tam anlamıyla saygı duyulur.

Sınıf içerisinde söz konusu sorulara verilen cevapları kıyaslayarak, farklı öğrenciler tarafından yapılan farklı değerlendirmeler üzerine konuşunuz. Her ifade için öğrencilerin tamamından verilen cevapları toplayınız ve hangi ifadenin en yüksek puan aldığını belirleyiniz. Durumun hangi şekilde iyileştirilebileceğini düşününüz:

1. İdari kadroya sunmak üzere faaliyet ve tedbir önerileri üzerine bir mektup hazırlayınız – ya da
2. Alınabilecek tedbirler üzerine konuşmak üzere idari kadro yetkilileri ile öğrencilerle düzenleyeceğiniz bir tartışma platformu organize ediniz.

Bu hareketin asıl amacı, sınıf topluluğunuzla birlikte sizler, okul sınırları içerisinde en çok zarar görebilecek olan hakların korunmasına ilişkin ispatlar ve araştırmalardan hareketler yetkili makamlara faaliyet önermenizdir.

Toplulukta Faaliyet

► **Sizin şehrinizde** (ülkenizde) insan haklarına karşı saygı duyulması hususunda çalışma yapmakta olan kurumlar ve organizasyonların tespit edilebilmesi amacıyla çalışma yapmak üzere ekipler oluşturunuz. Araştırma çerçevesinde internet üzerine tarama yaparak, en az bir kurum veya organizasyona ait bir irtibat adresi veya e – posta adresi bulmaya çalışınız:

- 1) Sizin şehrinizde/ülkenizde hangi insan hakları en çok zarar görüyor,
  - 2) İnsan haklarının kırılması doğrultusunda başarılı çözüm örnekleri.
- Alınan bilgiler neticesinde öğrendiklerinizden hareketle tek sayfalı bir yazı/makale hazırlayınız ve sizin sınıfınız önünde onun sunumunu yapınız ya da bilgilendirme panosuna asınız.

Bu hareketin asıl amacı, belirli topluluklar kapsamında insan haklarının koruma altına alınması doğrultusunda yetkili olan kurum ve organizasyonlar ile irtibata geçerek ve araştırma yaparak, insan haklarının korunmasıyla ilgili somut örneklerin elde edilmesinden ibarettir.

HAK VE SORUMLULUKLAR

Çeşitleri

İnsan hakları ve onların çeşitlerinin gelişimleriyle birlikte onların guruplandırılması ihtiyacı da ortaya çıkar. Hangi şekilde guruplandırılacakları veya ayrılacakları hiç farketmeksizin tüm insan hakları kendileri aralarında bağlantılıdır. Bağlantıları buldukları alanlara göre ayrılmaları en sık görünen örneklerden biridir ve hakların guruplandırılması şu şekilde olur:

Sivil ve siyasi haklar "birinci nesil", sosyal, ekonomik ve kültürel haklar "ikinci nesil", daha sonraları ortaya çıkmış olan kolektif, ekolojik ve gelişim hakları "üçüncü nesil" haklar olarak sayılırlar.

1. Sivil ve Siyasi Haklar (Birinci Nesil)

Sivil ve siyasi haklar, toplum ve siyasi hayat kapsamında her vatandaşın kişisel özgürlüğünü ve eşit bir şekilde dahil olunmasını içerir.

Sivil haklar, vatandaşların ilerlemesine, hayatta kalabilmesine, güvenli olmasına ve farklı yapılarda ortaya çıkabilecek olan ayrımcılıktan korunmasına destek sağlayan haklardır. Bu haklar sayesinde vatandaşlar özgür bir şekilde düşünebilir, bilgilere büyük bir rahatlıkla ulaşabilir, kendini rahatlıkla ifade edebilir ve kendi şahsi tavırlarını dile getirebilir. Örneğin, temel vatandaş hakları şunlardır: ifade özgürlüğü, arkadaşlık kurma özgürlüğü, yasalar önünde eşitlik, dini özgürlük, insanın özeline saygı duyulması vs.

Siyasi hak içerisinde karar alma hakkı ve siyasi hayata dahil olma hakkını da içerir. Temel siyasi hak, seçim hakkıdır. Bu demek oluyor ki her vatandaş, iktidarda bulunan her vatandaş temsilcisine yönelik oy kullanma ve bir kamu görevi için aday olma hakkına sahiptir.

2. Sosyal, Ekonomik ve Kültürel Hak (İkinci Nesil)

Bu haklar, toplumsal hayat ve iş alanına yönelik hakların yanı sıra hayatın temel ihtiyaçları haklarından ibarettir. Bunlar, eşitlik fikri üzerine kurulu olup, temel sosyal, ekonomik işleri hizmetler ve imkanlara yaklaşımı garanti altında tutar.

Sosyal haklar, toplumsal hayata tamamen dahil olabilme hususunda gerekli olan haklardır. Bunlara, eğitim hakkı, aile kurma hakkının yanı sıra dinlenme ve tatil yapma hakkı, sağlık sigortalar hakkı, özel hayat hakkı ve ayırıcılık dışında kalma hakkı da dahildir.

Ekonomik haklar içerisinde çalışma hakkı, işsizlikten uzak durma hakkı, belirli bir seviyede hayat standardına bağlı kalma hakkı, sosyal, sağlık ve emekli sigortalar hakkı yer alır.

Kültür hakları içerisinde insanın kültür topluluğu çerçevesindeki kültür yaşantısı bulunur. Bu kısımda, kültür hayata dahil olabilme hakkı ve özgürlüğü de yer alır.

3. Kolektif, Yardımlaşma ve Gelişim Hakları (Üçüncü Nesil)

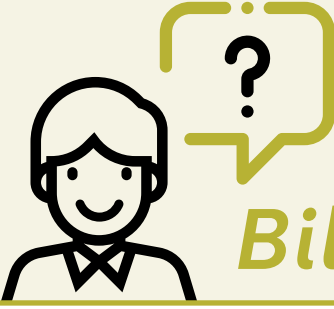
Bu hakların temelinde yardımlaşma hususu yer alır. Bu kapsamda toplumların ve halkların kolektif hakları, sürdürülebilir gelişim hakkının sağlanması, barış hakkı ve sağlıklı yaşam çevresinin elde edilmesi hakkı mevcuttur.

Oldukça büyük fakirlik, savaş, ekolojik durumlarıyla mücadele eden dünyanın büyük bir kısmında, toplumların ihtiyaç duyduğu gerekli şartları oluşturabilmek adına insan haklarına saygı duyulması hususunda çok az derecede özen gösterildiği görülür. Bundan dolayı söz konusu haklar içerisinde kolektif hakların yanı sıra özgür irade hakkı, iletişim hakkı, sürdürülebilirlik hakkı, yardımlaşma hakkı ve bunun gibiler buna dahildir.

İnsanın ve vatandaşın özgürlükleri ve hakları ile sorumluluk ve görevleri arasındaki bağıllık, demokratik ve sorumluluk sahibi bir toplumun var oluşunun şartını temsil eder. Her insan topluluğu, insanın kendisine sadece hak ve özgürlükler değil, belirli bir görevler de yükler.

Hak – sorumluluk arasındaki ilişkiler üzerine en basit örnekler şunlardır: bir vatandaş iktidar kapsamında temsilci seçilmek ve aday olmak hakkına sahip olmakla birlikte, onu seçen vatandaşların hak ve çıkarlarını savunma sorumluluğuna sahiptir; vatandaşlar din özgürlüğü hakkına sahip olmakla birlikte diğer dinlere ve herhangi bir dine bağlı olmayanlara da saygı duyma sorumluluğuna sahiptir; öğrenciler eğitim alma hakkına sahip olmakla birlikte okula ve öğretmenlere karşı son derece saygılı olma sorumluluğuna sahiptir; vatandaşlar protesto hakkına sahip olmakla birlikte diğer vatandaşların hareket etme özgürlüğüne saygı duyma sorumluluğuna sahiptir; vatandaşlar sağlık anlamında desteğe ihtiyaçları olmalarıyla birlikte kendi sağlık durumlarını koruma altında tutma sorumluluğuna sahiptir; vatandaşlar sağlıklı çevrede yaşama hakkına sahip olmakla birlikte çevreyi temiz tutma sorumluluğuna sahiptir.

Biliyor Muydunuz...

1

Kadının oy kullanmasına ve aday olabilmesine izin veren ilk ülke Finlandiya olmuştur ve bunu 1906 yılında yapmıştır. Diğer taraftan kadınlar ilk kez 1893 yılında Yeni Zelanda'da, ondan sonra da 1902 yılında Avustralya'da oy kullanmıştır. Fakat bunlar aday olamamıştır.

2

Avusturya'da vatandaşlar 16 yaşından itibaren oy kullanma hakkına sahiptir.

3

Slovenya'da 2016 yılında Anayasa'ya göre vatandaşların içme suyu hakkı garanti altına alınmıştır.

Çocuk HAKLARI

Bütün diğer vatandaşlar gibi çocuklar günlük hayatlarında bir takım haklara sahiptir. Diğer taraftan yetişkinler ve devletler, çocuk haklarını ilerletmek ve sürekli olarak koruma altında tutma görevlerine sahiptir.

Çocuk gelişimi bakımından çocuklara yönelik özel ilgi gösterilmesi şarttır. Çocuklara duygusal anlamda, sosyal anlamda ve fiziksel anlamda ilgi gösterilmesi gerekir. Çocuklar, çok küçük yaşlardan başlayarak kendi haklarını bilmeyi ve uygulamayı bildikleri zaman, aktif vatandaş olma yolculuğuna ciddi katkılar sağlamış olacaklardır.

Çocuk haklarının korunması amacıyla 1946 yılında Birleşmiş Milletler organizasyonu ile Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu daha doğrusu kısa adıyla UNICEF organizasyonu kurulur. Uluslararası kuruluşların yanı sıra bizim ülkemiz de dahil olmak üzere dünyada bulunan birçok ülke, çocuk haklarının gelişimi ve koruma altına alınması amacıyla farklı şekillerde farklı çalışmalar yapar. Bütün bu hususlardan hareketle 1981 yılında, çocukların yaşadıkları şartları iyileştirmek adına değişik önerilerde bulunmak üzere Norveç'te ilk kez bağımsız bir çocuk denetçisi (çocukların şikayetlerini takip eden kişi) görevlendirilir. Söz konusu çocuk denetçisi çocukların haklarını, ihtiyaçlarını ve çıkarlarını yakından takip etmekle birlikte Çocuk Hakları Anlaşması'na istinaden çalışır ve onun tanıtımının yapılması için gayretler sarfeder.

Çocuk haklarını koruma altında tutan ve oradaki düzenlemeleri yapmakta olan en önemli belge, 1989 yılında Birleşmiş Milletler (BM) Genel Meclisi tarafından getirilir. Söz konusu anlaşmanın 190 ülke tarafından kabul edilmesi, çocukların yararına olmuştur. Bizim devletimiz bahse konu anlaşmayı 1993 yılında kabul ederek, o günden itibaren ülkemiz çocuk haklarını korumak ve geliştirmek zorundadır.

Çocuk Hakları Anlaşması, çocuklardaki refahın elde edilmesi doğrultusunda standartlar çerçevesini temsil eder. Anlaşmada yer alan prensipler ise anlaşmayı imzalayan ülkelerin yasalarındaki içeriklere dahil olunmalıdır.

Çocuk Hakları Anlaşması sayesinde, çocuğun yaşına istinaden ailede ve toplumdaki durumuyla bağlantısı bulunan karar alma süreçlerine çocukların kendilerinin de dahil olunmaları durumunun tanıtımı yapılır. Diğer taraftan, çocukların sahip olması gerektiği hakların ile kötü muamele ve onların haklarının suistimal edilmesi de aynı zamanda tanıtılan hususlar arasında yer alır.

Çocuk haklarının çeşitlerinin şu şekilde sınıflandırılması mümkündür:

HAYATTA KALMA HAKLARI – yaşama hakkı, beslenme, yaşam yeri, sağlık anlamında korunma vs.

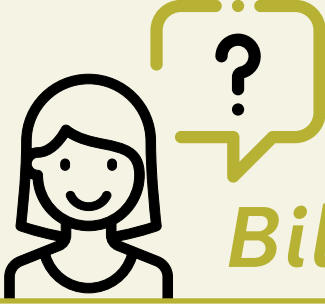
GELİŞİM HAKLARI – Eğitim ve profesyonel anlamda yönlendirilme hakkı, oyun ve hareket etme, tatil hakkı, düşünce özgürlüğü ve inanç ile ifade özgürlüğü, din hakkı, bilgilere ulaşma, kültürel faaliyetler vs.

KORUMA HAKLARI – İlgisizlikten ve yok saymaktan, ele geçirmekten, ayırimcılıktan, cinsel istismardan vs.

AKTİF ÖĞRENME HAKLARI – Çocuğun ailede ve topluluk içerisindeki aktif rolü, bir arada olma özgürlüğü ve sakince bir araya gelme durumu, kendi düşüncelerini ifade etme özgürlüğü vs.

Bizim devletimizin Anayasa'sı ve kanunlarına göre çocuk haklarının gelişimi ve onlara karşı saygı duyulması hususu düzenlenmiş vaziyettedir. Halk avukatı daha doğrusu ombudsman yönlendirme, çocuk haklarının ihlal edilmesi durumunda bilgilendirme ve çocuk haklarının korunmasıyla ilgili konuların tanıtımının gerçekleştirilmesi rolüne sahiptir. Diğer taraftan devletin diğer kurumları, okullar, yerel yönetimler (belediyeler) ve aileler, çocuk haklarının korunmasıyla ilgili tanıtımlar ve pratik çalışmalar ile doğrudan bağlantılı olan taraflardır.

Çocuklar kendi hakları hakkında bilgi sahibi olmalıdır, kendi tavırlarını ve düşüncelerini dile getirmelidir ve onlarla bağlantısı bulunan sorumlulukları da tam anlamıyla yerine getirmelidir. Örneğin, eğitim hakkı, öğrencilerin tamamının eğitim görmeleri, diğer öğrencilere karşı saygılı olmaları, öğretmenlere saygı duymaları, okula ve okul çevresine iyi bakmaları anlamını taşır. Veliler/ebeveynlerin asıl görevi, çocuklarına eğitim imkanlarını, devlet ise kaliteli eğitim şartlarını sunmaktır.

Biliyor Muydunuz...

1

Çocuk Hakları Anlaşması'nın 12. Maddesi'ne istinaden her **çocuk günlük hayatı kapsamında kendi tavrını ve düşüncesini dile getirme hakkına sahiptir.**

2

20 Kasım, **Dünya Uluslararası Çocuk Günü** olarak bilinir.

3

Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF), 1965 yılında Nobel Ödülü'ne layık görülmüştür. Bizim ülkemizdeki UNICEF Ofisi, 1993 yılından itibaren faaldır. UNICEF, devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları, yerli ve yabancı önde gelen uzmanlar işbirliğiyle tüm çocukların hayatlarının iyileştirilmesi amacıyla çalışmalar yürütür.

4

Kuzey Makedonya Cumhuriyet'in Halk Avukatı daha doğrusu Ombudsmanı kurumunda, **çocuk haklarının korunmasına ilişkin özel bir birim yer alır.**

Ders Faaliyeti

Faaliyet 1:

Gruplara ayrılınız. Her guruba bir kağıtta veya tablette, Çocuk Hakları Anlaşması'nda yer alan çocukların haklarıyla ilgili bilgiler yer alır. Sizin göreviniz bir model ev veya bir piramid çizip onu kesmenizdir. Gurubunuzda, hangi hakların yapııştırılacağını ve evin veya piramidin temelini oluşturacağını, hangi hakların duvarları oluşturacağını, hangisinin çatı olacağını ve piramidin tepesine yerleştirileceğini konuşunuz.

Faaliyetin tamamlanmasının ardından sunumunkim tarafından yapılacağına karar veriniz ve paylaşınız:

- ➔ Çözüme nasıl ulaştınız?
- ➔ Anlamadığınız hususlar var mıydı?
- ➔ Hangi hakları öğrenmiş oldunuz?
- ➔ Size göre hangi haklar en önemliydi? Bunlar evin temelini mi yoksa çatısını mı oluşturuyordu?

Faaliyet 2:

Sıradaki yazının analizini yapınız:

Vesna 8. Sınıf öğrencisidir ve okul birliği çalışmalarında aktif bir rol almak ister. Arkadaşlarıyla paylaşmak istediği çok sayıda fikirleri mevcuttur. Okul birliğinin ortak toplantısı sırasında Vesna söz alarak 20 Kasım Dünya Uluslararası Çocuk Günü münasebetiyle kendisinde mevcut olan fikirleri dile getirir. Tam o sırada başka bir öğrenci, onun düşüncelerinin tamamını dinlemeden keser ve söz konusu günde yapılacak programın artık kararlaştırıldığını dile getirir.

- ➔ Vesna hangi hakka sahiptir ve hangi hakkı elinden alınır?
- ➔ Sizin okul/aile/yaşlıtlarınızla aynı durumda bulundunuz mu?

Faaliyet 3:

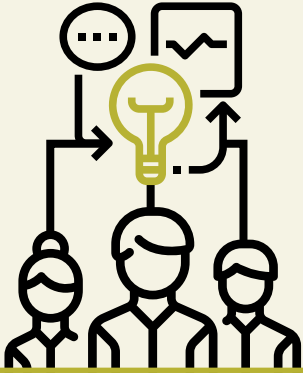
Aşağıda yer alan durumları okuyunuz, düşününüz ve tartışınız.

DURUM 1: Her öğrencinin oyun ve spor hakkından faydalanabilmeleri amacıyla bir ilköğretim okulunda eğitim gören öğrenciler, sınıf birliği çerçevesinde, tekerlekli saydalye yardımıyla hareket eden birkaç öğrenci arkadaşının okulda mevcut olan oyun alanına ulaşılmalarının oldukça zor olduğunu farketmişlerdir. Söz konusu problemin giderilmesi açısından bir takım çözümler üretmeye karar verirler. Müdüre ve belediye başkanına mektup göndererek, sorun üzerine konuşabilmek adına görüşme talep ederler. Hem müdür, hem de belediye başkanı söz konusu sorunun mevcut bulunduğunu ve buna bir an önce bir çözüm bulunması gerektiğini savunarak en kısa sürede gerekli tedbirlerin alınacağı sözünü verir. Bir haftalık süre geçmeden bir gurup çalışan söz konusu oyun alanını ziyaret eder.

Sizin belediyenizde bunun gibi veya buna benzer bir sorun var mıdır? Hangi şekilde çözüme ulaştırabileceğinize dair önerilerde bulununuz. Örneğin elektronik ortamda/online bir dilekçe oluşturun ve sizin topluluğunuzda mevcut olan temsilcilerinizin bunu imzalanmasına vesile olun. Bundan sonra da bahse konu dilekçeyi belediye başkanına ve/veya okul müdürüne iletiniz.

DURUM 2: Bir okul içerisinde eğitim almakta olan bir öğrenci sergilere, konserlere ve gezilere gitmeyi sürekli olarak rededer. Onun arkadaşı, bu durumun asıl sebebinin maddiyatla bağlı olduğunu bilir. Okul birliği bir toplantı düzenleyerek, onların arkadaşlarına yönelik bir kampanya başlatmayı önerir. Söz konusu faaliyet hususunda öğrenciler kendi sınıf öğretmenlerini bilgilendirir. Öğretmen ise okul müdürüne ve okul birliği temsilcilerine de gerekli bildirim yapar. Faaliyet okul kapsamında yapılır ve öngörülen çalışmalara tüm çocukların katılabilmesi için ihtiyaç duyulan maddi desteğin tamamı toplanmış olur.

- ➔ Benzer faaliyetleri sizin de yapmanız mümkün müdür? Uygulayabileceğiniz yöntemler üzerine düşününüz.
- ➔ Unutmayınız ki her çocuk, Çocuk Hakları Anlaşması sayesinde kendisine sunulan tüm haklardan faydalanmalıdır.

Okul Faaliyeti

Sizin okulunuz sınırları içerisinde hangi hakların en çok ihlal edildiğini bulabilmek adına öğrenci birliğiyle işbirliği yaparak bir anket çalışması yapmaya çalışınız. Ankete, okul hayatında uygulanmakta olan birkaç hakkı ekleyiniz. Anketi dolduracak olan kişiler ise, okul kapsamında en çok ihlal edilen hakkı çevreleyerek o hakla ilgili örnek/örnekler sunmalıdır (örnek vermek üzere kendilerini özgür hissediyorlar ise).

Elde edilen sonuçları okul birliğiyle birlikte özetlemeye çalışın ve:

- Tedbirler ve faaliyetlerle ilgili önerileri içeren bir mektup hazırlayınız ve bu mektubu uzman idari makamlarına takdim ediniz – ya da
- Tedbirleri konuşmak üzere uzman idari makamları ile öğrencilerle birlikte tartışma ortamları oluşturunuz.

Bu faaliyetin asıl amacı, öğrenci birlikleriyle birlikte sizler, okul sınırları içerisinde en çok ihlal edilmekte olan hakların korunmasıyla ilgili, ispatlar ve araştırmalara istinaden faaliyet önerilerinde bulunmaktır.

KALIPLAŞMIŞ DÜŞÜNCELER, ÖNYARGILAR ve *Ayrımcılık*

İnsan hakları konusuyla alakalı olarak hakların üniversal oldukları ve herkes için geçerli olduklarını öğrenmiş olduk. Bu demek oluyor ki bütün insanlar eşittir ve temel insan hakları herkes için aynıdır. Bu, tüm insanların aynı oldukları anlamına gelmez. İnsanlar arasında kocaman farklılıklar mevcuttur. Onlar cinsiyet, yaş, etnisite, ırk, din, milliyet, yaşadığı yer, eğitim durumu gibi farklı durumlarla birbirlerinden farklılaşır.

İnsanlar arasındaki farklılıklar bazı durumlarda olumsuz tavır ve süreçlere sebebiyet verebilir. Bunlar arasına kalıplaşmış düşünceler, önyargılar ve ayrımcılık konuları dile getirilebilir. **Kalıplaşmış düşünceler** bazı ırk, etnik, din veya cinsiyet mensubiyeti veya herhangi bir guruba ait olmakla bağlantılı olabilir. Örneğin, birkaç "romantik" Fransız vatandaştan hareketle tüm Fransızları romantik olduğunu söylersek o zaman kalıplaşmış düşünceler içerisine girmiş oluruz. Ya da, bizim tanıdığımız birkaç yaşlı kişiden hareketle daha yaşlıların daha sert oldukları mantığından yolumuzu bulmaya çalışırsak o zaman böyle durumda da kalıplaşmış düşüncenin söz konusu olduğu kesindir. Çoğu zaman, belirli bir grup hakkında bilgi sahibi olmasak bile o gurupla alakalı bir takım düşünceleri kendimizde barındırırız. Bu gibi kalıplaşmış düşüncelerden hareketle, insanlar tarafından oluşturulan tüm gurupların belirli özelliklerinin bulunduğu sonucuna varırız (çalışkanlık, yüksek zeka, komedi yatkınlığı vs). Gerçek hayata baktığımız zaman aynı guruplara ait olan insanların bile herşeye rağmen farklı olabildiklerini görürüz.

Kalıplaşmış düşünceler doğru bir bakış açısı değildir çünkü bir guruba ait olan tüm üyelere aynı özelliklerle yüklenmiş olur ve bunlar çoğu zaman doğru olmayan bilgilerden ibarettir. Doğru olmamalarına rağmen onların değiştirilmesi de oldukça zordur çünkü onların değiştirilmesi üzerine tarafımıza ulaştırılan bilgileri çoğu zaman redederiz ve kabul etmeyiz.

Belirli bir guruba karşı mevcut olan kalıplaşmış düşüncelerden hareketle o guruba ait bireylere karşı bir tavır oluşturduğumuz zaman böyle durumlarda **önyargı** ortaya çıkmış olur. Önyargılar asılsızdırlar, belirli bir grup içerisinde bulunan bireylere karşı uzun vadeli tavırlardırlar ve genellikle güçlü olumsuz duyguları içerirler. Önyargıların oluşturulmasına çok sayıda fektör etki eder. Örneğin: aile, dostlar, tarihi olaylar vs.

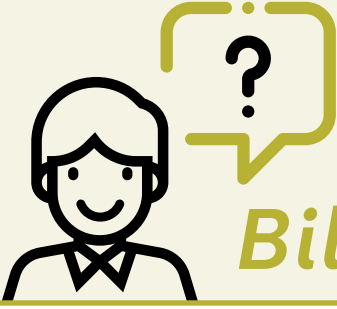
Örneğin:

Damir, İskandinavya vatandaşlarının oldukça soğuk insanlar olduklarını ve zor dostluk kurabildiklerini duymuştur. Yaz aylarında, Finlandiya'da yaşamakta olan akrabaları, tatili sırasında onları ziyaret etmek üzere kendisini davet ederler. Damir'in arkadaşları kendisinin orada arkadaşlık yapacağı herhangi birilerini bulamayacağını, canının çok sıkılacağını ve dolayısıyla oradaki çocukların çok fazla arkadaşlık kurma taraftarı olmadıklarını söylemişlerdir. Finlandiya'ya gittiği zaman skeyt-park'ta biraz hareket etmeye gider. Kısa bir süre sonra birkaç kişiden oluşan bir genç gurubu yanına gelerek onunla arkadaşlık kurar. Ondan sonraki günlerde Damir, orada edinmiş olduğu arkadaşlarla bol bol vakit geçirir. Onlar, şehri ve yerel kültürü Damir'e anlatmaya çalışır. Damir eve döndükten sonra kendi arkadaşlarına, ne kadar güzel dostluklar edindiğini anlatır. Finlandiyalıların hiç soğuk insanlar olmadıklarını ve eski düşüncelerinde olduğu gibi öyle insanlar olmadıklarını ifade eder.

Kalıplaşmış düşünceler ve önyargılar, bireylerin toplumdaki davranış şekillerini etkileyen unsurlardır çünkü onlar çoğu durumda doğru olmayan bilgiler olup, ortak bir toplumun inşa edilmesine engel teşkil eden hususlar olurlar. Onlar, normal iletişimde bir engeli temsil ederler ve özellikle çok kültürlü ve dini toplumların söz konusu olması durumlarında anlaşmazlıkların ve çatışmaların kaynağı olurlar. Önyargılar, bireysel anlamda veya gurupların söz konusu olması durumlarında ne yazık ki eşitsizliğe ve adaletsizliğe sebep olurlar. Bu davranış biçimine **ayırımcılık** denir. Bireyler veya belirli bir guruba ait olan insanlar ayırımcılığa maruz kalabilirler. Bu gibi insanlar daha az çalışkan insanlar olarak sayılarak, belirli bir guruba ait oldukları için onların imkanları ellerinden alınır. Ten rengi, cinsiyet, dil, dini veya etnik mensubiyet, yaş ve bunun gibi özellikler ayırımcılık sebepleri arasında yer alabilir.

Temel insan haklarının yerine getirilmesi doğrultusunda ayrımcılık hususlarının durdurulması vazgeçilmezdir. Nitekim bu gibi konular birçok milli ve uluslararası kurumların ile tavsiye belgelerinin asıl amacıdır. Bizim devletimizin sınırları içerisinde ayrımcılık yapmak yasaktır. Anayasa'nın 9. Maddesi'nde bu husus açık bir şekilde belirtilir. Diğer taraftan ayrımcılığın durdurulması ve bundan korunması amacıyla yasalar da mevcuttur. Mahkemeler gibi birçok devlet kurumu, ayrımcılığın tüm şekillerinden uzak durulması amacıyla farklı çalışmalar yürütür. Halk Avukatı daha doğrusu Ombudsman, vatandaşların yasal ve anayasal haklarını koruma altına alarak ayrımcılığın durdurulması üzerine farklı çalışmalar yapar. Diğer taraftan Ayrımcılıktan Korunmak ve Durdurmak Yasası'nın uygulanması kapsamında çalışan Ayrımcılıktan Korunma Komisyonu bağımsız bir kurum olarak görev yapar.

Biliyor Muydunuz...

1

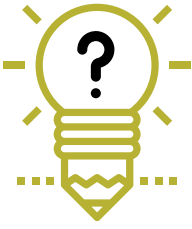
Irak ayırıcılığına karşı savaşı Nelson Mandela, kendi tavırlarından dolayı Güney Afrika Cumhuriyeti'nde 27 yıl hapis yatmıştır. 76 yaşında Güney Afrika Cumhuriyeti'nin cumhurbaşkanı olmuştur.

Ders Faaliyeti

Faaliyet 1:

Aşağıda yer alan dört hikayeyi okuyunuz, düşününüz ve yazının altında bulunan soruları cevaplayınız.

Sani 7. Sınıf öğrencisidir. Neşelidir fakat etrafında çok arkadaşı yoktur. Onun sınıfındaki öğrenciler Sani ile arkadaşlık kurmaktan kaçınıyor çünkü onun ailesi çok düşük maaş veren bir şirkette çalışıyor. Dolayısıyla Sani, pahalı kıyafet alacak paraya sahip değildir.

- ➔ Sani, beraber eğitim gördüğü arkadaşları tarafından nasıl bir durum içerisine atılmıştır? Bunun sebepleri nelerdir? Sen, Sani'nin yerinde olsan neler yapardın veya Sani ile aynı sınıfta okusan hangi şekilde davranırdın?

Dona, okulun en iyi futbolcusudur. Onun okulunda bir spor müsabakası düzenlendi ve küçük futbol yarışmasının da yapılması öngörüldü. Dona, nihayet yarışmaya katılabilecek olmasından ve kazanan takımın bir bölümü olabilme ihtimalinden dolayı çok mutludur. Ekip antrenörü, yarışmaya bir gün kala yarışmaya katılması planlanan 5 üyeyi çağırmıştır. Bunlar Oliver, Deyan, Denis, İler ve Miron'dur. Dona'ya yer kalmamıştır. Antrenör bu maçın erkekler maçı olacağını söyler ve sınıftan çıkar.

- ➔ Dona nasıl bir durum içerisine konulmuştur? Neden? Dona kendini nasıl hissetmiştir? Sizler, Dona veya antrenörün yerinde olsanız hangi şekilde hareket ederdiniz?

Besa 2 çocuk annesidir ve 50 yaşındadır. İngilizce ve Almanca konuşur, aynı zamanda bilgisayar teknolojisinden de anlar. Şofördür ve eğitim döneminden yüksek ortalamalara sahiptir. İş ilanına başvurur. Söz konusu şirketin talep ettiklerinin tamamını yerine getirdiğini düşünür. Mülakat olumlu bir şekilde geçer fakat şirket, bu pozisyon için daha genç birini işe alma niyetinde olduğunu dile getirir. Besa, işe alınmaz.

- Besa nasıl bir durum içerisine konulmuştur? Besa, mülakat sırasında kendini nasıl hissetmiştir? Sizler, Besa veya işverenin yerinde olsanız hangi şekilde hareket ederdimiz? Şirket, yasaların herhangi birini ihlal etmiş midir?

Boyan, Fizik dersi sırasında hızlı bir şekilde bağırdı – “Gideceğimiz gezi için annemiş vermiş olduğu paraları bulamıyorum!” ve ağlamaya başlar. Silvana çok kızgın bir şekilde Yane’ye döner ve şunu söyler: “Sen aldın parasını, ben senin gibilerini iyi bilirim”. Yane kızarır fakat hiçbir cevap vermez. Başını öne eğer. Olayın şahiti olan öğretmen mırıldanır: “Yane, eğer parayı aldıysan geri ver”, o cevap verir: “Öğretmenim, ben almadım”. Bunlar konuşurlarken Boyan önceki gün parayı sınıf öğretmenine verdiğini hatırlar: “Özür dilerim, gezi için dün ödeme yaptığımı unuttum”. Silvana birşey demedi, sadece başını öne eğdi..

- Bu cümleyi nasıl anlıyorsunuz: “Senin gibilerini ben iyi bilirim”. Yane nasıl bir duruma sokulmuş ve kendini nasıl hissetmiş?

Faaliyet 2:

Birinci kolonda yer alan ifadeleri okuyunuz ve ikinci kolonda yer alan ayırimcılık çeşidiyle birleştirmeye çalışınız.

Hayır, bayanlar spor dallarında aynı derecelere sahip olamazlar. Erkekler sporda daha iyiler ve onları izlemek daha eğlenceli.

Bizim okulumuz sınırları içerisinde tekerlekli sandalyeli öğrencilere yönelik eğitim sunma şartları mevcut değildir (rampa ve gerekli geçişler). Lütfen, bu şartlara sahip olan başka bir okul arayışına giriniz.

Bizim çalışma politikamıza göre sadece bizim dinimiz mensuplarını alabiliriz. Üzgünüm fakat siz bizim taleplerimizi yerine getirmiyorsunuz.

Kıtan, ilana başvurur. – Bu çalışma yeri için daha genç biri öngörülmüştür cevabı işveren tarafından verilmiştir.

**CİNSİYET
AYIRIMCILIĞI.**

YAŞ AYIRIMCILIĞI.

**BEDENSEL ENGEL
AYIRIMCILIĞI.**

**DİNİ MENSUBİYET
AYIRIMCILIĞI.**

Konu

4

SİVİL TOPLUMDA DİN, SANAT VE MEDYALAR

Bu
konunun
asıl amacı,

dinin, sanatın
ve medyaların
toplumdaki
rolünü
açıklamaktan
ibarettir.

Toplumdaki DİN

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Deklarasyonu 18. Maddesi'ne göre: "Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğü hakkına sahiptir". Bu hakka, insanın birey olarak veya diğer insanlarla birlikte bulunduğu bir topluluk içerisinde, özel veya resmi bir şekilde tanıtılarak, örenerek, pratikte kullanarak, görev edinerek ve ayin yaparak din değiştirme özgürlüğü ve inancı dahildir.

Dünyada çok sayıda din mevcuttur. Onların öğrenimleriyle birlikte, ritüellerin, vaazlerin, duaların, meditasyonların, müzik, sanat, dans gibi unsurların dahil olabileceği dini pratiklerden oluşabilecek çok sayıda elemanların var olduğunu görmek mümkündür. Bundan dolayı din, organize olunmuş düşünce topluluğu (öğrenme, inanış), duygu ve semboller ile hayatın kendisiyle bağdaştırılan kavramlar topluluğu olarak algılanır.

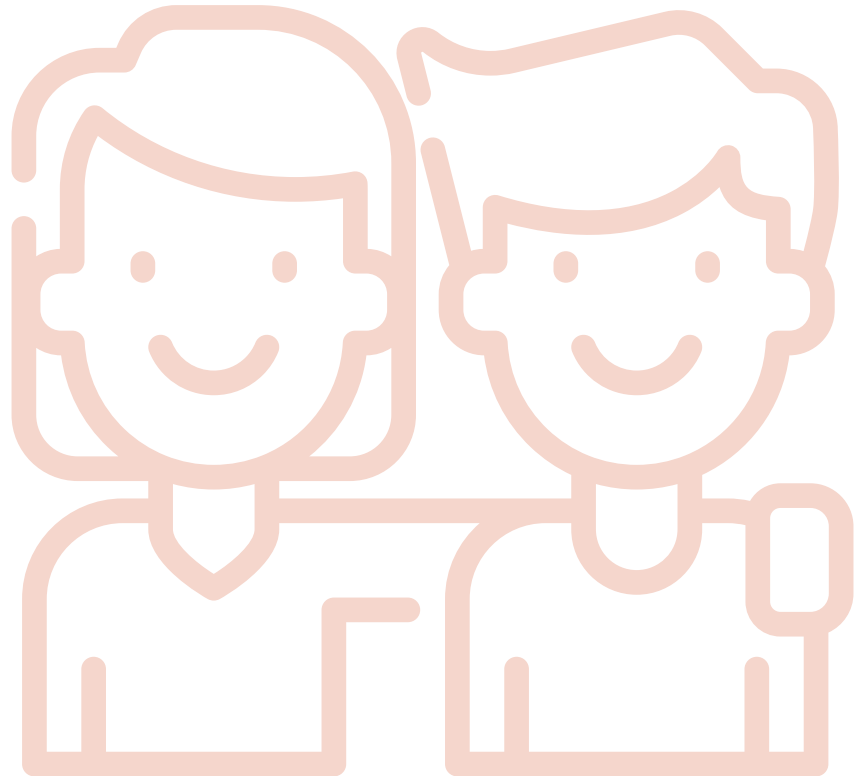
Dinin ilk şekillenmesi çok eski çağlarda ortaya çıkmıştır. İnsan, yüzyıllar akışı içerisinde doğduğu ve eğitim gördüğü dini gelenekleri bazan daha fazla, bazan ise daha az şekillerde benimsemiştir. İnsanın ve toplumun tarihi gelişim süreci içerisinde ise, dinin de değiştiğini görebilmek mümkün olmuştur. Orta Çağ ve Yeni Çağ'da, dinin baskın olduğu ve toplumun büyük bir kısmının dini kurallar ve doktrinler yardımıyla kendilerini ifade ettikleri görülür.

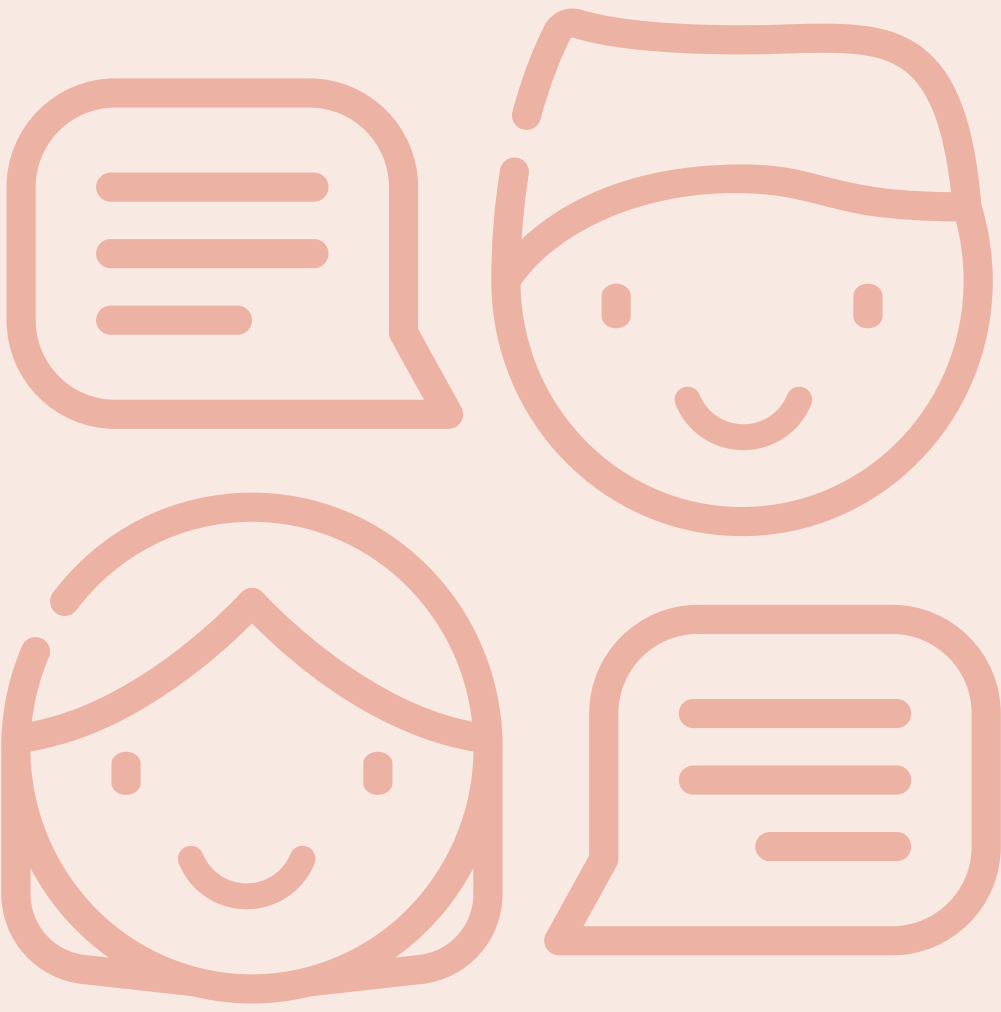
Çağdaş ülkelerin büyük bir kısmı seküler devlettir daha doğrusu din, devlet işlerine karışmaz ve tersi. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti kendi Anayasası'na göre seküler bir devlettir. Fakat seküler karakterine rağmen çağdaş topluma bakıldığında günümüzde bile dinin, vatandaşların yaşantısı üzerine çok büyük bir etkisinin olduğu görülür. Bundan dolayı diğer insanlara karşı empati duygusunun, anlayışın, diğer dinlere, din topluluklarına ve bunlarla birlikte toplumda herhangi bir dini bağlantısı olmayan bireylere karşı saygı duyma bilincinin yükseltilmesi oldukça büyük önem taşır.

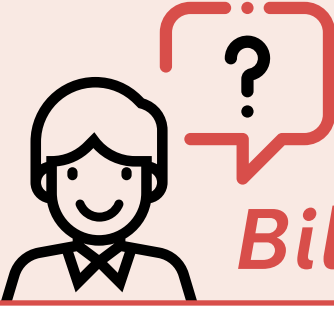
Bu açıdan bakıldığında günümüz toplumları çok kültürlü ve çok dinlidir. Bizimkinden farklı dine mensup olan insanlarla yaşamak ve onlarla işbirliği yapmak istiyorsak, o zaman onları tanımamız ve onların dininde mevcut olan temel unsurlara saygı göstermemiz şarttır. Bizim ülkemizin de stratejisi budur. Asıl amaç, farklı dinlere ve kültürlere ait olan bireylerin birbirlerini tanımalarına, saygı duymalarına ve bunları yapabilmek adına gerçekleştirilen faaliyetlerin tanıtımına destek olmaktır.

Dinler üzerine araştırma yapılma süreci içerisinde onların arasında benzerliklerin ve aynı zamanda farklılıkların mevcut olduğunu görmek mümkündür. Sivil toplum, insanların dini açıdan hak ve özgürlüklerine saygı duyar, fakat diğerlerine ait din ve inanış hususlarında vatandaşlardan toleranslı olmaları yönünde sorumluluk duygusunu geliştirmelerini ister. Bu husus, kendi çevrelerinde bulunun farklı dini mensuplarının özellikleriyle tanışmak, dini farklılıkların kabul edilmesi doğrultusundaki örnekleri göstermek ve toplum içerisinde dini konularla bağlantılı tartışmalarda aktif rol alabilmeyi içerir.

Bir vatandaşın dini mensubiyet özgürlüğü, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'nda tanımlanan temel değerlerden biridir. Anayasa, dini toplulukların ve dini gurupların özgürlüğünü garanti altına almakla birlikte, bir bireyin topluluk içerisinde veya diğer bireyler önünde özgür ve resmi bir şekilde dinini ifade etme ve pratikte de kullanma hakkının karantisini verir.

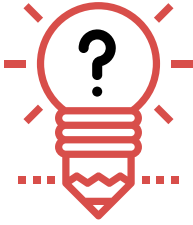
Biliyor Muydunuz...

- 1** Dünyada yaklaşık **10.000** farklı din mevcuttur.
- 2** Dini hak durumu, **1789 yılına** ait İnsan ve Vatandaş Hakları **Deklarasyonu ile işleme alınmıştır.**
- 3** Birden fazla tanrıya inanmaya **politeizm**, tek tanrıya inanmaya **monoteizm** ve tanrıya inanmamaya ise **ateizm** denir.
- 4** Bizim ülkemizde Dini Topluluklar ve **Dini Guruplar Komisyonu mevcuttur.** Bu Komisyon, ülke idaresinde bağımsız bir kurum olarak faaliyet gösterir.

Ders Faaliyeti

- ▶ İki din seçin ve onların temel özelliklerini (sembol, kutsal kitap, mabet) araştırın. Bir sunum hazırlayın ve elde edilen sonuçları diğer arkadaşlarınızla paylaşın. Sunumunu yapmış olduğunuz tüm dinlerde mevcut olan benzerlikler ve farklılıklardan hareketle konuyu tartışmaya açınız.
- ▶ Kendi çevrenizde bulunan dini bir mabet ziyaret edin. Ziyaret sırasında gözlemlerinize ilgili bilgileri paylaşmaya çalışın.
- ▶ **Tartışma:** Çağdaş toplumda dinin rolü. Farklı dinler üzerine bilgi edinmemiz sayesinde bizlerde onlara karşı önyargıların ve kalıplaşmış düşüncelerin ortadan kalkabileceğini farkederiz:

- Çağdaş toplumlarda dinin rolü hangi şekildedir?
- Dinler üzerine yapmış olduğunuz araştırma ve dini mabetler üzerine gerçekleştirmiş olduğunuz ziyaretle, sizin toplumunuzdaki kültürler ile etnik gurupların dinleriyle ilgili bilgi edinmenize ne kadar destek sağladı?
- Sizin yaşadığınız toplumdaki kültürler arasında mevcut olan bazı dinlerle ilgili sizde olabilecek önyargılar ve kalıplaşmış düşüncelerin bulunup bulunmadığını keşfetme imkanınız oldu mu?
- Farklı dinlere ait özellikleri daha yakından keşfetme imkanını elde ettikten sonra sizin düşüncelerinizde herhangi bir değişiklik kaydettiniz mi?

SİVİL TOPLUMDAKİ Sanat

Her insanın, belirli bir sanat alanıyla bir şekilde bağlantısı mevcuttur. Bazı durumlarda, kendisinin hoşuna gittiği bir resim söz konusu olmuştur, bazı durumlarda kendisini keşfeden bir müzik bestesi ortaya atılmıştır ve bazı diğer durumlarda ise çok beğendiği bir yapı karşısına çıkmıştır. Resim (çizim, fotoğraf, dijital grafik, grafit vs.), heykeltıraş, mimari, müzik, edebiyat, tiyatro, film (belgesel, çizgi film, 3D animasyonlar) ve dans (geleneksel, hip hop, bale) hiç farketmeksizin, hayatımızın ve çevremizin bir kısmını teşkil ettiğinden dolayı sanat, günlük hayatımızda sürekli dile getirilen bir husustur. Dolayısıyla, sanatla ilgili konuşmak veya sanatı anlatabilmek bazan çok kalaymış gibi gelir, hatta her bireyin sanatla ilgili söyleyecekleri vardır gibi görünür. Fakat, bir topluluk hayatı açısından bakıldığında sanat, daha özel ve daha karmaşık bir durum olmakla birlikte bazı durumlarda karşıt görüşlerin ortaya çıkmasına da sebep olabilir.

Sivil eğitim açısından düşünüldüğü zaman, sanatın onunla hangi şekilde bağlantılı olduğunu sorarız kendi kendimize? Toplumun bir kısmı olarak sanat hangi anlamları taşır? Bir topluluk bireylerinin sorumlulukları, rolleri ve hakları nelerdir? “İyi” bir vatandaş olmanın yolu nedir? Bütün bu sorular sivil eğitimin sadece hak ve sorumluluklardan ibaret olduğunu değil, biraz daha fazla olduğunu gösterir. Bu soru aslında kendi kültürümüz ve bizim neden hoşlanıp hoşlanmadığımızı ortaya koyar. Her vatandaş farklı film sanatı, müzik sanatı, geleneksel tören ve/veya sanatın diğer dalları hususlarında bir tercih yapma hakkını içinde barındırır. Toplum, vatandaşların böyle bir tercih yapabilmeleri ve onlara ulaşabilmeleriyle birlikte kendi kültürel haklarını gerçekleştirebilmeleri adına onlara bir dizi imkan sunmalıdır. Örneğin: herkes konser, sergi, tiyatro oyunu gibi olayları izleme imkanına sahip olmalıdır.

Bütün bu verilen bilgilere ek olarak ifade edilmelidir ki aktif sivil eğitimin bir bölümünde gençlerin kendi yaşadıkları topluluğu geliştirmek için kullanacakları bilgi, beceri ve tavırları elde etmeleri hususlarında onları desteklemelidir.

Örneğin:

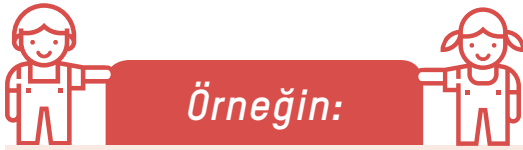
Artan, Yana ve Sırcan, eğitim gördükleri okul kapsamındaki tiyatro bölümüne üyedir. Yolların ve parkların çoğu zaman çöplerle dopdolu olması onları rahatsız eden en önemli konulardan biridir. Bundan dolayı bu konu ile alakalı olarak kendilerini bir takım şeyler yapmak zorunda hissederler. Bu sorunun çözüm arayışları içerisinde aktif oldukları tiyatro bölümü üyeleri olarak bu konuda yetkili öğretmenin yanına gidip, söz konusu konularla ilgili bir oyunu hazırladıktan sonra daha büyük bir izleyici kitlesi önünde bu büyük problemi ortaya atmalarının faydalı olacağını düşünürler. Bu şekilde herkesin dikkatini bu konuya çevirmiş olacaktırlar. Bu fikir herkes tarafından kabul edildikten sonra bir metin hazırlandı ve o metin üzerine alıştırılmalara başlandı. Dünya Gezegeni Günü vesilesiyle diğer öğrenciler, okulda çalışan diğer öğretmenler ve yerel yönetim temsilcilerini davet ederek hazırlamış oldukları temsil programını sundular. Bu temsil, interaktif bir şekilde gerçekleştirildi. Onlar izleyicilerden, temiz bir çevrenin elde edilmesi adına bireysel anlamda ve aynı zamanda kurumsal anlamda mevcut çöplerin toplanması ve buna kalıcı bir çözüm bulunabilmesiyle ilgili önerilerde bulunmalarını talep ettiler. Tüm öneriler kaydedilip sonradan öğrencilerle paylaşıldı (okul idaresi, öğretmenler konseyi, okul birliği ve yerel yönetimler). Onlar bu soruyla ilgili olarak neler yapılabileceği doğrultusunda düşünce ürettirler. Artan, Yana ve Sırcan'ın girişimleriyle oluşturulan tiyatro gurubu üyeleri, söz konusu probleme çözüm bulabilmek adına katkı sağlayabilmek için herkesin bilinçli davranması gerektiğini vurgulamak doğrultusunda bir tiyatro oyununu araç olarak kullanmış oldular.

Sanatı çoğu zaman manevi kültür ile bağdaştırırlar. Dolayısıyla, sanat için konuşulurken, insan maneviyatının hayal gücü konuşuluyor gibi hissedilir. Bundan dolayı kültürün farklı şekilleri arasında önemli bir yeri ve rolü mevcuttur. Sanatın farklı şekillerinde insan, kendi yaratıcılığını ortaya koyma alanını oluşturur. Sanat, günlük hayatın bir kısmını oluşturduğundan

dolayı önemlidir. Diğer taraftan bilgi birikimi olan vatandaş, bir sanat eserini anlayan, değerlendirebilen ve yapıcı bir şekilde eleştirebilen bir vatandaşdır. Bu bağlamda vatandaşlara müze ziyaret etme, tiyatro gösterisi, konser veya sanatın diğer bir dalını izleme imkanı sunulması onların sanat hakkında olduğu şekliyle yorum yapabilme olasılığı ortaya çıkmış olur.

Bundan dolayı sivil eğitim, sanatın bir estetikten ibaret olduğunu aynı zamanda sivil kültürün bir bölümünü oluşturduğunu ve ifade edilmenin farklı şekillerini de ortaya koyduğunu gençlerin tarafından anlaşılmasına destek sağlar. Geleneklerde sanatın önemi çok büyüktür çünkü giyim kuşam, geleneksel enstrümanlar, fotoğraflar, nesnelere, mimari, müzik unsurları çok önemlidir. Herkes, geleneksel değerler adı altında toplanan her şeye karşı güçlü bir değer bağlılığı hissedebilir. Diğer taraftan her vatandaş, sanattaki ifade tarzının yeni şekilleri ve bireysel seçim durumunun ortak yaşamın ve kültürler arası alışverişin geliştirmesi gereğinin farkında olmalıdır. Bu şekilde hareket edildiği zaman insan, farklılıkları daha iyi bir şekilde algılar.

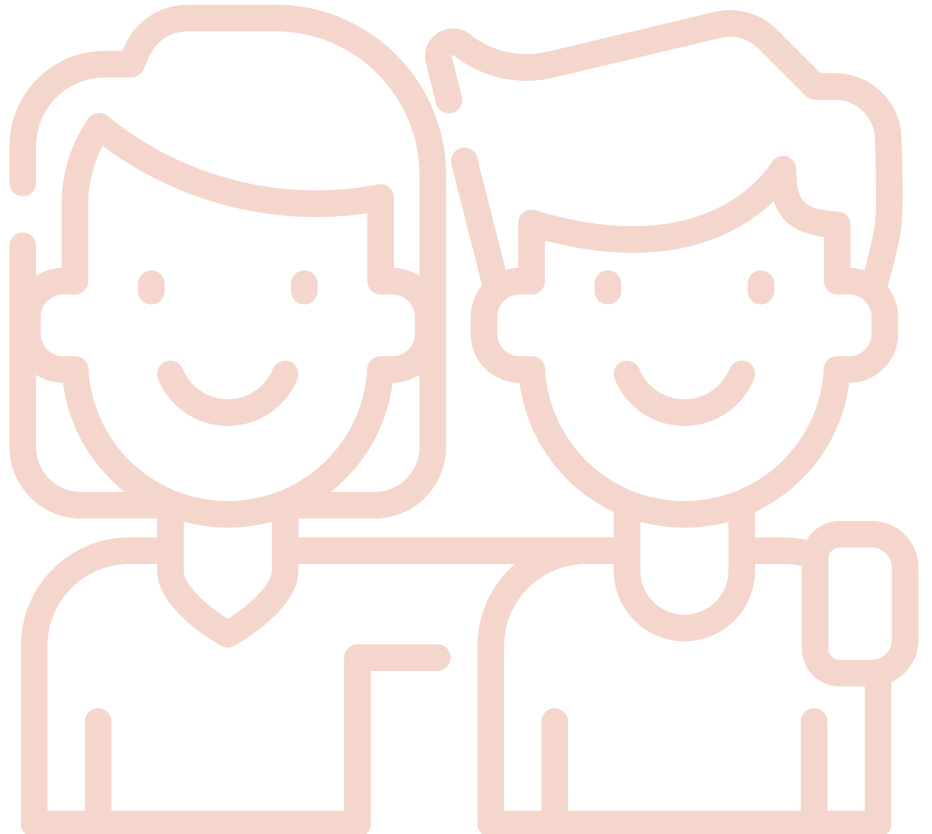
Sanat, bazı kültürlerde paylaşma alanı olmanı olmakla birlikte, topluluktaki hayatı daha iyi seviyelere ulaştırmak adına insanların kendi duygu ve düşüncelerini sanat eserleri aracılığıyla ortaya atmayı amaçladıkları insan hakları arasındaki bir savaştır. Bu gibi hareketler çerçevesinde haksızlığa karşı çıkma hususlarının da ortaya çıktığı görülür.

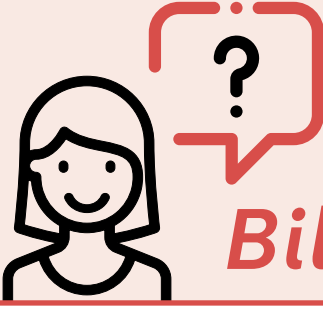

Pablo Picasso'nun en ünlü eserlerinden bir tanesi, masum sivillerin savaşının ve acılarının gösterildiği trajediyi anlatan "Gernika"dır. İspanya'daki Gernika şehrinin yıkıcı Nasist bombardımanının hemen sonrasında resim haline getirilmiştir. Kendisinin tamamlanmasının ardından tüm dünya önünde sergilenerek geniş çapta bir ün kazanmıştır. Bu resim savaş karşıtı sembolü taşıyan tarihi eser statüsünü elde ederek savaş trajedisini sürekli olarak hatırlatan bir unsur olmuştur.

Çağdaş sivil toplum çerçevesinde sanatın konuşulduğu durumlarda kavramların sınırlandırılması oldukça önemlidir çünkü belirli sanat dallarında çoğu zaman bunların çöp ve kiç oldukları düşünülür. Hangi alanların çöp ve kiç olarak tanımlanacağı hususu genellikle sanattaki otorite (eleştirmenler, benimsenmiş sanatçılar, üniversite hocaları vs.) durumuna bağlı olan bir şeydir. Böyle alanlarda ve durumlarda ortaya çıkmış olan eserler bir takım insanlar tarafından beğenilebilirler, hatta eleştirmenlerden ziyade onlara saygı duyacak bir kesim bile oluşabilir. Örneğin edebi bir değeri bulunmayan bir kitap için, kötü veya çöp bir eser tanımlaması yapılabilir. Diğer taraftan sanat değeri olmayan bir sanat eseri için de kiç eser tanımlaması yapılır.

Sanat, bir sanat eserinin ortaya atılması sürecinde bilgi ve becerinin kullanılmasından daha fazla bir şeydir. Sanat, her genç bireyin sanata karşı olan kişisel yönlendirmesinin gelişimi hususunda bizi bilgilendirir. Sanat eserinin yaratıcıları olarak o rol ve sorumlulukla birlikte o sanat yöneliminin sevdalısı olarak farkında olmalarını öğretir. Sanat, bir yol gösterendir ve gençlerin önüne kültür hayatının çok önemli bir göstergesi olarak çıkmaktadır.

Biliyor Muydunuz...

1

İspanya'daki Altamira Mağarası'nda 36.000 yıldan daha eski olan çizimler bulunmuştur. Bu çizimler günümüzde bile yaratıcılık dehası ve insanlığın var oluşundan bu yana en eski eser hususunda en önemli sanat eserleri arasında yer alır. Çizimler, çok sayıda toplumsal olayın çeşitliliği sayesinde birçok bilgiyi ortaya attıklarından dolayı kültür geleneklerinin önemli şahitleri arasında yer alırlar.

2

Caz müziğinin Nyu Orleans şehrinde yaşayan birçok insanın birbirlerinden ilham almaları, sanat eseri ortaya koymaları ve farklı kültürlerden çok sayıda bireyin aynı ortamlarda bulunmaları sayesinde ortaya çıktığını biliyor muydunuz? Şehrin olağan dışı tarihi, hayatın eşsiz görünümü, kültürel ve etnik çeşitlilik bu akımın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Diğer taraftan bizim devletimizdeki her sonbahar aylarında uluslararası çapta ad yapmış olan Üsküp Caz Festivali düzenlenir.

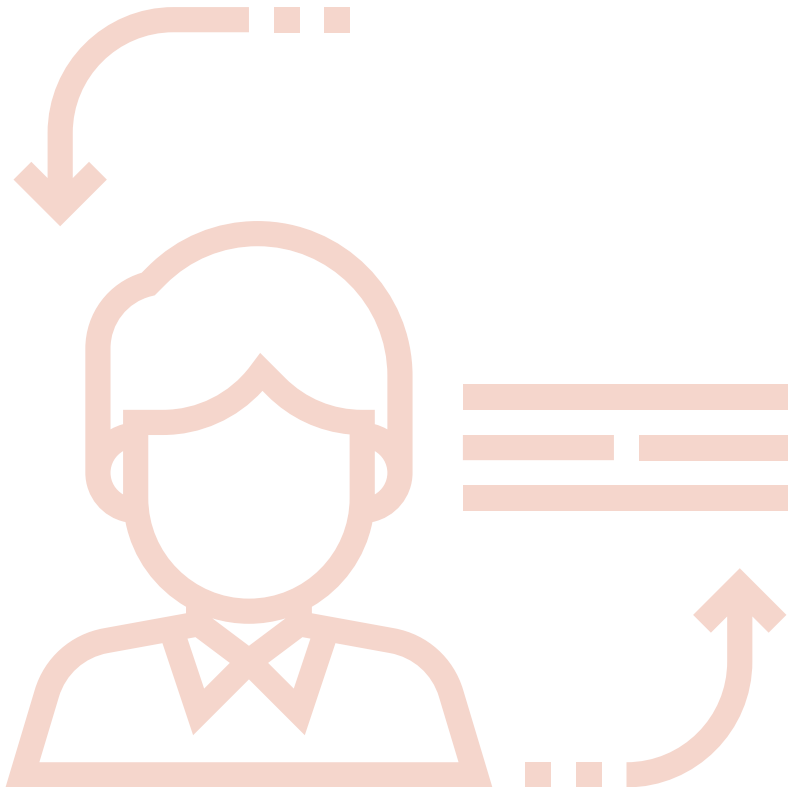
3

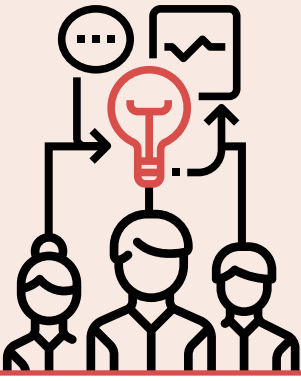
Dünyaca ünlü Sokak Ressamı Benski'nin kendi eserlerinde toplumsal soruları, küresel ısınma problemlerini, kapitalizmi, göçmen krizini ve bunun gibi bir takım konuları kendi şahsi eserlerinde eleştirdiğini biliyor muydunuz?

Ders Faaliyeti

- ▶ Vatandaşların ilgi alanı konusu şeklinde sanat sunumunun hazırlanması: temiz çevre, barış günü kutlamaları, hayvan hakları vs.
- ▶ Hip-hop müziği üzerine tartışma ortamının oluşturulması ve bu müziğin gençler üzerine etkisinin olup olmadığının konuşulması (çocukların bu dansı veliler önünde sergileyebilmeleri için bir tören düzenlenebilir).
- ▶ Geleneksel sanatlar üzerine yapmış olduğumuz araştırma projeleri aracılığıyla gençlerin sivil eğitim kapsamında hangi şekilde bilgi edinebileceklerini öğrenmiş oluruz.
- ▶ Kendi kendini yetiştiren sanatçıların desteklenmesi ve topluluğun kültürel açıdan gelişim projelerinin yapılabilmesi.

Toplulukta Faaliyet

Okulda Sergi

- Eğitim ve öğrenim yılının sonlarına doğru okulunuzun sınırları içerisinde kendi eserlerinizi sergileyebileceğiniz sanat sergisi açabilirsiniz. Öğretmeninizle danışarak sergi konusunu belirleyebilirsiniz. Olası konular arasında şunlar yer alabilir: "Benim Şehrim", "Sokak Sanatı", "Yaşam Çevremiz", "Etrafımızdaki Mimari", "Kamu Alanları" vs. Konunun belirlenmesinin ardından fotoğrafla, resimle, heykeltıraşla veya farklı bir formatla uygulayabileceğiniz bireysel veya grup projesi ya da eseri oluşturma işini düşününüz. Eserleri gerçekleştirme zamanı üzerine fikir yürütünüz (örneğin bir hafta içerisinde). Hazır olduğunuz zaman öğretmeninizle birlikte aynılarını okul içerisinde belirlediğiniz yere sergileyiniz. Son tören olarak diğer öğrencileri de davet edebileceğiniz serginin açılış merasimini düzenleyebilirsiniz.

Kamu Alanlarındaki Duvar Resimleri

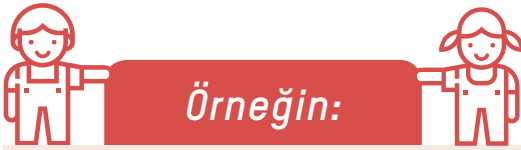

- Duvar resmi yapabileceğiniz bir alan belirleyerek onun tam olarak hangi şekilde olacağına dair karar veriniz. Bunun içeriği bir resimden, bir yazıdan veya diğer herhangi bir unsurdan ibaret olabilir. Duvar resmini oluşturma çalışmalarına başlamadan önce çalışacağınız alanın bulunduğu yerden daha doğrusu belediye veya okuldan izin almanız gerekecektir. Bunun sonrasında duvar resmini tasarladıktan sonra öğretmeninizle birlikte sizin çalışmalarınızda ihtiyaç duyduğunuz malzemeler listesini hazırlayınız.

SİVİL TOPLUMDAKİ Medyalar

Yaşadığımız çağı aslında bir küreselleşme, hızlı bir dijitalleşme ve bir bilgilendirme patlaması çağı olarak adlandırmamız tam isabetlidir. Bilgisayarımızda veya bizim cep telefonumuzda tıklayacağımız bir düğme ile arzu ettiğimiz tüm bilgilerin ayrıntısına ulaşmamız mümkündür. Bundan dolayı medyaların, hızlı iletişimin ve çağdaş teknolojinin yoğun olarak yaşandığı dönemdeyiz diyoruz. 20. Yüzyılı medyaların periyodik olarak ortaya çıktıkları ve geliştikleri yüzyıl olarak biliniyorken 21. Yüzyıl, medyaların toplumda en büyük önem taşıdığı daha doğrusu bilginin en hızlı bir şekilde ve zamanında ulaştığı dönemdir.

Medya, bilgi dolaşımının gerçekleştirildiği kanaldan ibarettir. "Medya" kavramı derken, farklı iletişim araçlarının söz konusu olduğu düşünülür. Örneğin: televizyon, radyo, internet, sosyal medya, gazete, dergi ve diğer medyalar. Medyaların en önemli özelliklerinden biri, bilgilerin organize ve resmi bir şekilde diğer insanlara ulaştırılması işlemini gerçekleştirmektir. Bundan dolayı onların olumlu ve olumsuz olmak üzere çok fazla etkileri mevcuttur.

1930'lu yıllarda vatandaşlar, radyo kanallarından paylaşılan bilgilere çok fazla inanmış ve güvenmiştir. 1938 yılında ABD'de yayın yapan bir radyo kanalında H. G. Vels'e ait "Dünyalar Savaşı" adındaki radyo romanı seslendirilirken dinleyiciler, Marslıların yeryüzüne baskın düzenledikleri ve ciddi bir şekilde kendi yaşam yerlerini terk etmeye başladıkları görülmüştür. Bu durum, radyodan aktarılanların bir haber değil, bir dramatisasyon olduğu anlaşılana kadar aynı şekilde devam etmiştir.

Herşeye rağmen medyalar, güzel amaçlara ulaşabilmek adına da kullanılabilirler. Günümüzde, sosyal medyalar kapsamında hayatımızın iyileştirilmesi amacıyla başlatılmış olan bir çok girişim, kısa süre içerisinde küreselleşmiştir. Bundan dolayı olumlu fikirler çok hızlı bir şekilde gelişir ve kısa sürede çözümler üretebilir. Bununla birlikte, medyalar asil amaçlara hizmet edebilirler.

Facebook gibi sosyal medya ağı sayesinde paylaşılan bilgiler, Facebook kullanıcıları arasında çok hızlı bir şekilde yayılır ve kamuoyunun daha geniş bir kesimine de ulaşır. Toplumda meydana gelebilecek doğal afetler ve farklı kriz durumlarında halk, çok kısa bir sürede harekete geçebilir ve yardım toplayabilir.

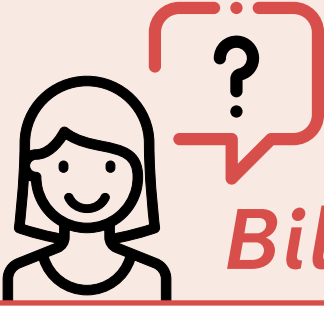
Kitle iletişim medyaları (mas-medya) sivil toplumda en önemli fenomenlerden biri olmakla birlikte insan hayatının tüm alanlarında onları görmek mümkündür. Vatandaşları bilgilendirmek, kamu düşüncesini oluşturmak ve tasarlamak onların en önemli rolüdür. Sivil toplumun gelişimiyle birlikte onların görevi ve toplumdaki sorumlulukları daha büyük önem taşır haline gelmiştir. Medyalar, kurumların çalışmalarını takip eder ve onlarla ilgili bilgilendirmelerde bulunurlar. Diğer taraftan, ifade özgürlüğünü destekler, tartışma ortamları oluşturur, demokratik değerleri tanıtır, düşünce farklılığını destekler ve vatandaşların topluma dahil olmalarına yardımcı olur. Bu amaçları yerine getirebilmek adına medyalar, doğruluk, gerçeklik, tarafsız olma, şeffaf olma, haklılığı savunma, çocuk ve gençlerin yanında olma prensiplerine güçlü bir şekilde bağlı kalmaları gerekir.

Bir medya aracı olarak internet, her kullanıcıya kendi içeriklerini paylaşmanın yanı sıra internet kapsamında bulunan diğer kullanıcı veya medyalarla irtibata geçebilme imkanlarını sunar. Bu bilgi paylaşım işlemleri genellikle sosyal medya veya sosyal paylaşım siteleri sayesinde gerçekleştirilir. Sosyal medyalar aslında elektronik iletişim şekillerini (örneğin sosyal iletişim için kullanılan veb siteleri) temsil ederler. Burada mevcut olan kullanıcılar, bilgi, fikir, kişisel mesajlar veya diğer multimedya paylaşımını yapabilmek adına "online" topluluklar oluştururlar.

Sosyal paylaşım siteleri sayesinde gerçekleştirilen bilgilendirme hususunun artışta olduğu kesindir fakat bu durumun medya ve gazetecilik işinin yerini tutabileceğini düşünemeyiz. Medyalar, ülkede belirlenen yasalardaki kurallara, siyasi bilgilendirme yazılarına, uluslararası evraklara ve standartlara göre hareket ederler. Gazeteciler kendi yaptıkları işlerinde etik olmaya, gerçek bilgiye ulaşma yolunda kamuoyu haklarına saygı göstermeye gayret gösterirler.

İnternet sayesinde yerel bilgi küresel bir hale dönüştürülebilir. İnternet sayesinde çok sayıda bilgiye ulaşma çitası sürekli olarak yükselir, dünyanın her tarafıyla iletişime geçme imkanı sağlanır ve bilgi paylaşım imkanı ortaya çıkar. Herşeye rağmen internetin kendi olumsuz özellikleri de mevcuttur. Örneğin gerçek olmayan bilgilerin hızlı bir şekilde paylaşılması, kişisel bilgilerin çalınması ve kötüye kullanılması, internet ortamından rahatsızlık verme ve eziyet etme (sayber buling) de mümkün olabilir. Bütün bu kötü olayların ortaya çıkabilme olasılığında ötürü çocukların güvenli bir şekilde internet kullanmaları imkanları sağlanmalıdır. Eğer onların bu haklarına herhangi bir zarar geldiğini düşünürlerse, o zaman kendi velilerinden veya ebeveynlerinden, öğretmenlerinden, Kişisel Bilgileri Koruma Kurumu'ndan veya Halk Avukatı'ndan (Ombudsman) bu hususta destek almaları gerekir.

Günümüzde karşımıza çıkan medya içeriklerinin sayısının çok olmasından dolayı bilgiyi kabul eden taraf daha doğrusu bizler, kendimize ulaşan veya herkes ile paylaşılan her bilginin doğru ve gerçek olmadığını göz önünde bulundurmamız gerekir. Bundan dolayı herşeye tamamen inanmamamız ve bize sunulan veya paylaşılan bilgileri kontrol etmemiz gerekir. Bizler, gerçek olmayan bir bilgiyi paylaştığımız zaman, kamuoyunun yanlış bir şekilde bilgilendirilmesi sürecine dahil olmuş oluruz. Dolayısıyla, kendimize zarar vermemek, propagandaya, bilgi kirliliğine ve manipülasyonlara sebep olmamak adına bilgileri kontrol etme sorumluluğunu içimizde barındırmalıyız.

Biliyor Muydunuz...

1

Bütün dünyadaki medyaların özgürlüklerini takip eden ve medya özgürlüğüne göre dünya ülkeleri arasında sıralandırma yaparak her yıl raporlar yayınlayan **Sınırsız Gazeteciler Uluslararası Kuruluşu'nun** mevcut olduğunu biliyor muydunuz?

2

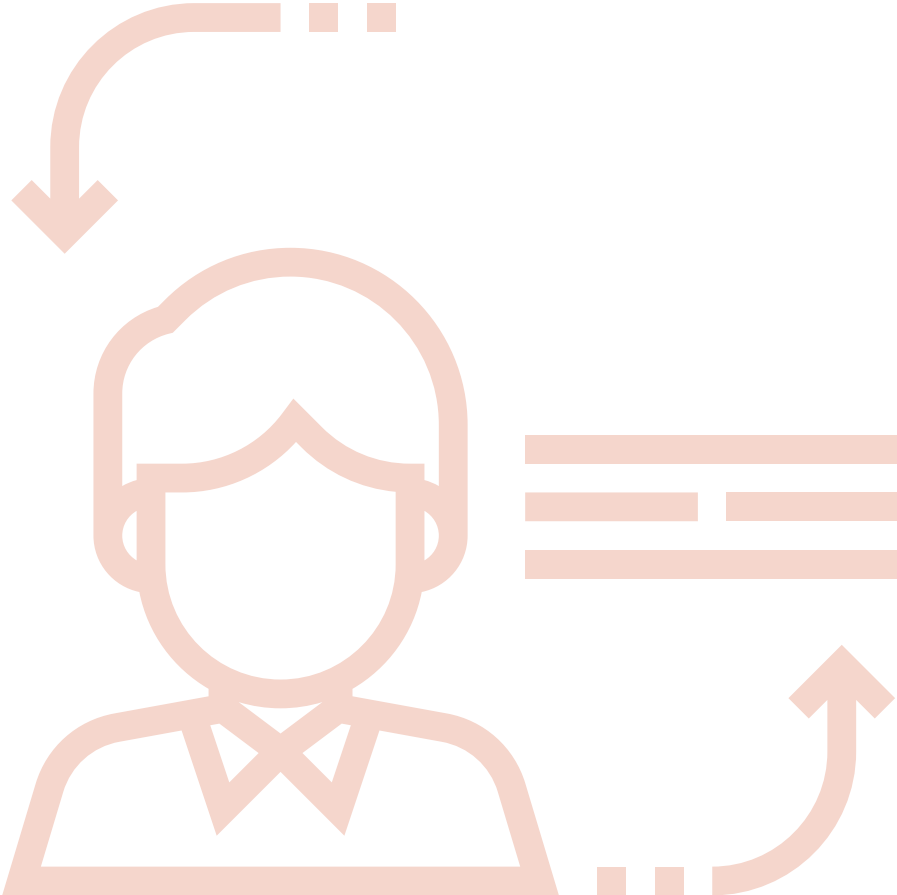
İnternet ilk olarak 1989 yılında ticari hizmet olarak ortaya çıkmıştır. **Facebook** sosyal paylaşım sitesi ise bundan tam 15 yıl sonra daha doğrusu **2004 yılında** oluşturulmuştur.

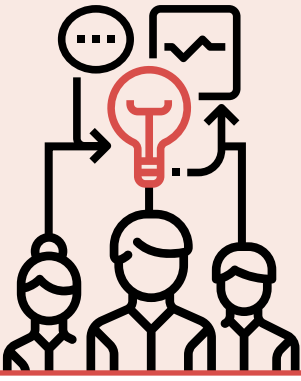

Ders Faaliyeti

- O gün güncel olan ve evde çalışabileceğiniz bir konu seçtikten sonra günlük olarak yayınlanan medya veya veb medyalardan birkaç yazı metni bulunuz. Bilgiyi farklı şekillerde hazırlayan iki veya daha fazla haber metni bulmaya çalışınız. Haberler arasındaki farklılıklarla ilgili tartışınız. Haberlin gerçekliğine inanmak için aslında hangi birilerin olması gerektiği hususunu konuşunuz.

Toplulukta Faaliyet

Okul Gazetesi Hazırlığı

Sizin için önemli olan konuları kapsayarak kendi gazetenizi hazırlayınız. Gazeteyi oluşturma aşamasındaki pratik çalışma sayesinde, medyaların neden önemli olduklarını ve bilgilere hangi şekilde etki ettiklerini öğrenmiş olacaksınız. Söz konusu bilgilerin doğru, kontrol edilmiş ve objektif olmaları en önemli hususlar arasında yer alır. Gazetelerin, tahminler ve gerçek olmayan bilgileri üzerine haber hazırlamamaları gerekir.

Gazeteyi düzenleyecek ve farklı içerikler yazacak olan birkaç guruba ayrılın. Her gurup farklı işler üzerine çalışsın: söyleşi, anket, araştırma, fotoğrafçılık, ana sayfanın hazırlığı veya sayfaların grafiksel tasarımı. Çalışabileceğiniz içerikler şunlar olabilir: Okul anketi. (Örneğin: sizin okulunuzda neyin iyi olduğunu ve nelerin değiştirilmesi gerektiğini düşünüyorsunuz, ders anlatma hususunda hangi öğretmenleriniz ilginç yöntemler kullanıyor ve sizler hangi derslerde kendinizi iyi hissediyorsunuz), derslerde veya herhangi bir yarışma kapsamında başarı elde etmiş olan bir öğrenciyle söyleşi, okul psikoloğu ile söyleşi, okuldaki bir problemle ilgili yazı (tuvaletlerde sabunun olmaması, rahlelerin kırılmış olması vs) ve iyi durumlarla ilgili yazı (okuldaki kutlamalar ve müsamereler, yarışmalar kapsamında okulun başarıları ve diğer yenilikçi durumlar). Söz konusu gazete basit bir şekilde, okul veb sitesinde yayınlanmak üzere bu içeriklerin yer aldığı örneklerin de bulunduğu Microsoft Word uygulamasıyla düzenlenebilir.

Konu

VATANDAŞ VE DEVLET

5

Bu
konunun
asıl amacı

devletin ne olduğunu
anlayabilmek, bizim
devletimizdeki
iktidarın hangi şekilde
organize edildiğini
anlayabilmek ve
vatandaşların topluma
aktif bir şekilde
katılma imkanlarını
keşfedebilmektir.

Toplum ve DEVLET

İnsan doğal olarak sosyal bir varlıktır. Onun doğal ihtiyaçlarından biri, diğer insan varlıklarıyla insani ilişkiler oluşturmak daha doğru iletişim kurmak, işbirliği yapmak ve konuşabilmektir. Çok eski zamanlarda bile insanlar, birbirlerine bağlı olduklarını farketmişlerdir. Aralarında belirli bir işbirliği olduğu zaman günlük hayatlarında daha büyük bir rahatlıkla hareket edebileceklerini, kendi ilerleme ve gelişimlerini sağlayabileceklerini tespit etmişlerdir.

Bundan dolayı insanlar farklı çeşit topluluklar içerisinde guruplaşmaya başlayarak toplumun oluşmasına katkı sağlamışlardır. Bir topluluk içerisinde insanların hareket haline geçebilmeleri sayesinde, doğa üzerindeki etkilerini arttırarak .alışma gereçlerini daha çağdaş bir hale getirmeye başlamışlardır. Bundan dolayıdır ki toplum sürekli olarak değişir ve gelişir. Örneğin, tekerleğin bulunmasıyla birlikte insanların hareket etmeleri, kendi aralarında daha güçlü bir iletişim kurmaları ve gıda ile diğer malzemelerin nakledilmesi kolaylaşmıştır.

Toplumun var olabilmesi için insanlar kendi aralarında iletişim kurmuşlar, olumlu ilişkileri korumuşlar ve herkes tarafından kabul edilmesi beklenen ortak değerler doğrultusunda ortak kurallar oluşturmuşlardır. Bütün bu hususlardan hareketle **toplum**, kendi aralarında güçlü bağlara sahip olan ve ortak kurallara istinaden birlikte yaşamlarını sürdüren insanlar gurubunun organize olunmuş şeklini temsil eder.

Zamanın ilerlemesiyle birlikte **kurumların** var olması ihtiyacı ortaya çıkar. Bunlar aslında, kendi genel ihtiyaçlarını en düzenli bir şekilde yerine getirebilmek amacıyla insanlara net bir şekilde belirlenmiş olan kurallar doğrultusunda çalışmakta olan kurallara sahip kurumlardır. Kurumların yanı sıra toplumun gelişerek belirli seviyelere ilerlemesi ve insanların da bir araya gelmeleri sayesinde devlet de kurulur.

Devlet, iktidar, düzen, bir alanın ve oraya ait vatandaşların koruma altına alınmasını sağlar. Devlet, belirlenen kurallara saygı duyulmasını sağlamakla birlikte güvenliği ve toplumdaki barışı düzene koyar. Topluma kıyasen devlet bir mekanizmaya sahiptir daha doğrusu tüm vatandaşların genel anlamda iyiliğine ulaşması amacıyla belirlenmiş olan kurallara insanların uymasını sağlayan bir düzen söz konusudur. Bütün bu ifade edilen hususlardan devletin daha doğrusu onu oluşturan ve belirli bir alan içerisinde uygulanan kurallarla hareket eden kurumlar topluluğunun tanımlanması da ortaya çıkar.

Her devletin birkaç işareti mevcuttur: coğrafi alan, halk ve iktidar. Devletin faal olabilmesi için bir coğrafi alan vazgeçilmezdir. Bu alan aslında komşu ülkelerle sınırı olan ve net bir şekilde belirlenmiş olan sınırlarıyla devletin kendi yönetimini oraya koyduğu bir alandır. Halkı, devletin içerisinde yaşayan milletin kendisidir. Bir ülkenin halkı, o ülkenin vatandaşları ve aynı zamanda orada bulunan yabancı vatandaşlardır. Kamu hizmeti görevi yerine getirilirken, kanunlar çerçevesinde devletlerin düzeni sağlamaları için savunma mekanizmaları kullanmaları anlamına gelmektedir. Örnek olarak, bu tarz bir düzene karşı hareket etme durumunda polis kanunları örneğinde hareket etme yetkisine sahiptir.

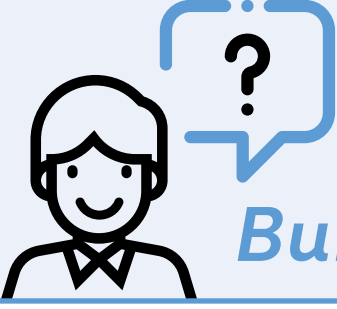
Devletler birçok kritere göre gruplandırılabilirler ancak en belirgin olanı devletlerin demokratik ve demokratik olmayanlar olarak ayrılmasıdır. Demokratik ülkelerde yönetimin anayasa ve kanunlara uygun çalışması gerekmektedir. Bu, devlet organları ve kurumlarının sadece hukuka uygun olarak hareket etmeleri ve tüm insanların kanunlar karşısında eşit olmaları anlamına gelmektedir. Gücün tek kurumda konsantre olmaması için hükümet birbirinden bağımsız birden fazla kurum arasında ayrılmıştır (kuvvetler ayrılığı).

Aynı zamanda demokratik devletlerde yönetimler vatandaşların çoğunluğunun uygunluğuna dayanmaktadır, daha doğrusu adil, hür, çokpartili ve demokratik seçimler neticesinde seçilen temsilcilerin elindedir. Siyasi, toplumsal ve ekonomik çeşitlilik tüm vatandaşların yararına olacak refahın sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Bu sayede, toplumdaki tüm vatandaşlar ve gruplar arasındaki iş birliği tetiklenir, vatandaşlar arasındaki farklı düşünce ve tutumların teatisi yapılı ve onların çıkarına olacak şekilde bilgilendirilmiş bir ortamda karar verme imkanı tanınır.

Tüm demokratik devletlerde anayasa ve kurumlar, ayırım yapmaksızın tüm vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini garanti altına almaktadır. Belli kanunların var olmasına rağmen, ülkede vatandaşların kendi haklarını koruyabilecekleri ve yerine getirebilecekleri etkili kurumların var olduğu demektir.

Demokratik olmayan ülkelerde, yukarıda belirtilen unsurlara saygı gösterilmez ya da oldukça düşük seviyededirler. Bu tip ülkelerde insan haklarının korunması ve saygı duyulmasına yönelik adanmışlık yoktur. Demokratik olmayan ülkeler kendi vatandaşlarına eşitlik, özgürlük, adalet ve katılım sağlamaz ve genellikle bir kişi ya da bir grup diğerlerini kendi kafalarına göre yönetirler. Bir toplumun hangi derecede demokratik olduğunun ölçülmesi zordur çünkü demokrasi tek seferde temin edilmez, sürekli olarak geliştirilir.

Bunları Biliyor Muydunuz...

1

Bir ülkede diğeri bir ülkenin büyükelçiliği bulunduğu durumlarda, **büyükelçilik toprakları temsil ettiği ülkenin toprağı sayılır.**

2

Çin ve Hindistan en fazla nüfusa sahip ülkeler olup dünya nüfusunun üçte birinden fazlasına sahiptirler.

Ders Faaliyeti

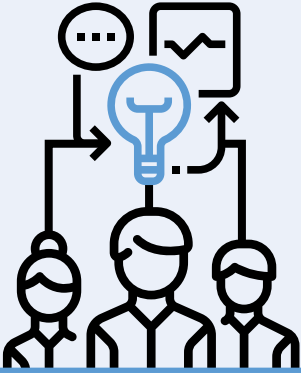
Faaliyet 1:

ÇİFTLER HALİNDE ÇALIŞMA: Devlet ve toplum ifadelerini kıyaslayınız. Bu iki ifade arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koyunuz. Ondan sonra, sınıf bazında sonuçların sunumunu yapınız.

Faaliyet 2:

MÜNFERİT ÇALIŞMA: Nasıl bir ülkede yaşamak istediğinizi hayal edin ve sizin tutumlarınıza göre ideal ülkenin özelliklerini belirterek kompozsyon yazın. Kompozsyonlarda ortaya çıkacak farklı düşünceler hakkında fikir alışverişinde bulununuz.

Toplulukta Faaliyet

Gençlere Yönelik Sivil Katılım Çalıştayı

- “İnsan haklarının korunmasında kurumların rolü” konusunda bilgi ve tecrübeye sahip kişilerle birlikte ders anlatımı ya da açık tartışma şeklinde siz ve diğer öğrenciler için çalıştay düzenleyiniz. Birinci adım çalıştayın düzenleneceği tarih, saat ve yerin belirlenmesidir. Ondan sonra bu konuda bilgiye sahip kişileri davet etmeniz gerekir. Örneğin: kurum temsilcileri, belediye gençlik kurulu temsilcileri vb. Konuşmacıları bilgilendiriniz ve kısa süreli anlatım ya da konuşma yapmalarını talep ediniz. Konuşma/sunumların ardından soru-cevap daha doğrusu katılımcı öğrenci ve konuşmacı misafirler ile tartışma kısmı planlanmalıdır.

Vatandaşların Hizmetinde Olan YÖNETİM

Devleti vatandaşlar oluşturur, dolayısıyla halk her ülkenin temel simgelerinden biridir. Bu yüzden ki kamu görevinin yerine getirilmesi ve devlet politikaları, vatandaşların çıkarına olmalıdır.

Geniş anlamda siyaset, bir grup üyelere yönelik karar alınması ve kurallar getirilmesiyle birlikte belli başlı amaçlara ulaşma süreci olarak algılanabilir. Dar anlamda **politika** kelimesi, belli topluluk içerisinde insanların ihtiyaç, çıkar ve değerleri doğrultusunda ortak yaşamayı oluşturmak, organize etmek, sürdürmek ve düzenlemektir.

Siyaset kelimesi çoğu kez güç ve yönetim kelimeleriyle eş değer tutulur. **Güç**, bir bireyin ya da grubun diğer bireylerin davranışlarına etki edebilme kabiliyetidir. **Yönetim** ise bunu ifa etme hakkıdır. Yönetim aslında kurumsallaştırılmış ve **meşru güçtür**. Bu durum, devletin gücü yazılmış kurallar (anayasa, kanunlar ve diğer kurallar) çerçevesinde yönetmesi gerektiği, kuralların ise yönetim ve vatandaşlar tarafından kabul edilmiş olması gerektiği anlamına gelir.

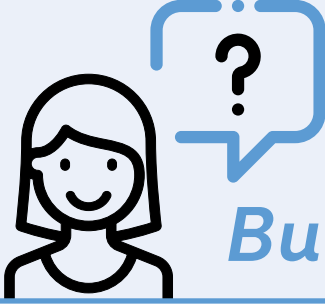
Demokratik devletler kapsamında mevcut olan toplumlar içerisindeki ilişkilerin düzenlenmesi çerçevesinde, devletin önde gelen kişileri ortak amaçlar ve çıkarlardan hareket ederler. Dolayısıyla, ortak amaçların en önemlileri arasında ülkenin ve onun vatandaşlarının güvenliğinin sağlanmasıdır. Diğer taraftan bir ülke, tüm vatandaşların haklarının koruma altında tutulmasına özen göstermeli ve adli yargının adil bir şekilde çalışmasına katkı sağlamalıdır. Devlerin farklı alanlarda birçok diğer görevi mevcuttur. Örneğin: ekonomi, kültür, eğitim, sağlık vs. Görevlerin yerine getirilmesi kapsamında en önemli husus, gizli ve özgürce yapılan oylama sırasında onlar tarafından seçildiklerinden dolayı vatandaşların ihtiyaçlarını ve çıkarlarını temsil edebilmeleridir. Vatandaşların katılımı sadece iktidardaki temsilcileri seçmekle olmaz. Seçimlerin yanı sıra iktidarın kararları ve kontrolü üzerine vatandaşların katkılarına imkan sağlayan çok önemli mekanizmalar mevcuttur.

Vatandaşların şahsi düşüncelerini dile getirmeleri doğrultusunda herşeyden evvel birkaç şekil mevcuttur. Onlar, yönetimde bulunanlarla irtibata geçebilir (mektup, elektronik posta veya bu gibi yollarla) ve belirli konular ile ilgili kendi tavırlarını, herhangi bir soru ile alakalı şahsi fikirlerini dile getirebilir ya da bir takım taleplerini de onlara ulaştırabilirler. Örneğin: her vatandaş belediye başkanına öneride bulunma veya belediye işleyişiyle ilgili tahminlerde bulunma hakkına sahiptir. Belirli bir belediye sınırları içerisindeki gençler bir spor salonu talep ettikleri zaman, belediyeye başvuruda bulunabilirler. Diğer taraftan vatandaşlar tartışmalara, resmi konuşmalara ve bunun gibi diğer törenlere katılarak genel anlamda herkesi ilgilendiren konular üzerine fikirler beyan edebilir.

Vatandaşlar, belirli bir amaca ulaşabilmek adına aynı veya benzer amaçları ve çıkarları olan diğer vatandaşlarla bir araya gelerek iktidara etki edebilirler. Vatandaşlar diğer taraftan siyasi partiler, siyasi parti olmayan diğer organizasyonlar örneğin sivil toplum kuruluşları, vatandaş kuruluşları, sendikalar, ekolojik guruplar vs. Bu şekilde hareket ederek vatandaşlar, belirli bir soruya yönelik olarak araştırma çalışmaları yürüterek iktidara etki etmiş olabilir. Diğer taraftan vatandaşlar protestolar yapar, grevler düzenleyebilir ve bunun gibi tepki faaliyetlerine katılabilir. Vatandaşların çıkarlarına fayda sağlamak üzere karar alma aşamasına iktidara bu şekilde etkili olabilmek mümkündür.

Vatandaşların iktidara etki edebilmelerinin diğer formları arasında sivil inisiyatifler ve referandumlar yer alır. Sivil inisiyatifler sayesinde vatandaşlar, genel anlamda herkesin yararına olacak yasaların ve kararların alınması aşamasında önerilerde bulunabilirler. Referandum sayesinde ise vatandaşlar, herkes için büyük önem ifade eden bir soruyla ilgili kendi şahsi düşüncelerini ortaya koyarlar.

Demokratik ülkelerde öngörülen tüm bu mekanizmalar sayesinde vatandaşlar, demokratik süreçler kapsamında pasif gözlemciler olarak değil, aktif tasarlayıcı unsurlar görevini üstlenmiş olurlar.

Bunları Biliyor Muydunuz...

1

Siyaset kelimesi “Yönetim sanatı” olarak tanımlanır.

2

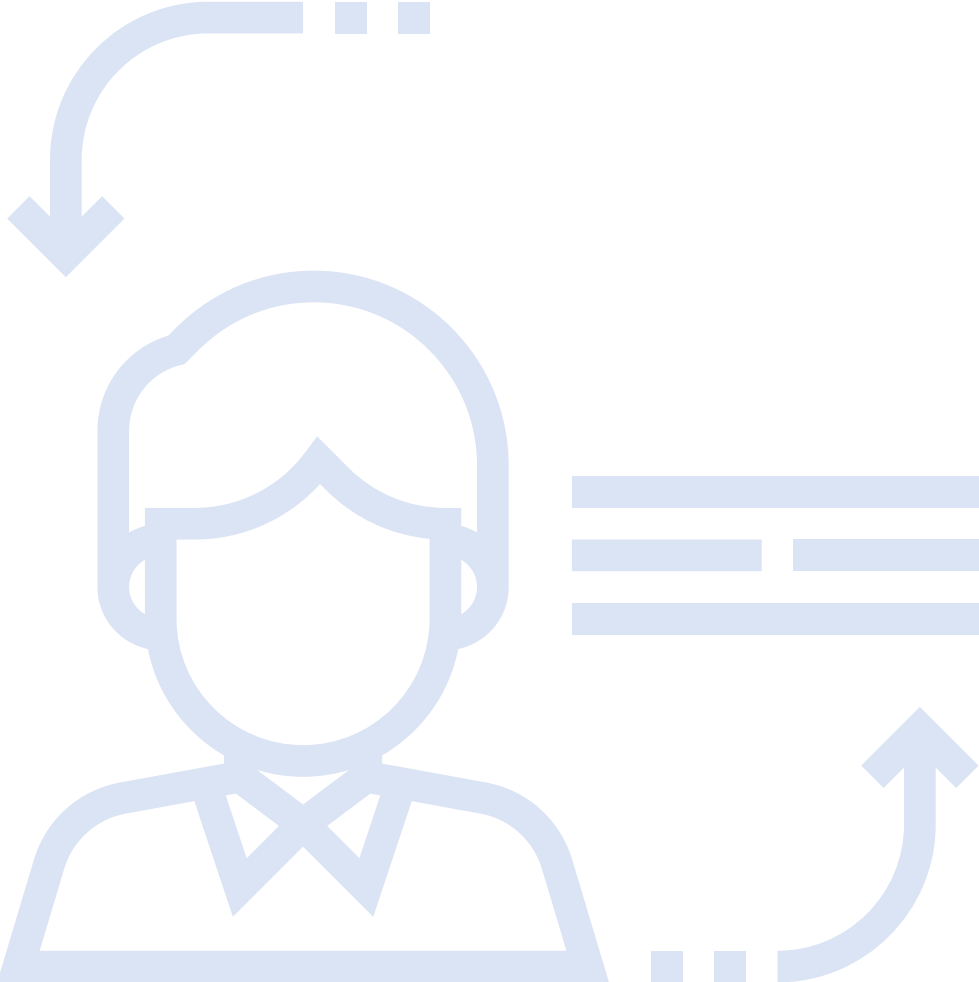
Kuzey Makedonya Cumhuriyeti’ndeki belediye meclis oturumları kamuya açıktır ve ilgili olan her vatandaş önceden haber vermeksizin katılım sağlayabilir.

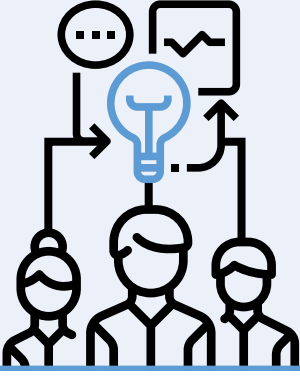

Ders Faaliyeti

GURUPLARLA ÇALIŞMA: Devlet Seçim Komisyonu internet sitesine göz atarak, seçimler kapsamındaki demokratik süreçler ve prosedürleri araştırmaya çalışınız. Bundan sonra da, demokratik prensiplere istinaden sınıf başkanı seçiminin simülasyonunu yapınız.

Toplulukta Faaliyet

Öğrenci İhtiyaçlarına Yönelik Talep

- Okul sınırları içerisinde sizin için en önemli olan husus üzerine konuşunuz. Almış olduğunuz karara göre, okul müdürüne iletmek istediğiniz ihtiyaç listesini oluşturmaya çalışınız. Örneğin: sınıfların bazılarında çalışmayan lambalar, tuvaletlerin bazılarında olmayan sıvı sabun, okul bahçesinin bir kısmında mevcut olan çöpler vs. Bundan sonraki aşamalarda ise okul müdürüne başvurmanızın asıl sebeplerini açıklayınız. Talebi oluşturduktan sonra aynısını okul müdürüne takdim edin.

Belediye Konseyi Ziyareti

- Öğretmeninizle yapılacak koordinasyon sayesinde belediye başkanına bir ziyaret gerçekleştirilmeyi ayarlayınız. Ziyareti gerçekleştirmeden önce, belediye başkanına sormak istediğiniz soruların yer alacağı bir soru listesi hazırlayınız. Ziyaret sırasında, belediyenin ve belediye başkanının çalışma düzeniyle tanışma fırsatı elde edeceksiniz. Ondan sonra da, ziyaret izlenimlerini içeren kısa bir sunum hazırlayınız.

Bizim Devletimizde **YÖNETİM NASIL** **ORGANİZE EDİLMİŞTİR?**

Kuvvetler Ayrılığı Nedir?

Önceki derslerde kuvvetler ayrılığının demokratik sistemlerin temel özelliklerinden biri olduğunu öğrendik. **Kuvvetler ayrılığı** ilkesi bir devlette kuvvetlerin birkaç dala ayrıldığı ve her birinin bağımsız yetkileri olduğu anlamına gelir. Kuvvetler ayrılığının amacı gücün tek noktada, kurumda ya da kişide toplanıp konsantre hale dönüşmesini önlemek ve daha düzgün yönetim sağlamaktır.

İktidarın ayrılmasıyla birlikte farklı yönetim şekilleri arasındaki kontrol ve denge sistemi kurulmuş olur daha doğrusu yönetimler kendi aralarında kontrol edilebilir ve sınırlandırılabilir. Örneğin yasama (meclis) kanunları getirir fakat adli yargı (Anayasa Mahkemesi), alınan kararların Anayasa'ya uygun bir şekilde olmaması durumunda aynı kanunu redetme yetkisine sahiptir.

Ülkemizde Kuvvetler Ayrılığı ***Ne Şekilde Düzenlenmiştir?***

Kuvvet ayrılığı hususu her demokrasinin temelini oluşturur, dolayısıyla bizim devletimizde de mutlak güç yoktur. İyi bir yönetimin elde edilebilmesi için yasama, yürütme ve yargının olması şarttır. Her üç yönetimin kendi amaçları ve görevleri mevcuttur. Onların sorumlulukları ve yetkileri, Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Anayasası'nda belirtilir. En sade bir şekilde anlatacak olursak yasama, kanunları getirir; yürütme, getirilen kanunları uygulama koyar ve yargı ise onlara karşı saygı duyulması ve bağlı kalınmasını sağlar.

Anılan üç çeşit yönetim şekli kendi aralarında birbirlerinden bağımsızdır ve birbirlerinin sorumluluk ve yetkilerine karışma hakları mevcut değildir. Herşeye rağmen devletin iyi bir şekilde çalışabilmesi için her tarafın kendi aralarında iyi bir işbirliği yapmaları şarttır.

Yasama

Bizim ülkemizde yasamanın en başındaki makam **Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Meclisi'dir**. Meclisin yasama makamı olduğunu söyleriz çünkü sadece orada yasaların getirilmesi, değiştirilmesi ve ekleme yapılması mümkündür. Meclis temsili bir makamdır çünkü parlamento seçimleri sırasında vatandaşlar, her dört yılda bir meclisteki içeriğin seçimini yaparlar. Meclis'te görev yapmak üzere seçilmiş olan temsilcilere milletvekilleri denir.

Meclis, yasaların getirilmesiyle birlikte, toplumsal hayatın belirli bir alanındaki düzenlemeleri yapar. Meclis, Anayasası'nın sorumluluk ve değiştirilmesi yetkisine sahiptir.

Diğer taraftan Meclis, yürütmeyi (Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Hükümeti) seçme yetkisine sahiptir ve bundan dolayı hükümet, yapmış olduğu çalışmalarını milletvekilleri önünde paylaşır. Bu durum aslında farklı yönetimlerin kendi aralarındaki kontrol durumunu da temsil eder.

Yürütme

Ülkemizdeki yürütmenin sahibi **Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Hükümeti ve Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'dır**. Hükümet, Hükümeti Başkanı (Başbakan) ve bakanlardan ile bakanlıkların idari makamlarında bulunan diğer üyelerden ibarettir.

Hükümetin en büyük sorumluluğu, Meclis'te getirilen yasaları ve kuralları uygulamaktır. Yönetimlerin ayrılığı aynı zamanda yönetimler arasında işbirliği anlamalarını da taşır, dolayısıyla Hükümet'in Meclis'e yasa önerisinde bulunması da mümkündür. Hükümet, bakanlıkların çalışmalarının organizasyonunu yapar ve onların çalışmalarını takip eder.

Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı aynı öyle yasamanın bir kısmını oluşturmakla birlikte ülkenin şefidir. Cumhurbaşkanlığı seçimleri sayesinde seçilir ve beş yıl boyunca görev yapar. Onun alanları genellikle savunma ve uluslararası siyasettir. O, silahlı kuvvetlerin başkomutanıdır, Güvenlik Konseyi'nin başındadır ve ülkeyi yerli makamlarda ve yurtdışında temsil eder.

Yargı

Adli yargı çalışmaları, bağımsız olan **mahkemeler** tarafından yapılır. Mahkemelerin en önemli görevi, yasalara uyulmasını garanti altına almakla birlikte yasalara ve Anayasa'ya istinaden yargılamaktır. Yasaların en düzgün bir şekilde uygulanabilmeleri için bizim ülkemizde birkaç derece mahkeme mevcuttur. Örneğin: Eğer bir vatandaş Asliye (birinci derece) Mahkemesi tarafından alınan kararlarla ilgili memnuniyetsizliğini dile getirmek isterse o zaman Temyiz (ikinci derece) Mahkemesi'ne başvurma hakkına sahiptir.

Yerel Yönetim Birimleri (Belediyeler)

Yasama, yürütme ve yargının en önemli makamları **merkezi kurumlardır**. Ülke sınırları içerisinde sadece onlarda yönetim hakkı mevcuttur. Fakat, devlet yönetiminin daha faulalı bir şekilde ilerleyebilmesi açısından devlet, birkaç yerel **yönetim birimine (belediye) ayırılır**. Vatandaşlar, yerel yönetimler seçimi kapsamında belediye başkanları ve belediye meclis üyeleri seçimini gerçekleştirir. Belediyelerin yetkilerinin bir kısmı şu şekildedir: çevrenin korunması, temizliğin sağlanması, imar planı, ekonomik gelişim, kültür, eğitim, spor ve diğer.

Bunları Biliyor Muydunuz...

1

Cumhurbaşkanı seçimlerinde adaydan aranan özelliklerden biri de 40 yaşını doldurmuş olmasıdır.

2

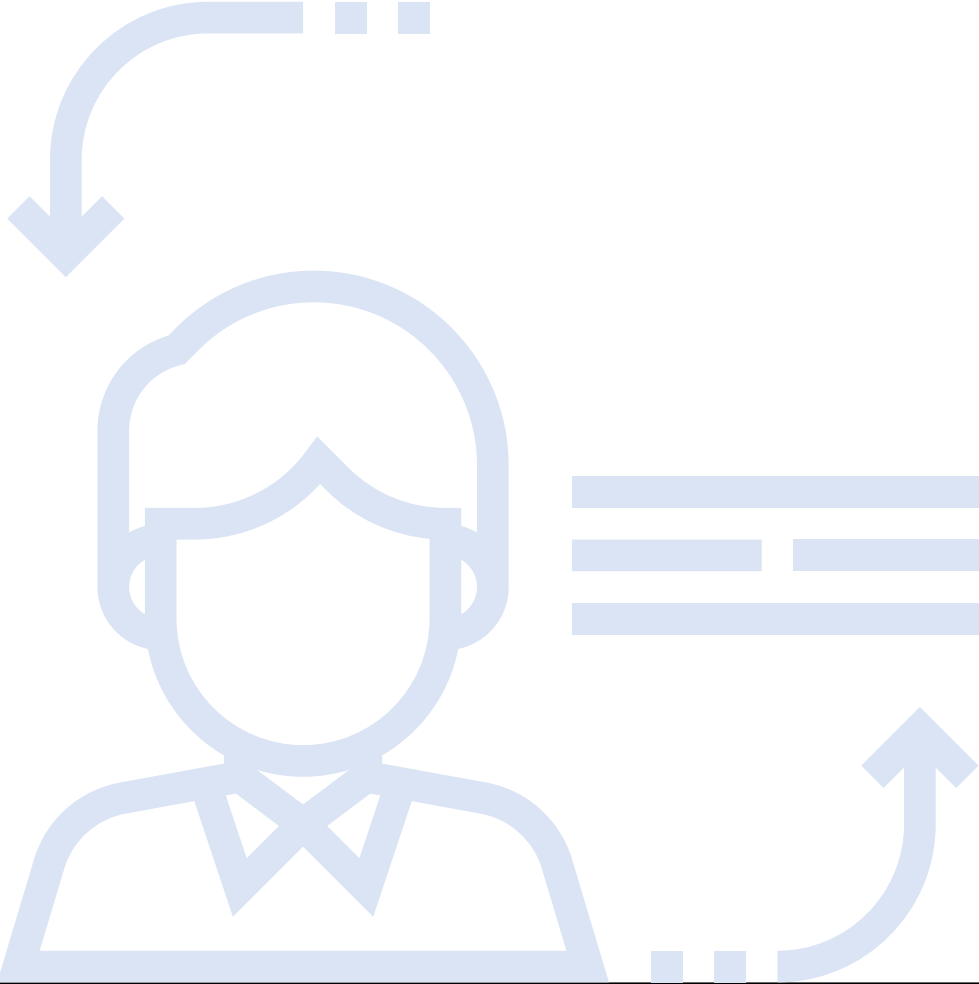
Almanya meclisinde cam kubbe vardır ve bunun altında ziyaretçilerin hareket etmeleri için patekalar vardır. Bunlar sembolik olarak milletvekillerine vatandaşların çıkarlarını temsil etmeleri gerektiğini hatırlatmak için mevcuttur.

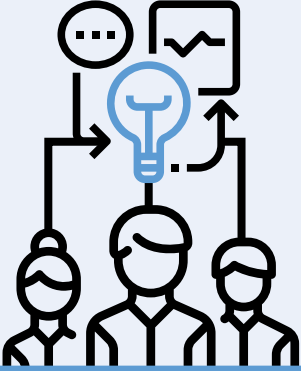

Ders Faaliyeti

BAĞIMSIZ ÇALIŞMA: Bizim devletimizin yönetim sisteminin hangi şekilde ayrıldığı üzerine bir plan/gösterim. Yanındaki arkadaşının hazırladığı ile karşılaştırın. Senin hazırladığında neyin iyi olduğunu, arkadaşının hazırladığında da aynı öyle neyin iyi olduğunu konuşunuz.

Toplulukta Faaliyet

- Öğretmeninizden destek alarak sizin seçiminiz üzerine bir devlet kurumuna ziyaret gerçekleştirin: Meclis, Başbakanlık, devletimizin Cumhurbaşkanı, mahkeme, belediye. Ziyaret sırasında sormak istediklerinizle alakalı sorular hazırlayınız, ondan sonra a izlenimlerinize ilgili bilgi paylaşınız.

Konu

VATANDAŞ VE DÜNYA

6

Bu
konunun
asıl amacı

uluslararası
kuruluşların
rolünü, onların
işlevselliğini ve
bizim ülkemizde
bulunmalarının
getirilerini
anlatabilmektir.

Uluslararası KURULUŞLAR

Devletlerin birden fazla görevleri vardır – barışın ve güvenliğin koruma altında tutulması, vatandaşların haklarının sağlanmasına destek verilmesi ve bunun gibi diğerleri. Devletler kendi görevlerini daha iyi ve daha rahat bir şekilde yerine getirmeleri adına kendi aralarında işbirliği içerisine girerler.

Uluslararası işbirliği, tüm dünya ülkelerinde barış ve güvenliğin korunması arayışları neticesinde ortaya çıkan bir durum olmakla birlikte, ülkeler arasındaki kaynakların paylaşımı, bilim ve teknoloji keşifleri ile ekonomik ve diğer alanlardaki işbirliği hususlarından ibarettir. Dolayısıyla çağdaş toplumlarda ürün ve paranın daha yoğun bir şekilde hareket etmesi, telefon, internet ve diğer araç gereçler sayesinde çağdaş teknolojilerin kullanımıyla yapılan bilgi paylaşımı, kültür alanından daha büyük alışveriş (film ve müziğin ithal edilmesi) insanların daha yoğun bir şekilde seyahat etmesi daha doğrusu turizm doğrultusunda sağlanan uluslararası ticarete artış gözlemlenir. Bugünkü şartlara bakıldığında dünyanın, insanlık tarihinin en bağlı halini temsil ettiğini görürüz. Bütün bu kavramların açıklanabilmesi hususunda ise **küreselleşme** (globalizasyon) kelimesi kullanılır.

Uluslararası işbirliğinin beraberindeki kazançların sayısı oldukça çoktur. Herşeyden önce ülkeler, tek başına yerine getiremeyecekleri amaçları bu şekilde daha büyük bir kolaylıkla yerine getirmiş olurlar. Diğer taraftan, uluslararası ilişkilerin olumlu bir yönde gelişmesi sayesinde devletler, kendi sorunlarıyla ilgili olarak farklı çözümler bulabilir ve birkaç devletin ortak sorunu haline gelen bir takım sorunlara ortak çözümler bulabilir.

Zamanın ilerlemesiyle birlikte, devletler arasındaki işbirliğinin sağlanabilmesi amacıyla söz konusu işbirliği hususlarının yok olmasına sebep olan kurallar daha güçlü ve daha tanımlanabilir olmuştur. Uluslararası topluluk çerçevesinde oluşturulan kuralların daha iyi bir şekilde çalışabilmeleri adına **uluslararası kuruluşların** kurulması ihtiyacını ortaya atar.

Uluslararası kuruluşlar kavramı üzerine birden fazla tanım mevcuttur. Bu bağlamda aynıları, ortak amaçların yerine getirilmesi amacıyla belirli kurallar ve prensipler çerçevesinde oluşturulan ülkeler temsilcilikleri olarak tanımlanırlar (ve diğer tüzel kuruluşlar).

Çağdaş uluslararası kuruluşların oluşturulması 1919 yılında Milletler Derneği'nin oluşturulmasıyla birlikte başlar. Bu kuruluş, Birinci Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında meydana gelir. Söz konusu savaşın ardından ortaya çıkan kayıpların sonrasında insanlık, barışın ve güvenliğin zedelenmesi potansiyeliyle dünya çapında mücadele edilmesi amacıyla böyle bir gayret çalışması sarfedilir. İkinci Dünya Savaşı'nın sonrasında bugüne kadar çok sayıda uluslararası kuruluş oluşturulduğundan dolayı 20. Yüzyıl dönemi bir takım kesimler tarafından "Uluslararası Kuruluşlar Dönemi" olarak adlandırılır.

Uluslararası organizasyonların sınıflandırılması hususunda birkaç yöntemin bulunmasından dolayı genel anlamda, üniversal ve bölgesel olmak üzere iki daha büyük guruba ayırmak mümkündür. Üniversal olanlar, mevcut olan tüm ülkeler kapsamanın yanında bölgesel olanlar sadece bir bölgeye ait olan ülkeleri içine alır.

Birleşmiş Milletler Kuruluşları (BMK), uluslararası üniversal kuruluşlarının ilkleri arasında yer alır. 1945 yılında İkinci Dünya Savaşı'nın tamamlanmasının ardından oluşturulan ve Milletler Derneği'nin bir devamıdır. Birleşmiş Milletler kuruluşları'nın asıl amacı **dünyadaki barışın muhafaza edilmesidir**.

BMO bünyesinde, **Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Fonu (UNICEF)** gibi farklı kurullar faaliyet gösterir. UNICEF'in temel görevi, çocuk haklarıyla yakından ilgilienektir. Bunu yapabilmek için çocukların hayatlarındaki temel şartların daha iyiye getirilmesi, çocuk sağlığının koruma altına alınması, kaliteli eğitimin sağlanması gibi faaliyetlerin gerçekleştirilmesi şarttır.

Avrupa Konseyi (AK) 1949 yılında kurulan uluslararası bölgesel bir kuruluştur. Bu kuruluş, Avrupa'da bulunan ülkeleri bir araya getirerek bu durumu özgürlük, insan hakları ve hukuka karşı saygılı olmak değerleri sayesinde gerçekleştirmiş olur. Avrupa Konseyi, Avrupa İnsan Hakları Anlaşması'na istinaden en ünlü kuruluştur.

Avrupa Birliği'nin (AB) kuruluşu 1951 yılında başlamış olduğu fakat bugün bildiğimiz şekliyle 1993 yılında tam anlamıyla kurulduğu bilinir. Söz konusu kuruluş, Avrupa'da bulunan ülkelerin bir kuruluşudur. Uluslararası bir kuruluş olarak AB, kendi özel kurumlarına ve yetkilerine sahiptir. Fakat bunun yanı sıra

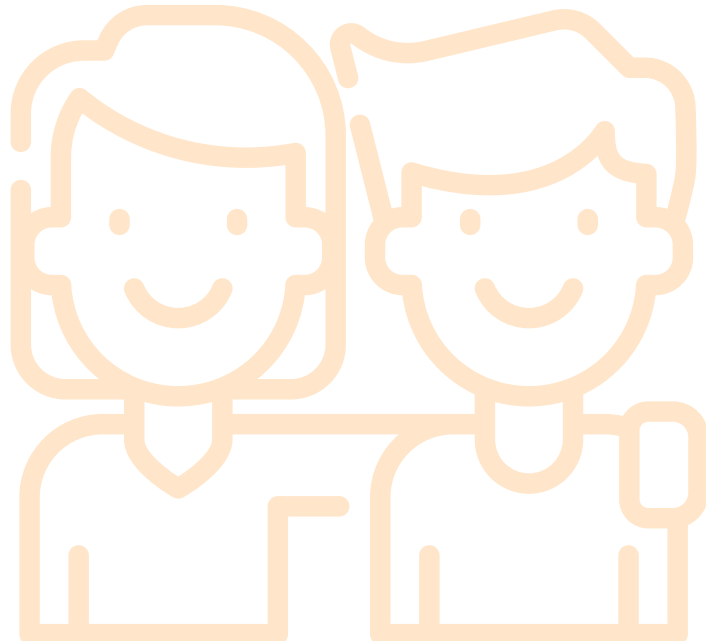
diğer üye devletlerle bir işbirliği içerisindedir. AB'nin kilit amaçları barışın geliştirilmesi, serbest, güvenli ve adil ortak bir alanın oluşturulması, iç piyasanın kurulması, kendisine bağlı halkların ekonomik ve sosyal refahının sağlanması ve kendi üyeleri arasındaki yardımlaşmanın güçlendirilmesidir.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), 1975 yılında kurulur. Onun asıl görevi en başta Avrupa'daki ondan sonra ki aşamalarda da daha geniş çaplarda demokratik yollarla güvenlik, serbestlik ve istikrarı sağlayabilmektir.

Kuzey Atlantik Paktı (NATO), 1949 yılında kurulmuş olan askeri – siyasi bir kuruluştur. Üye devletler arasında siyasi ve güvenlik anlamında işbirliği sağlanabilmesi adına Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinin üyeliğindedir.

Kızıl Haç ve Kızıl Ay Vakfı, dünyadaki en ünlü yardım kuruluşudur. Söz konusu kuruluş, yardımlaşma değerlerini ve prensiplerini tanıtmanın yanı sıra daha büyük çaplardaki olanüstü durumlarda destek sağlar ve sağlık ile diğer alanlarda yardımlaşmayı görev bilir.

Uluslararası kuruluşlar listesi oldukça uzundur. Diğer taraftan, insanlığın refahı için onlar tarafından gerçekleştirilen faaliyetler ve önemli misyonlar listesi ise daha da uzundur. İnsanlığın kazançlarının söz konusu olması hususunda uluslararası kuruluşların mevcudiyeti tartışılmazdır.

Bunları Biliyor Muydunuz...

1

Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın Birinci Maddesi'nde şu şekilde bir ifade yer alır: **"Birleşmiş Milletler halkları olarak bizler, insanlık tarihinde iki sefer çok büyük kayıpları sebep olan korkunç savaş durumlarında milletleri koruyacağımıza kesin bir şekilde kararlıyız"**.

2

Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Fonu (UNICEF) **aracılığıyla 2016 yılında ulaşması mümkün olmayan çocuklara toplam 2,5 milyar doz aşı sağlanmıştır**. Özellikle hassas ortamlarda yaşamakta olan çocuklara aşı verdirilmesi çalışmaları sayesinde, su çiçeği, ishal ve zatüre hastalıklarından yılda iki - üç milyon hayat kurtarılmış oluyor. Örneğin: 2000 yılından bu yana polio hastalığıyla ilgili 2,5 milyar çocuğa aşı verdirilmiş olup bu sayede aynı hastalığın oranı %99 azalmıştır.

Ders Faaliyeti

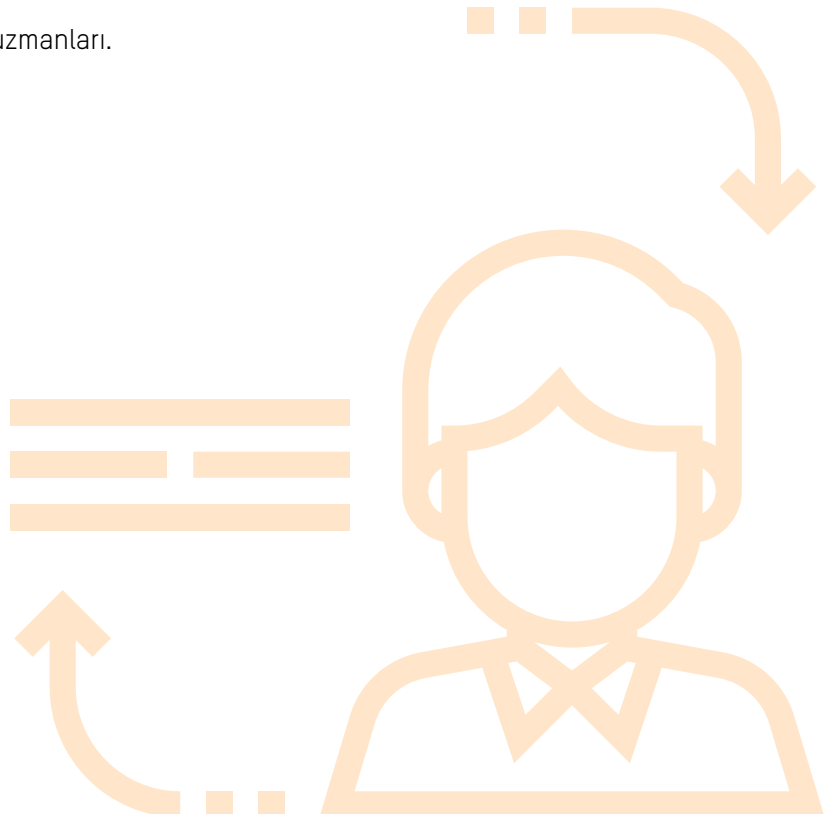

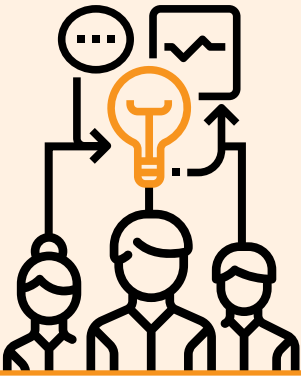
İNTERNETTE ARAŞTIRMA

1. Hükümetlerarası uluslararası kuruluşlar.
2. Dernekler arası uluslararası kuruluşlar.
3. Küresel, üniversal uluslararası kuruluşlar.
4. Bölgesel uluslararası kuruluşlar.

Araştırmalar sayesinde (internet, ansiklopedi, kitaplar, ders kitapları vs.) belirli uluslararası kuruluşlara ilişkin sunum hazırlanır.

- ➔ Gr. 1. BM çalışmaları uzmanları.
- ➔ Gr. 2. NATO çalışmaları uzmanları.
- ➔ Gr. 3. AK (Avrupa Konseyi) çalışmaları uzmanları.
- ➔ Gr. 4. UNICEF çalışmaları uzmanları.

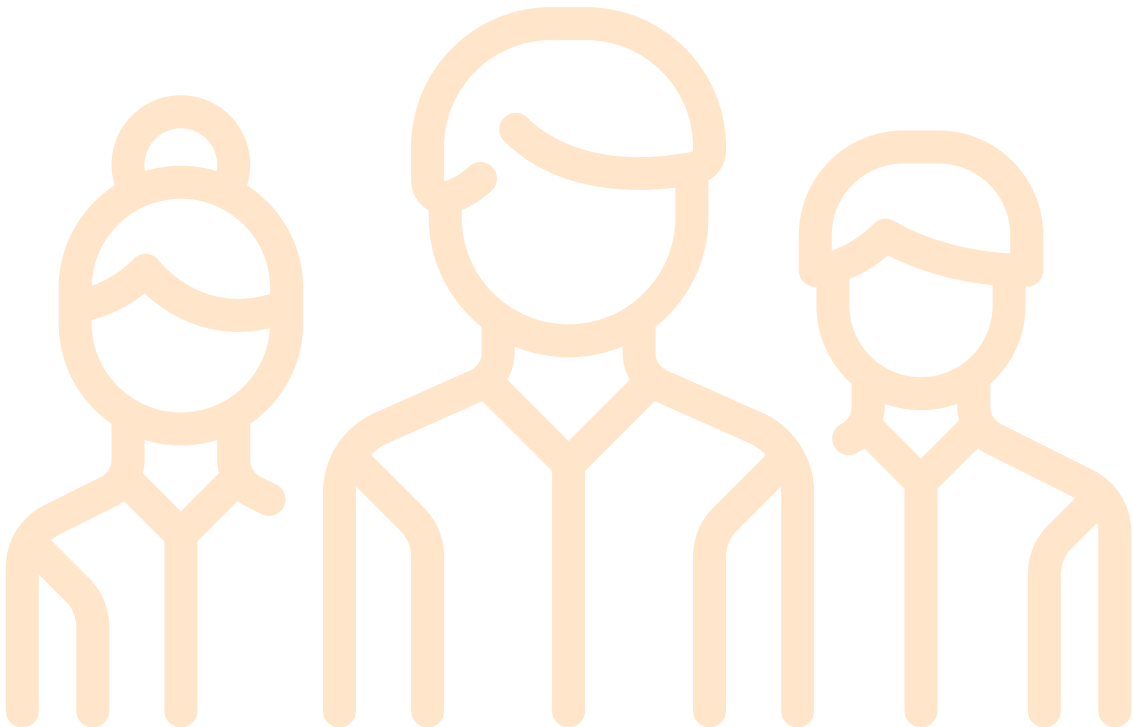

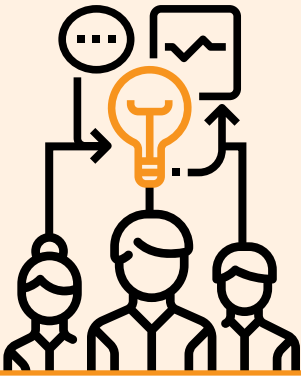

Topluluk Faaliyeti

- Guruplara ayrılarak sizin yaşamış olduğunuz şehirde uluslararası kuruluşların herhangi biri (Örneğin: UNICEF, Avrupa Birliği, büyükelçilikler vs) tarafından finanse edilen en az 5 adet yapı bulmaya çalışınız. Her yapıyla ilgili olarak uluslararası kuruluşların ismini, inşa edilme tarihini, finanse edilen miktarı (eğer ulaşılabiliyorsa) ve projenin ismini yazmaya çalışınız.

Söz konusu faaliyet sayesinde, sizin yaşamış olduğunuz şehirdeki altyapı alanına uluslararası kuruluşların ne kadar destek olduklarını öğrenmiş olacaksınız.

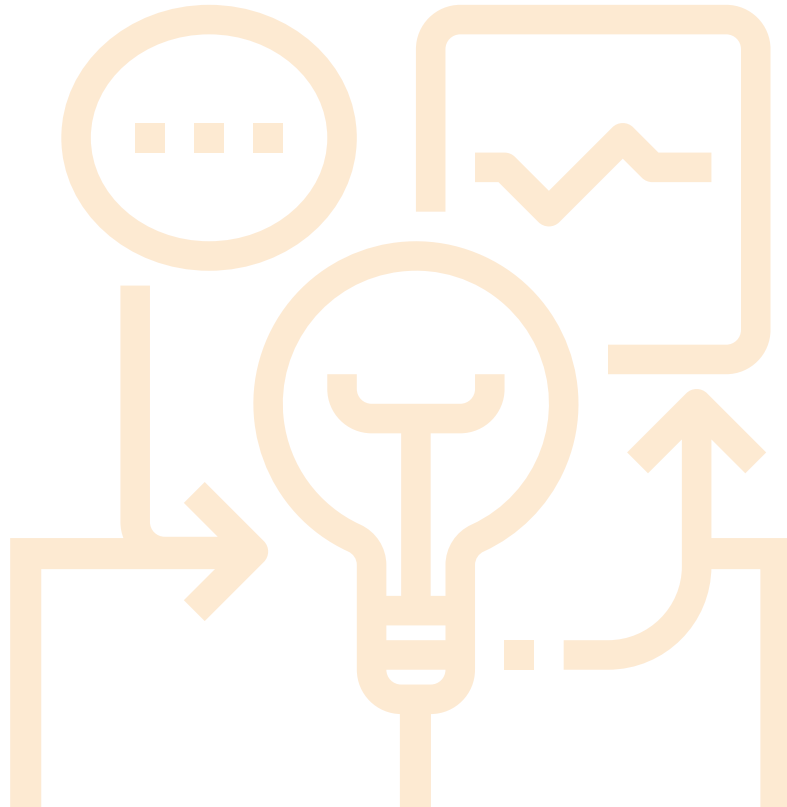

Okul Faaliyeti

- Öğretmenler veya idari kadro yetkilileriyle söyleşi yaparak, sizin okulunuzun uluslararası kuruluşlara üye olmasının kazançlarının neler olduğu üzerine konuşunuz (projeler ve programlar – Örneğin ERASMUS+). Sorular buna dahil edilebilir: 1) Okulun gelişimine uluslararası kuruluşlar hangi şekilde destek olur, 2) Herhangi bir uluslararası kuruluş, okulun altyapısının düzeltilmesine destek olmuş mudur, 3) Öğretmenlerin ek eğitim almalarına ve bu gibi çalışmalara olanak sağlanmış mıdır?

Söz konusu faaliyetin asıl amacı, senin okulunun uluslararası kuruluşlardan elde ettikleri hususunda daha fazla bilgi elde etmenizdir.

Bizim Devletimiz VE ULUSLARARASI KURULUŞLAR

Daha önce bahsetmiş olduğumuz konular arasında, dünyadaki ülkelerin aralarında yürüttükleri işbirliği en başta yer alıyordu. Bu durum, bizim devletimiz için de geçerlidir. Diğer ülkeler ve uluslararası kuruluşlar ile işbirliği yaparak kendi ülkemiz de daha hızlı bir şekilde gelişerek ve iletişime girerek hareket eder, daha güvenli olur ve kendi vatandaşlarıyla daha yakından ilgilenmiş olur. Uluslararası kuruluşların kendi aralarında işbirliği yapabilmeleri ve üye ülkelere destek sağlamaları doğrultusunda birkaç farklı yöntem mevcuttur.

Uluslararası kuruluşlar farklı kanunlar getirir (Örneğin: anlaşmalar, kararlar, yönetmelikler). Bütün bunları ülkeler benimser ve toplumsal hayatın içerisinde belirli soruları düzene koyabilmek adına kendi ülkelerindeki kanunlara dahil ederler. Örneğin Kuzey Makedonya Cumhuriyeti, **Avrupa Birliği (AB)** yolunda ilerlerken, kendi ülkesindeki yasal düzenlemeleri, AB yasal düzenlemelerine uyarlamaya çalışır.

Uluslararası kuruluşlar, üye devletlerine yönelik danışma rolünü de üstlenebilirler daha doğrusu bu amaca ulaşabilmek adına farklı danışma kurulları oluşturabilirler. Bizim devletimiz, Birleşmiş Milletler'e üye olarak, Birleşmiş Milletler sisteminde yer alan özel ajanslara, programlara ve fonlara da aynı zamanda üye olmuştur. Örneğin BM'in bir kısmı olarak UNICEF, bizim devletimizde tavsiyelerde bulunarak, araştırmalar gerçekleştirerek ve destek sağlayarak çocuk hakların korunmasına, çocukların sağlık durumlarının ve genel anlamda hayatlarının iyileştirilmesine ve çocukların eğitim seviyesinin yükseltilmesine oldukça büyük katkılar vermiştir.

Uluslararası kuruluşlar bazı durumlarda insan haklarını tanıtır ve koruma altına alır. Örneğin bizim devletimizin Avrupa Konseyi üyesi olmasıyla birlikte, vatandaşların herhangi bir hakkına karşı çıkılması veya zarar verilmesi durumunda, Avrupa Konseyi'nin bir bölümünü temsil etmekte olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne şikayette ve başvuruda bulunmaları mümkün olmuştur.

Bütün bunların yanı sıra uluslararası kuruluşlar, ülkelerin gelişim fonlarına daha yakın olunabilmesine de destek sağlar. Söz konusu fonların sayesinde ülkeler, kendi gelişimlerini hızlandırabilir ve kendi kalitelerini daha üst seviyeye çıkarabilir. Örneğin Avrupa Birliği, üye ülkelerin gelişimlerine yönelik fon sağlar. Fakat bunların yanında bizim devletimiz gibi AB'ye aday olan ülkelere de fon sağlayabilir. Söz konusu fonlar sayesinde vatandaşlar, firmalar ve kurumlar yeni bilgilere, becerilere ve teknolojilere yatırımlar yapabilir. UNESCO (Birleşmiş Milletler kuruluşu) fonları sayesinde bizim ülkemiz, kendi sınırları içerisinde bulunan kültür ve doğal mirasın korunmasıyla ilgili çalışmalar yürütür.

Uluslararası kuruluşlarla işbirliği kapsamında, ülke güvenliğinin güçlendirilmesi çalışmaları da yapılır. Kuzey Atlantik Paktı (NATO), böyle bir örnektir ve Kuzey Makedonya Cumhuriyeti üye ülke durumundadır.

Diğer taraftan, yardım çalışmaları ve işbirliğine yönelik uluslararası kuruluşlar mevcuttur. Örneğin yardım ve işbirliği çalışmalarına odaklanmış olan kuruluşlardan **Kızıl Haç** kurumu 1995 yılında kurulmuş ve Kızıl Haç ile Kızıl Hilal Federasyonu'na üye olmuştur. Federasyonun kurallarına ve desteğine istinaden Kızıl Haç kurumu, sürekli olarak çalışır ve insan hayatının ve sağlığının koruma altına alınması doğrultusunda gayertler sarfeder. Aynı kuruluş, her türlü kaza durumunda destek verilmesine ilişkin olarak gönüllü faaliyetleri de destekler.

Uluslararası kuruluşlar, farklı amaçlar üzerine kurulmuş olmalarına rağmen, onlardan her biri, ülkeler arası işbirliğinin yükseltilmesine, ülkelerin gelişmelerinin desteklenmesine ve genel anlamda vatandaşların yaşam şartlarının düzeltilmesine yönelik olarak çalışırlar. Bizim ülkemizin de bu gibi yabancı kuruluşlara dahil olunması ile birlikte, vatandaşlarımız da diğerleri gibi dünya vatandaşları arasında yerlerini alır.

Bunları Biliyor Muydunuz...

1

1979 yılında **Ohri Gölü'nün "Dünya UNESCO Mirası"** kategorisine dahil olunmasına ve yasal olarak koruma altına alınmasına karar verilmiştir. Ohri Gölü, dünyanın en eski ve en derin gölü olmakla birlikte, 200'ün üzerine endemik çeşidi içinde yaşatan bir göldür.

Ders Faaliyeti

ARAŞTIRMA:

- ▶ Hangi temsilciliklerin bizim devletimizde buldukları hususunu araştırınız. Ondan sonra da guruplara ayrılarak, bunlardan bir kuruluşu seçiniz. O kuruluşun ülkemizde geçen yıl içerisinde ne gibi faaliyetler yaptığını araştırınız. Elde ettiğiniz bilgileri diğer öğrencilerle paylaşınız.
- ▶ Bizim devletimizin sınırları içerisinde bulunan ve UNESCO tarafından koruma altına alınan doğal mekanları veya yapıları araştırınız. Ondan sonra guruplara ayrılarak UNESCO tarafından koruma altına alınan bir doğal mekanı veya yapıyı araştırarak, korunması için hangi çalışmaların yapıldığını tespit etmeye çalışınız. Elde ettiğiniz bilgileri diğer öğrencilerle paylaşınız.

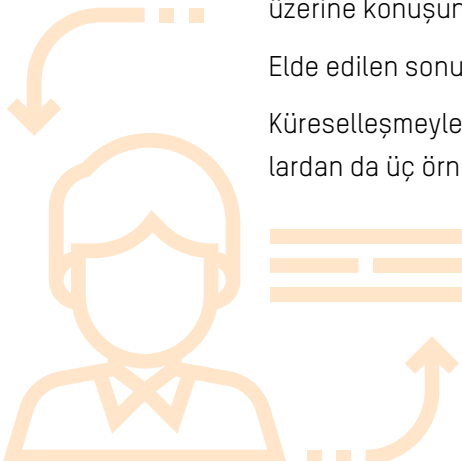
TARTIŞMA:

Ülkelerin gelişim süreçleri çerçevesinde küreselleşmenin etkilerini konuşunuz ve bu süreç kapsamında uluslararası kuruluşların rolleri üzerine tartışınız.

Çağdaş değişikliklerin, insanların gündelik hayatları üzerine nasıl etkili olduklarını konuşunuz. Bunu yaparken eski dönemlerle kıyaslayınız. Birden fazla alanı ele alabilirsiniz, örneğin uluslararası ticaret, kültür alışverişi, teknolojik gelişim ve diğer. Farklı görüşlerin ortaya çıkması durumunda onlar üzerine konuşunuz.

Elde edilen sonuçları tespitler olarak not alınız.

Küreselleşmeyle bağlantılı olan önceliklerden üç örnek ve meydan okumalardan da üç örnek belirtiniz.

Kullanılmış Edebiyat

- Армстронг, К. (2008). *Битката за Бога*. Евро Балкан Пресс.
- Атанасов, П. (2003). *Мултикултурализмот како теорија, политика и пракса*. Евро Балкан Пресс.
- Базерковска, Ј., Биерман, Е., Болдт, Г., Френг Дејл, Е., Герлах, П., Гогл, И., Шеги, М., Селун, Б., Торал Мартинез, Г., Токслер, Д. И Вулф, Антониа. (2014). *Декларација и прирачник за средношколци*. Младински образовен форум.
- Бајалциев, Д. (2007). *Вовед во правото*. Академски печат.
- Бенедек, В. ур. (2006). *Разбирање на човековите права: Прирачник за едукација од областа на човековите права*. Македонски Информативен Центар во соработка со Директоратот за јавна дипломатија при Министерството за надворешни работи на Република Македонија. (достапно на: http://www.etc-graz.at/typo3/fileadmin/user_upload/ETC-Hauptseite/manual/versionen/macedonian/RAZBIRANJE_NA_COVEKOVITE_PRAVA_-_Priracnik_za_edukacija_od_oblasta_na_covekovite_prava.pdf)
- Георгиевска, Б., Петровска, М., Ристов, Д., Соколова, В., Андонова, М., Љубиноски, Г., Ристеми, А., Реџеми, Ф., Мерковска, М. и Јовческа, С. (2015). *Младите одлучуваат, развој на младински локални совети*. Младински образовен форум и Центар за меѓукултурен дијалог.
- Георгиевска, Е. и Новеска, Љ. (2016). *Анализа на случаи од стратешко застапување*. Адд-Верта ЛТД доел.
- Голоб, Р. и Краф, П. (2008). *Живеење во демократија*. Совет на Европа. (достапно на: <http://www.living-democracy.com/mk>)
- Голоб, Р. и Краф, П. (2010). *Растење во демократија*. Совет на Европа.
- Грнчаревки, В. и Бачовска, Ј. (2013). *Основи на правото*. Министерство за образование и наука на Република Македонија.
- Додовски, И. ур. (2005). *Мултикултурализмот во Македонија: модел во настанување*. Фондација Институт Отворено Општество.
- Европски суд за човекови права, Совет на Европа. (1950). *Европска конвенција за заштита на човековите права*. Европски суд за човекови права, Совет на Европа. (достапно на: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_MKD.pdf)
- Избутс, П. (2005). *Мојсеј, Исус, Мухамед—Археолошка историја на трите вери*. АЕА.
- Кениг, Н. и Дедова, Р. (2013). *Прирачник за наставници во основните училишта за теми од областа на сексуалното и репродуктивното здравје и права*. ХЕРА-Асоцијација за здравствена едукација и истражување.
- Климовски, С., Каракамишева Т. и Дескоска Р. (2009). *Политички систем*. Академски печат.

- Комисија за односи со верските заедници. (2010). *Верски Алманах на Република Македонија*. Комисија за односи со верските заедници.
- Котевска, Б. (2013). *Водич за основи за дискриминација*. Мисијата на ОБСЕ во Скопје.
- Кочовски, М. (2013). *Меѓународни организации и интеграции*. Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.
- Линк, Т. (2000). *Историја религије истока и запада*. Српска књижевна задруга.
- Лукиќ, Р. (1982). *Социологија морала*. Научна књига.
- Македонска академија на науките и уметностите. (1995). *Социолошки термиолошки речник*. Македонска академија на науките и уметностите.
- Мисија на ОБСЕ во Скопје. (2010). *Возраст, контакт, перцепции - Како училиштата ги оформуваат релациите помеѓу етничките заедници*. Мисија на ОБСЕ во Скопје.
- Мисија на ОБСЕ во Скопје. (2011). *Прирачник, Социјални вештини и одговорности на наставници и стручни соработници во училиштето*. Мисија на ОБСЕ во Скопје.
- Митрова, К., Низамовски, Д., Поповска, Т., Марковска, А., Калевска, Ф., Кочковска, К., Божовиќ, С. И Анастасовска, С. (2015). *Учиме право, учебник за граѓански и политички слободи и права*. Младински образовен форум.
- Мицковска Г., Чешларов М. и Мицковска-Ралева А. (2016). *Реализација на наставата по граѓанско образование во основните училишта – Извештај од испитувањето*. Македонски центар за граѓанско образование.
- Негриевска, Ф., Балажи, С., Николоски-Алушески, С. и Дедова, Р. (2009). *Прирачник за образование за животни вештини за VII-IX одделение*. Биро за развој на образованието. (достапно на: <http://umd.gov.mk/wp-content/uploads/2013/10/Priracnik-za-obrazovanie-za-zivotni-vestini-od-VII-do-IX-oddelenie.pdf>)
- Организација на обединетите нации (ООН). (1948). *Универзалната декларација за човекови права*. Организација на обединетите нации (ООН). (достапно на: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>)
- Павичевич, В. (1974). *Основи етике*. БИГЗ.
- Петроска-Бешка, В. (1995). *Конфликти: што претставуваат и како се разрешуваат*. Филозофски факултет.
- Петроска-Бешка, В. и Најчевска, М. (2018). *Од етнички до граѓански национализам преку основното образование*. Центар за човекови права и разрешување конфликти.
- Петроска-Бешка, В., Дедова, Р., Негриевска, Ф., Балажи, С. и Николоски-Алушески, С. (2011). *Образование за животни вештини, прирачник за наставници од средните училишта*. Биро за развој на образованието.
- Реџеџи, З. (2011). *Обединета Европа од идеја до реализација*. АРС-33 Тетово.
- Сеќавање во движење, педагошка алатка за културата на сеќавање, прирачник, 2016, ЗФД Форум, Сараево.
- Тејлор, Ч. (2004). *Мултикултурализам – Огледи за политиката на признавање*. Евро Балкан Пресс.

- Фрчкоски, Љ. Д., Георгиевски, С., Петрушевска, Т. (2012). *Меѓународно јавно право*. Магор.
- Ценевска, М. (2006). *Компас. Прирачник за образование на младите луѓе за човековите права*. Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје
- Шкарик, С. и Силјановска-Давкова, Г. (2009). *Уставно право*. Култура.
- Bojd, E. (2002). *Novinarstvo u elektronskim medijima. Metodi pripreme radio i televizijskih vesti*. Clio.
- Brigs, A. i Berk, P. (2006). *Društvena istorija medija*. Clio.
- Dačić, S. (2006). *Sociologija religije i verska tolerancija, Vo Religija i tolerancija*. Čigoja Štampa.
- Dardić, D. i Milojević, M. (2010). *Priručnik za izvještavanje o marginalizovanim grupama*. Grafid.
- Eko, U. (1973). *Kultura, Informacija, Komunikacija*. Nolit.
- Elijade, M. (1996). *Vodič kroz svetske religije*. Narodna knjiga Alfa.
- Forumi QHSD (2014). *Doracak për qytetari aktive*. Shkolla për qytetari aktive, Forumi QHSD.
- Giddens, A. (2001). *Sociology*. Polity Press in association of Blackwell Publishers a Blackwell Publishing Company.
- Griffiths, R. (1998). *Video journalism*. Focal Press.
- Hamilton, N. (2007). *Analysis-Web Model Not Necessarily Papers Savior*. PR Week.
- Haralambos, M. i Holborn, M. (2002). *Sociološke teme i perspektive*. Golden marketing.
- Janković, J. (2004). *Savjetovanje u psihosocijalnom radu*. Nacionalna Sveučilišna knjižnica.
- Joksimović, S. (2003). *Odnos mladih prema pripadnicima pojedinih društvenih grupa i verskih zajednica*. Institut za pedagoška istraživanja.
- Koković, D. (2007). *Društvo i medijski izazovi. Uvod u sociologiju masovnih komunikacija*. Novi Filozofski fakultet – Odsek za medijske studije.
- Pavičević, V. (1986). *Sociologija religije-sa elementima filozofije religije*. BIGZ.
- Peoples, J. and Cengage, G.B. (2009). *Humanity: An Introduction to Cultural Anthropology*. Cengage Learning.
- Price, S. (1994). *Media Studies*. Pitman Publishing.
- Qendra për bashkëpunim ballkanik "LOJA". (2015). *Manual për multikulturalizëm*. Qendra për bashkëpunim ballkanik "LOJA".
- Read, D. (1992). *The Power of News: The Story of Reuters*. Oxford.
- Suhler-Stivenson, V. (2006). *Communications Industry Forecast*. Veronis Suhler Stevenson.

- Šušnjič, Đ. (1997). *Dijalog i tolerancija*. Čigoja Štampa.
- Tadić, Lj. (1987). *Ogledi o javnosti*. Univerzitetaska riječ.
- Temkov, K. (2003). *Etika za mlade*. Bajka.
- Tjurou, Dž. (2013). *Mediji danas. Uvod u masovne komunikacije I*. Clio.
- Tjurou, Dž. (2013). *Mediji danas. Uvod u masovne komunikacije II*. Clio.
- Tomić, Z. (2003). *Komunikologija*. Čigoja.
- United Nations New York and Geneva. (2004). *Teaching Human Rights. Practical activities for primary and secondary schools*. United Nations New York and Geneva.
- Vernon, M.G. (1962). *Sociology of Religion*. McGraw, Hillbook Company.
- Žižak, A. ur. (2009). *Izazovi grupnog rada s djecom, mladima i odraslima u riziku*. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

